

หัวข้อการค้นคว้าอิสระ	ผลของวิธีสอนแบบธรรมสาส์กัจฉาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องประชาธิปไตยของเรา ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโนนสูงศรีธานี อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา
ชื่อและนามสกุลผู้วิจัย	นางสาวปริยาภรณ์ ศิริวงศ์โยธิน ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน)
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.สิริวรรณ ศรีพหล

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องประชาธิปไตยของเรา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างสอนและหลังการสอนโดยใช้วิธีสอนแบบธรรมสาส์กัจฉา

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโนนสูงศรีธานี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 40 คนที่ได้รับการสุ่มแบบกลุ่ม ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ทดลองคือ แผนการสอน โดยใช้วิธีสอนแบบธรรมสาส์กัจฉา จำนวน 4 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมเวลาในการทดลองจำนวน 8 ชั่วโมง โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ตรวจสอบความถูกต้องและความตรงเชิงเนื้อหา ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 40 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การทดสอบค่าที แบบไม่เป็นอิสระ

ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องประชาธิปไตยของเรา โดยใช้วิธีสอนแบบธรรมสาส์กัจฉาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยนักเรียนมีค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียน 33.25 และค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียน 27.55

คำสำคัญ วิธีสอนแบบธรรมสาส์กัจฉา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

กิตติกรรมประกาศ

งานค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริวรรณ ศรีพหล ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ ที่ได้ช่วยเหลือให้คำปรึกษาแนวคิดให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิอีก 5 ท่านคือ อาจารย์สุดสงวน เลิศล้ำ, อาจารย์องอาจ วิชัยสุชาติ, อาจารย์ประสิทธิ์ แสงพินิจ, อาจารย์จุฑามาศ จันทร์จิต, อาจารย์ กัลยาณี สุนทรมานพ ที่ได้กรุณาสละเวลาตรวจสอบให้คำแนะนำและคำวิจารณ์เกี่ยวกับเครื่องมือในการวิจัย จนทำให้เครื่องมือในการวิจัยถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

ขอขอบพระคุณท่านผู้อำนวยการโรงเรียน โนนสูงศรีธานีที่ได้ให้ความอนุเคราะห์และความสะดวกในการทดลองใช้เครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอขอบพระคุณอาจารย์ดวงกมล แสงสวัสดิ์ โรงเรียน โนนสูงศรีธานี ที่ได้ช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการธนวรรณ พงศ์วิธานนท์ ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอบ้านพริก จังหวัดแพร่ ที่ได้ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือและให้คำปรึกษาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณของบุคคลที่กล่าวนามและอ้างอิงถึงเป็นอย่างยิ่งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ท้ายสุดนี้ขอระลึกถึงพระคุณบิดา มารดา เพื่อนๆและสมาชิกทุกคนในครอบครัวที่ทำให้กำลังใจและช่วยเหลือผู้วิจัยตลอดมา

ปรียาภรณ์ ศิริวงศ์โยธิน

มิถุนายน 2547

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ซ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
สมมติฐานการวิจัย.....	6
ขอบเขตการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	9
หลักสูตรกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม.....	9
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย.....	19
วิธีสอนแบบธรรมสาส์กัจฉา.....	27
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีสอนแบบธรรมสาส์กัจฉา.....	32
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	39
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	39
ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัย.....	39
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	40
แบบแผนของการวิจัย.....	42
วิธีดำเนินการทดลอง.....	43
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	43
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	43

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	45
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	46
สรุปผลการวิจัย.....	46
อภิปรายผล.....	48
ข้อเสนอแนะ.....	51
บรรณานุกรม.....	53
ภาคผนวก.....	59
ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือ.....	61
ข ตารางเปรียบเทียบคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์.....	63
ค แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.....	65
ง แผนการสอนแบบธรรมชาติศึกษา.....	80
จ ประวัติย่อผู้ศึกษา.....	180

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 4.1	เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องประชาธิปไตยของเรา ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน.....	45
ตาราง 4.2	ตารางเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน.....	63

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยมิได้เกิดจากการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน อำนาจได้เปลี่ยนมือจากฝ่ายราชวงศ์มาเป็นของกลุ่มบุคคลชั้นนำรุ่นใหม่ที่เรียกว่าคณะราษฎร ประชาชนส่วนมากมิได้เข้าร่วมในขบวนการสร้างความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง สังคมไทยในปัจจุบันจึงอยู่ในระหว่างการไต่หาความเป็นประชาธิปไตย ทั้งในรูปของอุดมการณ์ วิธีการและองค์การที่จะทำให้เกิดการปกครองของตนโดยแท้จริง ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงเมื่อปี พ.ศ. 2475 ถือว่าเป็นการปฏิวัติทางการเมืองครั้งสำคัญเพราะมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมือง ระบอบประชาธิปไตยไทยได้ประสบปัญหามากมายหลายด้าน โดยเฉพาะปัญหาความไม่มั่นคงทางการเมืองและปัญหาการขาดประสิทธิภาพของระบบการเมืองไทย ดังนั้นปัญหาความไม่เข้าใจในบทบาทของตนเองของพลเมืองในสังคมไทยรวมทั้งระบบและกลไกทางการเมืองจึงไม่สามารถแก้ปัญหาบ้านเมืองได้ในด้านต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในสถานการณ์ปัจจุบันของสังคมไทยกระแสการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี สื่อสาร คมนาคม การรับส่งข้อมูล และวิทยาการต่างๆ การแพร่ขยายของวัฒนธรรมข้ามชาติ รวมถึงการแข่งขันกันอย่างรุนแรงทางเศรษฐกิจ และการค้าระดับโลกในระบบการค้าเสรี จากการที่ประเทศพัฒนาปัจจัยพื้นฐานด้านต่างๆ ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ความสามารถที่จะแข่งขันตลาดโลก ความสามารถที่จะรับถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยี การพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะของฝีมือแรงงานหรือการเตรียมคนให้มีคุณภาพทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ล้วนแต่ส่งผลให้เกิดวิกฤตการณ์ขึ้นในสังคมอย่างรุนแรงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างมากมายดังกล่าว แต่การพัฒนาการทางการเมืองเป็นไปอย่างเชื่องช้า ระบบการเมืองกลายเป็นตัวถ่วงการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ (กรมวิชาการ 2541: 8-9)

จากการศึกษาปัญหากระบวนการเมืองของไทยพบว่า ปัญหาสำคัญของระบบการเมืองไทยก็คือประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างไม่เหมาะสม ทั้งนี้เพราะพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนไทยมักจะมีลักษณะไม่สนใจการเมืองหรือไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมทางการเมือง ดังนั้น การแสดงออกทางการเมืองของประชาชนจึงเป็นไปในลักษณะไม่มีเป้าหมายเช่น การไม่สนใจสิทธิทางการเมือง การซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้ง เป็นต้น (สุวิทย์ รุ่งวิสัย 2526: 36 และนฤมิตร สอดสุข 2537: 44-48) ซึ่งพฤติกรรมการไม่สนใจการเมืองนี้มีสาเหตุมาจากการไม่เข้าใจการเมือง ขาดโอกาสทางการเมืองและมีทัศนคติไม่ดีต่อการเมืองส่งผลให้การเมืองไทยมีการพัฒนาที่ล่าช้า

สรุปได้ว่า คน คืออุปสรรคหรือต้นเหตุของปัญหาและเป็นรากฐานของการพัฒนาทางการเมือง การที่จะพัฒนาการเมืองในระบบประชาธิปไตยให้ก้าวหน้า เราจึงจำเป็นต้องเน้นการพัฒนา คน เป็นสิ่งสำคัญสูงสุด โดยมุ่งพัฒนาการศึกษาให้ประชาชนมีการศึกษาที่สูงขึ้นในทุกๆ ด้าน ทั้งพุทธิพิสัย เจตพิสัยและทักษะพิสัย โดยเฉพาะการศึกษาทางด้านการเมือง การปกครอง หรือการศึกษาทางด้านรัฐศาสตร์ ซึ่งมีเป้าหมายที่จะพัฒนาระบบการเมือง การปกครองให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและเป็นพื้นฐานของการพัฒนาประชาธิปไตยในสังคม (ปรัชญา เวสารัชช์และภณิดา มาประเสริฐ 2537: 238-239)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดแนวทาง ในการพัฒนาคนโดยกำหนดให้ประชาชนทุกคนมีสิทธิในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย (คณะกรรมการการเลือกตั้ง 2542: 11) ซึ่งเป็นเจตนารมณ์ที่จะพัฒนาคนให้ได้รับการศึกษาสูงขึ้นทำให้คนมีเหตุผลมากขึ้นและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ในขณะที่ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาสังคมไทยตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 (2540-2544) ก็มุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพคนให้มีความสมดุลทั้งด้านปัญญา จิตใจและสังคม ทั้งในระดับความคิด ค่านิยม และพฤติกรรมเน้นกระบวนการเรียนรู้และขัดเกลาเชิงสังคม โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้รู้วิธีการแสวงหาความรู้และรักที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2540: 17-18) ในส่วนของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้

กำหนดจุดเน้นเพื่อสนองแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติโดยเน้นกระบวนการเรียนการสอนที่ชี้ชัด
ผู้เรียน

เป็นศูนย์กลาง มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐาน มีสุขภาพกายใจที่สมบูรณ์ แก้ปัญหาเป็น รู้จัก
เสียสละ รู้จักพัฒนาตนเองรักในการทำงานและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม (กรมวิชาการ 2535:
29,37) นอกจากนี้หลักสูตรยังได้กำหนดให้มีการสอดแทรกกิจกรรมเพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรู้
ความเข้าใจในระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
ไว้ในวิชาสังคมศึกษาและกิจกรรมนักเรียน โดยทั่วไปอีกด้วย (กรมวิชาการ 2540: 69) ส่วนทิศ
ทางการปฏิรูปการศึกษาในอนาคตตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้
กำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาโดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ
สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับ
ผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยกระบวนการเรียนรู้อาจต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับ
การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2542: 5) ซึ่งการจัดการศึกษาจะต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมี
ความสามารถเรียนรู้และสามารถพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด (สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2542: 12) รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช
2544 เป็นหลักสูตรแกนกลาง ของประเทศที่มีจุดประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคน
ดี มีปัญญา

มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มศักยภาพของ
ผู้เรียนให้สูงขึ้น สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขได้บนพื้นฐานความเป็นไทยและความเป็น
สากล รวมทั้งมีความสามารถในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อตามความถนัดและความสามารถ
ของ

แต่ละบุคคล หลักสูตรแกนกลางของประเทศเป็นกรอบทิศทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 สามารถนำไปใช้จัดการศึกษาทั้งในระบบ
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งสำหรับการจัดการศึกษาทุกกลุ่มเช่น การศึกษาพิเศษ
การศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษเป็นต้น โดยมีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นข้อกำหนดคุณภาพ
ของผู้เรียน

ดังนั้นทิศทางและกระบวนการในการจัดการศึกษาทั้งในปัจจุบันและอนาคตนั้นเน้น
ไปที่กระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนจาก

บอกความรู้โดยตรงเป็นการจัดให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆสอดคล้องกับ
จุดประสงค์การเรียนรู้ ระดับอายุของผู้เรียน ธรรมชาติของวิชา ลักษณะเนื้อหาวิชา
สภาพแวดล้อมในโรงเรียนและชีวิตจริงของผู้เรียนและความก้าวหน้าของวิทยาการที่เปลี่ยนแปลง
ไปอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการ
เรียนรู้ที่คิดตัว

ผู้เรียนตลอดไป (กรมสามัญศึกษา 2534: 18) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการเรียนการสอนแบบยึดผู้เรียน
เป็นศูนย์กลางก็คือ การที่ครูสามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้
ประสบการณ์ ความรู้รอบตัว ความชำนาญ ความสนใจของนักเรียนแต่ละคนมาร่วมทำกิจกรรม
มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีโอกาสคิด พิจารณา แสดงความคิดเห็นร่วมกัน โดยมีครูเป็นผู้คอยแนะนำ
ช่วยเหลือเมื่อนักเรียนต้องการ ครูจะให้ความสำคัญต่อกระบวนการคิด กระบวนการทำงาน ของ
นักเรียนมากกว่าสิ่งที่นักเรียนคิดหรือสิ่งที่นักเรียนผลิตขึ้นมา

การจัดกระบวนการเรียนการสอนที่จะให้ผู้เรียนสามารถเผชิญสถานการณ์และ
ตัดสินใจได้ถูกต้องนั้น จำเป็นต้องใช้วิธีสอนที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม ฝึกคิดและฝึกหัด
ปฏิบัติตน (สุมน อมรวิวัฒน์ 2538: 50-51) ต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรู้จักคิดแก้ปัญหา ค้นหา
สาเหตุของปัญหาโดยการอภิปราย การโต้วาที การซักถามโต้ตอบระหว่างครูกับนักเรียนหรือ
นักเรียนกับนักเรียน รู้จักระบบความคิด รู้จักแยกแยะ และสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน
เป็นการค้นหาคำตอบของปัญหาด้วยตนเอง

จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้นเป็นการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ในยุคปฏิรูปการศึกษาที่เน้นผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ผู้เรียนทุกคน
มีความสามารถที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ในกระบวนการจัดการศึกษาจะต้องส่งเสริมให้
ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ในการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็น
สำคัญ มีวิธีสอนที่หลากหลาย เช่น วิธีสอนโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ วิธีสอนความคิด
รวบยอด วิธีสอนแบบโครงการ วิธีสอนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป วิธีสอนแบบศูนย์การเรียน
วิธีสอนแบบบูรณาการ วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน วิธีสอนแบบแก้ปัญหา วิธีสอนแบบ
ธรรมสาส์น ฯลฯ

วิธีสอนที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้นจะต้องเป็น
วิธีสอนที่เน้นให้ค้นหาสาเหตุและวิธีแก้ปัญหาโดยการตั้งคำถามหรือสนทนาแลกเปลี่ยนความ
คิดเห็น มีผู้ที่ประยุกต์วิธีสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อสร้างสรรค์แนวความคิดและ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เช่น ประสาร ทองภักดี (2513: 49-50) ได้กล่าวถึงหลักวิธีการสอนของ พระพุทธเจ้าไว้ 9 หลัก คือ ต้องรู้จักบุคคลที่จะสอนต้องเลือกธรรมะสอน สอนจากรูปธรรมไป หานามธรรม สอนจากสิ่งที่เห็นได้ง่ายไปสู่สิ่งที่เห็นได้ยาก สอนสิ่งที่รู้อยู่แล้วไปสู่สิ่งที่ยังไม่รู้ สอนด้วยการเปรียบเทียบหรืออุปมาอุปไมย สอนด้วยอุปกรณ์การสอน สอนด้วยการทำตัวอย่าง ให้ดู และสอนด้วยปุจฉาวิสัชนาหรือธรรมสากัจฉา

สวนพระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต 2532 : 43-47) ได้อธิบายว่าวิธีสอนของพระ- พุทธเจ้าที่เน้นการพัฒนาความคิดนั้น มีหลายวิธี ได้แก่ แบบธรรมสากัจฉา แบบตอบปัญหา และ วางกฎบังคับวิธีสอนแบบธรรมสากัจฉา เป็นกระบวนการทางการศึกษา ที่ให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ ด้วยตนเอง โดยการสนทนาธรรม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การอภิปราย การซักถาม การ แก้ปัญหาและสามารถค้นพบคำตอบด้วยตนเอง

สุมน อมรวิวัฒน์ (2535: 161-174) ได้กล่าวว่าวิธีสอนแบบธรรมสากัจฉาเป็นวิธีที่ พระพุทธเจ้าได้ทรงทำมานานแล้ว นับแต่สมัยพุทธกาล คำว่าธรรมสากัจฉา หมายความว่าถึงการ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การอภิปรายปัญหา การแสวงหาเหตุผล คิดค้น คัดค้าน หรือคล้อยตาม วิธีสอนแบบธรรมสากัจฉาเป็นวิธีสอนที่จะกระตุ้นให้ฝึกคิด ฝึกทำและฝึกหัดปฏิบัติตน จึงเป็นวิธี สอนที่กำลังได้รับความนิยมจากผู้สนใจเกี่ยวกับเทคนิคการสอน วิธีการเรียนการสอนแบบธรรม สากัจฉานี้เป็นวิธีการที่ครูช่วยให้ผู้เรียนปฏิบัติตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. การเสริมสร้างศรัทธา สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับศิษย์และศิษย์กับศิษย์
2. การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีก่อนการเรียนการสอน
3. การจัดการเรียนการสอนที่มี 4 ขั้นตอนคือ

3.1 แสวงหาความรู้ เป็นการสอนให้นักเรียนแสวงหาความรู้จากแหล่งต่างๆ ครูจะมีบทบาทเป็นที่ปรึกษา เป็นผู้ชี้แหล่งความรู้ ตอบคำถามให้ความกระจ่าง นักเรียนจดบันทึกเพื่อ ได้แนวคิดมาสู่ธรรมสากัจฉา

3.2 ค้นพบความรู้ เมื่อนักเรียนแสวงหาความรู้ ก็จะต้องฝึกฝนทักษะ การจับ ประเด็นของความรู้ต่างๆ และนำมาแลกเปลี่ยนความรู้ในกลุ่มของตน

3.3 รวบรวมความรู้ นักเรียนจะรวบรวมความรู้เป็นแนวคิด แนวความเชื่อและแนว ปฏิบัติ โดยเลือกเฟ้นและรวบรวมเรื่องราวต่างๆ มาวิเคราะห์และประเมินค่าให้เกิดความเข้าใจ เห็นคุณค่า เกิดความรู้สึกรอคอยประพฤติตาม

3.4 พิสูจน์ความรู้ เป็นการนำความรู้ ความคิด ความเข้าใจ มาปฏิบัติทดลองในชีวิตประจำวัน เป็นการนำความรู้มาสู่การปฏิบัติ

วิธีสอนแบบธรรมชาติซึ่งเป็นวิธีการสอนแบบหนึ่งตามแนวพุทธวิธีมาใช้ในการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในเรื่องประชาธิปไตยของเรา เพราะวิธีการสอนแบบธรรมชาตินั้น เป็นวิธีสอนที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เริ่มจากการแสวงหาความรู้ ค้นพบความรู้ รวบรวมความรู้และพิสูจน์ความรู้ ซึ่งจะพบว่าทุกคนขั้นตอนของวิธีสอน จะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน เพราะการที่ผู้เรียนต้องแสวงหาความรู้ นำความรู้มาอภิปราย แลกเปลี่ยนความรู้กัน เพื่อนำความรู้ที่วิเคราะห์และประเมินค่า นำมาสู่การนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน จึงทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และกระบวนการคิด

จากแนวความคิดของนักศึกษาและงานวิจัยต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าการใช้วิธีสอนแบบธรรมชาตินี้จะสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประชาธิปไตยของเราได้หรือไม่ จึงได้นำวิธีดังกล่าวมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องประชาธิปไตยของเรา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนและหลังการสอน โดยใช้วิธีการสอนแบบธรรมชาตินี้

3. สมมติฐานการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการทดลองสอน โดยใช้วิธีการสอนแบบธรรมชาตินี้จะสูงกว่าก่อนการทดลอง

4. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตดังนี้

4.1 ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนโนนสูงศรีธานี อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา เขต 1 7 ห้องเรียน จำนวน 258 คน

4.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโนนสูงศรีธานี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 1 ห้องเรียน จำนวน 40 คน ที่ได้รับการสุ่มแบบกลุ่ม

4.3 เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง คือ เนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องประชาธิปไตยของเรา

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 วิธีสอนแบบธรรมสภาจกฉา หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกิจกรรมการสนทนาธรรม แลกเปลี่ยนความคิด การอภิปรายปัญหา การแสวงหาเหตุผล คิดค้นเพื่อฝึกให้นักเรียนมีคุณลักษณะ รู้จักคิดแก้ปัญหา โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

5.1.1 *แสวงหาความรู้* เป็นการสอนให้นักเรียนแสวงหาความรู้จากแหล่งต่างๆ ครูจะมีบทบาทเป็นที่ปรึกษา เป็นผู้ชี้แนะแหล่งความรู้ ตอบคำถามให้ความกระจ่างแจ้ง นักเรียนจดบันทึกเพื่อได้แนวคิดมาสู่ธรรมสภาจกฉา

5.1.2 *ค้นพบความรู้* เมื่อนักเรียนแสวงหาความรู้ ก็จะต้องฝึกฝนทักษะการจับประเด็น ของความรู้ต่างๆและนำมาแลกเปลี่ยนความรู้ในกลุ่มของตน

5.1.3 *รวบรวมความรู้* นักเรียนจะรวบรวมความรู้เป็นแนวคิด แนวความเชื่อและแนวปฏิบัติ โดยเลือกเฟ้นและรวบรวมเรื่องราวต่างๆมาวิเคราะห์และประเมินให้ความเข้าใจ เห็นคุณค่าเกิดความรู้สึกรอยประทับใจ

5.1.4 *พิสูจน์ความรู้* เป็นการนำความรู้ ความคิด ความเข้าใจ มาปฏิบัติ ทดลองในชีวิตประจำวันและเป็นการนำความรู้มาสู่การปฏิบัติ

5.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนที่ได้จากการวัดความรู้ ความเข้าใจ ของนักเรียนในการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเรื่อง ประชาธิปไตยของเรา

5.2.1 นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนโนนสูงศรีธานี ปีการศึกษา 2546

5.2.2 แบบทดสอบ หมายถึง เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 เพื่อเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม ได้นำวิธีการสอนแบบธรรมสาธิตไปใช้ในการเรียนการสอน

6.2 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในระดับต่างๆ

6.3 เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความสามารถในการตัดสินใจและการแสดงความคิดเห็นได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคกระแสโลกาภิวัตน์

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง ผลของวิธีสอนแบบธรรมสภาัจฉาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ประชาธิปไตยของเรา ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำมาเรียบเรียงในหัวข้อต่อไปนี้

1. หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยของเรา
3. วิธีสอนแบบธรรมสภาัจฉา
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีสอนแบบธรรมสภาัจฉา

1. หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ระบุไว้ว่าในการจัดการศึกษาของภูมูนั้น ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมออกันในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี โดยต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ อีกทั้งมีเจตนาที่ให้การศึกษากเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาคน กลุ่มครองสิทธิสร้างความสะดวกให้โอกาสทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดังนั้นแนวคิดในการจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงมุ่งพัฒนาคนให้สมบูรณ์มีความสมดุลทั้งทางจิตใจ ร่างกาย สติปัญญาและสังคม สามารถพึ่งตนเอง ร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ พัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม จากแนวคิดดังกล่าวจะเห็นว่าหลักสูตรได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้มีชีวิตที่สมบูรณ์มีความสมดุลที่เป็นองค์รวมเน้นความสัมพันธ์ด้านจิตใจ ร่างกาย สติปัญญาและสังคมที่ประสานกันทุกด้าน สามารถพึ่งตนเองในด้านการคิด การปฏิบัติและตัดสินใจด้วยตนเองทำงานเป็นกลุ่ม ร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ สามารถพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ รวมทั้งมุ่งให้ผู้เรียนสามารถใช้ความรู้ที่ได้จากการศึกษามาสร้างประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมทั้งในระดับ

ครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติและโลกมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พลังงานและสิ่งแวดล้อม

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ดังนี้

- 1) ภาษาไทย
- 2) คณิตศาสตร์
- 3) วิทยาศาสตร์
- 4) สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- 5) สุขศึกษาและพลศึกษา
- 6) ศิลปะ
- 7) การงานอาชีพและเทคโนโลยี
- 8) ภาษาต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้ เป็นองค์ความรู้ที่เน้นการฝึกปฏิบัติ การพัฒนาทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน ในการจัดหลักสูตรจะต้องให้มีความยืดหยุ่นสนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ให้ทุกส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามีความสมดุลทั้งสาระการเรียนรู้ เวลาและเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนเสริมสร้างเอกภาพมีความพอดีระหว่างความเป็นไทยและความเป็นสากล

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากจะกำหนดจุดหมายที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สมดุลทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย สติปัญญาและสังคมแล้ว ยังได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้เรียนที่เป็นผลผลิตของหลักสูตรพร้อมทั้งมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 และช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ไว้ด้วย

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือข้อกำหนดที่ประเทศคาดหวังว่าจะให้เยาวชนของชาติคุณสมบัติ คุณลักษณะและมีความสามารถตามที่เห็นว่ามีสำคัญและมีคุณค่ารวมทั้งเป็นคุณภาพที่พึงประสงค์ทางการศึกษา เป็นมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง เป็นเป้าหมายที่สถานศึกษาจะต้องบริหารจัดการให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานหลักสูตรที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งใช้เป็นหลักในการเทียบสำหรับการส่งเสริมและกำกับตรวจสอบการประเมินผลและการประกันคุณภาพการศึกษาด้วย

ผลจากความเจริญทางวิทยาการและเทคโนโลยีของโลกปัจจุบันทำให้ประชากร ใน ส่วนต่าง ๆ ของโลกมีการเลื่อนไหลหล่อหลอมให้ประชากร โลกและรวมเป็นสังคมเดียวกัน การที่ สังคมโลกจะดำรงอยู่ได้อย่างสันติสุขประชากรจะต้องเป็นพลเมืองดีทั้งระดับโลกระดับประเทศ ย่อมจะมาถึงสังคมที่เล็กที่สุด สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีความสำคัญในด้านพัฒนา คุณลักษณะต่าง ๆ ของผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดีมีเหตุผลด้วยกุศลจิตคิดสร้างสรรค์ มั่นในคุณธรรม นำความรู้เพื่อการดำเนินชีวิตที่มีความสุขโดยใช้เทคนิค วิทยาการจากวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มาปรับใช้ในการดำรงชีวิตให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ทั้งทางธรรมชาติ และสังคมได้อย่างมีความสุข

สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ต้องเรียนตลอด 12 ปี การศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ ประกอบมาจากหลายแขนงวิชาจึงมีลักษณะเป็นสหวิทยาการ โดยนำวิทยาการจากแขนงวิชาต่างๆ ในสาขาสังคมศาสตร์มาหลอมเข้าด้วยกัน ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ จริยธรรม ประชากรศึกษา สิ่งแวดล้อมศึกษา รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา ปรัชญาและ ศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จึงเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ ออกแบบมาเพื่อส่งเสริมศักยภาพการเป็นพลเมืองดีให้แก่ผู้เรียน โดยมีเป้าหมายของการพัฒนา ความเป็นพลเมืองดี ซึ่งถือเป็นความรับผิดชอบของทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

สาระที่เป็นองค์ความรู้ของกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ประกอบด้วย

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

ดังนั้นกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จึงมีความจำเป็นที่ จะต้องพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความเจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ คือ

1. ด้านความรู้ จะให้ความรู้แก่ผู้เรียนในเนื้อหาสาระ ความคิดรวบยอดและ หลักการ สำคัญของวิชาต่าง ๆ ในสาขาสังคมศาสตร์ ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ จริย- ธรรม สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ กฎหมาย ประชากรศึกษา สิ่งแวดล้อม ปรัชญา และ ศาสนา ตามขอบเขตที่กำหนดไว้ในแต่ละระดับชั้นในลักษณะบูรณาการ

2. **ด้านทักษะกระบวนการ** ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้เกิดทักษะและกระบวนการต่าง ๆ เช่น ทักษะทางวิชาการ ทักษะทางสังคม ทักษะทางการสืบสวนสอบสวน ทักษะการสื่อสาร ทักษะการแสวงหาความรู้ การสืบค้น เป็นต้น

3. **ด้านเจตคติและค่านิยม** กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จะช่วยพัฒนาเจตคติและค่านิยมเกี่ยวกับประชาธิปไตยและความเป็นมนุษย์ เช่น รู้จักตนเอง พึ่งตนเอง ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย มีความกตัญญู รักเกียรติภูมิแห่งตน มินิสัยในการเป็นผู้ผลิตที่ดี ความพอดีในการบริโภค เห็นคุณค่าของการทำงาน รู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม เคารพสิทธิของผู้อื่นและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความผูกพันกับกลุ่ม รักท้องถิ่น รักประเทศชาติ เห็นคุณค่าอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ศรีทธาในหลักธรรมของศาสนาและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

กิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม สามารถนำความรู้ ทักษะ ค่านิยมและเจตคติ ที่ได้รับการอบรมบ่มนิสัยมาใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของผู้เรียนได้

เมื่อมองในภาพรวมแล้วพบว่า ความสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมนั้นนอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ สภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและสังคมวัฒนธรรมแล้วยังมีทักษะและกระบวนการต่าง ๆ ที่จะสามารถนำมาใช้ประกอบในการตัดสินใจได้อย่างรอบคอบในการดำเนินชีวิตและการมีส่วนร่วม ในสังคม ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาในฐานะพลเมืองดี ตลอดจนการนำความรู้ทางจริยธรรม หลักธรรม ทางศาสนา มาพัฒนาตนเองและสังคม ทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จึงเน้นการเรียนการสอนที่ บูรณาการความรู้จากสาระวิชาต่าง ๆ มาหลอมรวมเข้าด้วยกันในประเด็นปัญหาหรือเรื่องที่จะ ศึกษาการจัดวางหลักสูตรและหน่วยการเรียนจึงมักเป็นประเด็นปัญหาที่เป็นบูรณาการ (Intergrated Thematic Unit) ลักษณะหน่วยการเรียนแบบนี้จะนำมาจากแนวคิด ความคิดรวบยอด ปัญหาหรือ โครงการ ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ที่เขาต้องแสวงหาและรวบรวม มาเป็นประเด็นปัญหาหรือโครงการเหล่านั้นอาจเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสาระหลักต่าง ๆ ในกลุ่ม สาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มภาษาไทย กลุ่มคณิตศาสตร์ กลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มศิลปะ กลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษา และกลุ่มการงานอาชีพและเทคโนโลยี

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีเป้าหมายความหวังที่สำคัญคือให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การที่จะบรรลุตามเป้าหมายดังกล่าวนี้จำเป็นต้องมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการคือ

1. ความรู้ ในกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีความหมายกว้างขวางมาก ไม่มีใครที่จะสามารถเรียนทุกสิ่งทุกอย่างได้ทั้งหมด และนี่คือปัญหาและรุนแรงมากของการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่พยายามจะให้เกิดการเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างในศาสตร์ที่ประกอบกันอยู่ในกลุ่มนี้ งานที่ทำทนายของนักสังคมศึกษาและครูสังคมศึกษาก็คือความสามารถที่จะคัดสรรสาระที่จะเรียน ได้อย่างเหมาะสมและมีคุณค่า จึงจำเป็นที่ต้องรู้จักการใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกสาระที่จะเรียน เกณฑ์ในการพิจารณาก็คือให้พิจารณาว่าสิ่งที่จะนำมาเรียนมีนัยสำคัญต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีหรือไม่ นั่นก็หมายความว่า การคัดเลือกสาระเนื้อหา มีใช้อยู่บนพื้นฐานของการที่จะให้ผู้เรียนเป็นนักประวัติศาสตร์ นักสังคมศาสตร์หรือเป็นนักวิชาการที่เชี่ยวชาญในความรู้ แต่เป้าหมายต้องเป็นไปเพื่อสร้างจิตสำนึกของการเป็นคนดีของสังคม เป็นประชาชนที่มีการศึกษาเข้าใจปัญหาสังคม เชื่อมโยงเข้ากับการดำเนินชีวิตของผู้เรียนและผู้อื่นได้ ส่งเสริมความเข้าใจในโลกปฏิสัมพันธ์ที่มนุษย์มีต่อกัน ความหลากหลายทางวัฒนธรรม มรดกทางวัฒนธรรมและให้เครื่องมือแก่ผู้เรียนในการทำความเข้าใจอดีตเพื่อเป็นสาระในการเผชิญและตัดสินใจใด ๆ ในปัจจุบัน โดยตระหนักถึงผลที่จะเกิดและวางแผนสู่อนาคต

ดังนั้นความรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จึงมีการผสมผสานศึกษาศาสตร์ต่าง ๆ เช่น มานุษยวิทยา เศรษฐศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ ปรัชญาและศาสนาเข้าด้วยกัน ไม่เพียงเท่านั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ยังรวมถึงการศึกษาคุณลักษณะการเป็นคนดีของสังคม การเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมในการศึกษา ความเป็นไปของโลก พหุวัฒนธรรม กฎหมายศึกษา อาชีพศึกษาและประเด็นปัญหาร่วมสมัยต่าง ๆ นอกจากนี้ยังจะต้องบูรณาการสาระความรู้จากกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อีกด้วย

2. ทักษะและกระบวนการ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วย ทักษะทางวิชาการและทักษะทางสังคมที่จำเป็นสำหรับการพัฒนา

บุคลิกภาพของผู้เรียนให้เป็นผู้รอบรู้มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

ทักษะทางวิชาการ ได้แก่ ทักษะในการฟัง พูด อ่าน เขียน และการคิด ซึ่งผู้เรียนต้องนำมาใช้ในการแสวงหาความรู้ จัดการกับความรู้ การนำความรู้ไปใช้ในการสร้างองค์ความรู้

ทักษะทางสังคม ได้แก่ การร่วมมือและการมีส่วนร่วมในสังคม การดูแลรักษา การเอาใจใส่ให้บริการ การมีส่วนร่วมในสังคม ทักษะและกระบวนการกลุ่ม พัฒนาความเป็นผู้นำ ผู้ตามในการทำงานกลุ่ม เห็นคุณค่าเคารพตนเองและผู้อื่น ยอมรับในความคล้ายคลึงและความแตกต่างของตนและของผู้อื่น เคารพในทรัพย์สินและสิทธิของผู้อื่น เคารพในกฎกติกาของกฎหมายและเคารพในความเป็นมนุษยชาติและสรรพสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลาย

3. คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จะช่วยพัฒนาทักษะเกี่ยวกับเจตคติ จริยธรรมและค่านิยมโดยผ่านประสบการณ์การเรียนรู้และทักษะต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับความเป็นสมาชิกที่ดีในสังคมประชาธิปไตย เช่น การรู้จักตนเอง ฟังตนเอง ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย กตัญญู รักเกียรติภูมิของตน เคารพเหตุผล มีความยุติธรรม ห่วงใยในสวัสดิภาพของผู้อื่นยอมรับความแตกต่างจัดข้อขัดแย้งด้วยสันติวิธี ยึดมั่นในความยุติธรรมความเสมอภาคและเสรีภาพ มีนิสัยในการเป็นผู้ผลิต และผู้บริโภคที่ดี เห็นคุณค่าของการทำงาน การทำงานเป็นกลุ่ม การเคารพสิทธิของผู้อื่น เสียสละเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความผูกพันกับกลุ่มรักท้องถิ่น รักประเทศชาติ เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ภูมิใจในความเป็นไทยเห็นคุณค่าอนุรักษ์ พัฒนาศิลปวัฒนธรรม และ

สิ่งแวดล้อม และศรัทธาในหลักธรรมของศาสนา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของบทบาทของการศึกษาต่อการเมืองการปกครองการศึกษามีส่วนสำคัญยิ่งในเรื่องนี้ ในการจัดการศึกษาเพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดีของประเทศนั้นผู้เรียนจะต้องมีความรับผิดชอบเบื้องต้นที่จะต้องศึกษาเล่าเรียนให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งประกอบไปด้วย

3.1 แสดงความเข้าใจในสาระความรู้ทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา ศาสนาและวัฒนธรรม และการเป็นพลเมืองดี

3.2 เข้าใจในโครงสร้างและหน้าที่ของระบบการเมือง การปกครอง ระบบสังคมและระบบเศรษฐกิจ

3.3 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมต่างๆที่มนุษย์กระทำ ต่างเวลา ต่างสถานที่ บนพื้นฐานความคิดที่แตกต่างกันแต่ต้องสามารถนำไปสู่ความเป็นส่วนรวมและความเป็น ประชาธิปไตย

3.4 ตระหนักในคุณค่าของหลักการประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุขและหลักการอื่นที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญรวมทั้งเรื่องเสรีภาพ ความเสมอภาค ความ ยุติธรรมและความรับผิดชอบ สามารถนำมาใช้กับตนเอง ผู้อื่นและสังคมได้

3.5 มีปฏิสัมพันธ์และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม แสดงออกถึงการเคารพ ตนเองและผู้อื่น

3.6 รับผิดชอบต่อผู้อื่นและต่อสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นสาระสำคัญของคุณลักษณะการ เป็นคนดีที่ได้รับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและสาระที่เกี่ยวข้องกับการอยู่รอดของมวลมนุษย์

3.7 มีส่วนในกิจกรรมต่างๆที่จะบริการผู้อื่นและส่งเสริมสิ่งที่ดีงามให้เกิดขึ้นในสังคม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดให้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐานที่ผู้เรียนต้องเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วยศาสตร์ต่างๆ หลายสาขา มีลักษณะเป็นสหวิทยาการมุ่งเน้นให้ ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะกระบวนการ มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ รวมทั้งได้ แสดงบทบาทและความรับผิดชอบ ทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและต่อสภาพแวดล้อม จากองค์ประกอบ ดังกล่าว จึงทำให้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีจุดเน้นในการสร้าง คุณภาพของผู้เรียนดังนี้

1. ยึดมั่นในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ สามารถนำ หลักธรรมคำสอนไปใช้ปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันได้ เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนา ตนเองอยู่เสมอรวมทั้งบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์กับสังคมส่วนรวม

2. ยึดมั่น ศรัทธาและธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี ปฏิบัติตามกฎหมาย ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมไทย รวมทั้งถ่ายทอดสิ่งที่ดีงามไว้เป็นมรดกของชาติเพื่อสันติสุขของ สังคมไทยและสังคมโลก

3. มีความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ เพื่อการ ดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และสามารถนำหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

4. เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ภาควิชาสนใจในความเป็นไทย ทั้งในอดีตและปัจจุบัน สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ และนำไปสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้

5. มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีงามระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เป็นผู้สร้าง วัฒนธรรม มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สาระที่เป็นองค์ความรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ประกอบด้วย 5 สาระ ดังกล่าวข้างต้น และสาระที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยที่ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้า ในครั้งนี้คือ

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต

การดำเนินชีวิตในสังคมเป็นขอบข่ายสาระหลักที่มีแนวความคิดรวบยอดเกี่ยวข้องกับ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา รัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ โดยศึกษาระบบความสัมพันธ์ของมนุษย์ใน ฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมมีวัฒนธรรมมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นกลุ่ม ศึกษาสถาบันทางสังคม การจัดระเบียบทางสังคม มุ่งให้เกิดความเข้าใจ ต่อระบบการเมือง การปกครอง โดยเฉพาะ บทบาทและหน้าที่ในฐานะพลเมืองของประเทศในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็น ประมุข ศึกษาการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินของไทยและหลักกฎหมายที่สำคัญ องค์ประกอบของกระบวนการยุติธรรมด้วยความคิดรวบยอดเหล่านี้ทำให้ผู้เรียนสามารถดำเนิน ชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ

สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จึงต้องให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้และ ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม ชุมชน สังคม ที่มีวัฒนธรรมคล้ายคลึงและแตกต่างกัน มีการขัด เกลาทางสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม ในฐานะเป็นสมาชิกที่อยู่ร่วมกัน อันมีบรรทัดฐานทาง สังคม

มีระบบ ค่านิยม ความเชื่อ ประเพณีทางสังคม สถาบันต่างๆ ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางสังคม รวมทั้งสามารถวิเคราะห์สภาพสังคม วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ระหว่างสังคมไทยกับสังคมอื่น ในโลก เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน

นอกจากนี้ผู้เรียนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมจะต้องเรียนรู้ และแสวงหา ประสบการณ์ทางด้านระบบการเมือง การปกครองของประเทศต่างๆ ในโลกโดยเฉพาะระบบ การเมืองการปกครองของประเทศไทย ภายใต้รัฐธรรมนูญ ทั้งต้องเรียนรู้และเข้าใจรัฐธรรมนูญอัน เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ระบบการปกครองท้องถิ่น และกฎหมายสำคัญที่ เกี่ยวข้องในชีวิตของคนไทยเพื่อจะได้ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีในวิถีทางประชาธิปไตย และมีส่วน ร่วมต่อสังคมอย่างมีเหตุมีผล

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย สิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง และเป็นที่ยอมรับกันว่าประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งถือว่าเป็นพฤติกรรม ขั้นพื้นฐานของบุคคลในประเทศที่พัฒนาแล้วที่ต้องได้รับการรับรองและคุ้มครอง ไม่ว่าจะเป็น พฤติกรรมของการแสดงความคิดเห็นที่ปรากฏในรูปของเสรีภาพต่างๆ การปกครองระบอบ ประชาธิปไตยเป็นการสร้างคนหรือการพัฒนาคนให้เป็นพลเมืองดี ในทรรศนะของอัลมอนต์ และเวอร์บา (Almond and Verba, 1965) เห็นว่าวัฒนธรรมทางการเมืองที่ส่งเสริมการ ปกครองระบอบประชาธิปไตยก็คือวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอารยชน วัฒนธรรมทางการเมือง แบบนี้เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่บุคคลหรือประชาชนจะเป็นผู้มีส่วนร่วมในการปกครองที่ดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง นอกจากนี้ยังมีความสามารถและมีสิทธิในฐานะพลเมือง อีกทั้งยังสามารถมีบทบาทและมีอิทธิพลต่อการเมือง ขณะเดียวกันบุคคลหรือประชาชนที่มีวัฒนธรรมทาง การเมืองแบบนี้ยังเปี่ยมหมายบุคคลหรือประชาชนที่เคารพ เชื่อฟังและปฏิบัติตามบทบัญญัติและ ข้อบังคับทางกฎหมายรวมทั้งการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดี ที่สำคัญวัฒนธรรมทางการเมืองแบบ นี้ช่วยทำให้บุคคลหรือประชาชนมีความโน้มเอียงทางการเมืองที่ต้องเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ วัฒนธรรมทางการเมืองแบบอารยชนเป็นวัฒนธรรมทาง การเมืองที่สนับสนุนสนับสนุนส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยส่งเสริมวัฒนธรรมทาง การเมืองแบบมีส่วนร่วมขณะเดียวกันวัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้ยังช่วยสร้างบุคคลให้เป็น พลเมืองดี นอกจากนี้ อัลมอนต์ และ เวอร์บา ยังพบว่าวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอารยชน ปรากฏชัดในอังกฤษคือพบว่าอังกฤษเป็นประเทศหรือสังคมที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบ อารยชนที่สมบูรณ์ที่สุด (กนลา สุขพานิช – จันทร์ปราบ 2527: 66)

บทบาทของการศึกษาต่อการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยในแง่ของการสร้างความเป็นพลเมืองดี

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยจะเจริญก้าวหน้าหรือพัฒนาต่อไปได้ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับประชาชนมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอารยชน

หรือวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยนั่นเอง การศึกษามีส่วนช่วยสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองดังต่อไปนี้

1. ช่วยให้ความรู้หรือสร้างศรัทธาเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนให้ประชาชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการทางประชาธิปไตย เช่น กติกาของความเป็นประชาธิปไตยซึ่งมีการเลือกตั้งเสรี การใช้สิทธิที่จะคัดค้าน สิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นโดยเสรี การยอมรับความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย การตัดสินใจปัญหาโดยอาศัยเสียงข้างมากแต่ในขณะเดียวกันก็ให้ความคุ้มครองแก่ฝ่ายเสียงข้างน้อยและการมีรัฐธรรมนูญเป็นแม่บท

2. ช่วยให้ประชาชนได้รู้จักการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของตน คือให้รู้ว่บทบาทของตนมีอะไรบ้างในระบอบประชาธิปไตยและรู้ว่าจะแสดงบทบาทอย่างไร เมื่อใด

3. ช่วยกระตุ้นและสร้างประชาชนให้มีแนวคิดใหม่ ๆ เช่น เห็นว่าการดำเนินงานทางการเมืองควรมีการแบ่งแยกหน้าที่กัน โดยเด็ดขาดนอกเหนือไปจากการช่วยให้ประชาชนรู้ว่าทุกคนมีความเสมอภาคไม่มีความแตกต่างจากคนอื่นมากนักทำให้เกิดความเชื่อมั่นในความสามารถทางการเมืองของตนเอง

4. ช่วยให้ประชาชนมีความรู้สึกจงรักภักดีอย่างมั่นคงและมีความผูกพันที่จะปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นพลเมืองดีของประเทศ นั่นคือการช่วยสร้างให้ประชาชนเป็นพลเมืองดีนั่นเอง ในประเด็นนี้แสดงว่านอกจากการศึกษาจะช่วยสร้างหรือพัฒนาการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยแล้ว ยังสามารถช่วยให้ประชาชนมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอารยชนหรือแบบมีส่วนร่วม ขณะเดียวกันวัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้ยังไปช่วยสร้างความเป็นพลเมืองดีให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนตามมา ในขณะเดียวกันความเป็นพลเมืองดีที่เกิดขึ้นกับประชาชนก็ย้อนกลับไปเกื้อหนุนวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอารยชนหรือแบบมีส่วนร่วม ส่วนการมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอารยชนก็ช่วยเกื้อกูลการพัฒนาการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย ก็ช่วยเกื้อกูล การปฏิรูปและการพัฒนาการศึกษาหลักสูตรกับการส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยและการสร้างความเป็นพลเมืองดี ดังนั้นเมื่อจะจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเข้าใจใน

ระบอบประชาธิปไตยนั้นจะต้องจัดไว้ในหลักสูตรหลักสูตรตามความหมายที่เข้าใจกันทั่วไปคือ เนื้อหาวิชาที่จัดให้แก่ผู้เรียนแต่การจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยนั้นมีความหมายแตกต่างกันออกไป หลักสูตรเป็นกิจกรรมทุกอย่างในความรับผิดชอบของสถานศึกษา หลักสูตรจึงเทียบเท่ากับ การดำรงชีวิตหรือกระบวนการปรากฏการณ์ชีวิตใน โรงเรียนของผู้เรียน หลักสูตรการศึกษาเพื่อประชาธิปไตยโดยทั่วไปจะแยกออกจากชีวิตจริงไม่ได้ ตรงกันข้ามกลับสนใจปัญหาชีวิตจริงเลยทีเดียว การจัดหลักสูตรเป็นหลักสูตรแบบแกนจะต้องมีการฝึกปัญหาการดำเนินชีวิต (จุมพล หนีมพานิช 2545: 146-147) โดยสรุปการจัดหลักสูตร หรือการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นประชาธิปไตยที่นำไปสู่การสร้างความเป็นพลเมืองดีควรดำเนินการดังนี้

1. รัฐจะต้องพยายามส่งเสริมให้ทุกคนมีโอกาสในการศึกษาเท่าเทียมกัน
2. การบริการการศึกษาพยายามเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้อง ตลอดจนบุคคลท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมมากที่สุด โดยยอมรับฟังความคิดเห็นของครู นักเรียนและประชาชนส่วนใหญ่
3. ส่งเสริมความมั่นคงแก่ครู อาจารย์แต่ละคนมากที่สุด โดยพิจารณาถึงรายได้ สภาพงานความเป็นอยู่และการให้ความเป็นธรรม เป็นต้น

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยของเรา

เรื่องเกี่ยวกับประชาธิปไตยของเรา

อริสโตเติล ได้ให้ความหมายของประชาธิปไตยไว้ว่า หมายถึง การปกครองที่พลเมืองของรัฐสามารถ หมุนเวียนกันทั้งที่เป็นผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง ต่อมาในคริสต์ศตวรรษที่ 16 ได้มีการให้ความหมายของประชาธิปไตยว่า หมายถึง ความเสมอภาคหรือความเท่าเทียม (equality) ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ประธานาธิบดี อับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln) ได้กล่าวถึงความหมายของประชาธิปไตยว่า หมายถึง การปกครองของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน (บรรพต วีระสัย 2538: 131) ในปัจจุบันเมื่อกล่าวถึงประชาธิปไตยมัก หมายถึง การปกครองโดยเสียงคนส่วนใหญ่ (majority) ขณะเดียวกันมีการคำนึงถึงเสียงของคนส่วนน้อยหรือมีการคำนึงถึงเสียงข้างน้อย (minority)

ตามความหมายในปัจจุบันดังกล่าว ประชาธิปไตยจึงเป็นระบบการเมืองการปกครองที่คนส่วนใหญ่เป็นผู้กำหนดตัวผู้ปกครองและนโยบายของรัฐบาล ซึ่งส่วนใหญ่แล้วใช้วิธีการเลือกตั้งที่จะเป็นโดยเสรีและมีขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ตรวจสอบ

การทำงานของรัฐบาลขณะเดียวกันได้ให้มีการหมุนเวียนผู้ที่เข้ามาเป็นรัฐบาลเพื่อป้องกันการผูกขาดอำนาจนานจนเกินไป

แนวคิดที่เป็นรากฐานของหลักการประชาธิปไตย

เมื่อกล่าวถึงประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นความคิดทางการเมืองมักจะตั้งอยู่บนรากฐานของความคิด ความเชื่อบางประการดังนี้

1. ความคิดความเชื่อของการมองคน มองโลกในแง่ดี (optimism) ตามความคิดความเชื่อนี้ ถึงเป็นความคิดความเชื่อที่สำคัญต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะ ถ้าบุคคลที่มีอำนาจมีความคิดความเชื่อดังกล่าวคือมองคนในแง่ดี เชื่อว่าประชาชนทั่วไปเป็นคนดี สามารถใช้เหตุผลตลอดจนสามารถปกครองตนเองได้ แน่ใจว่าผู้ปกครองหรือบุคคลผู้มีอำนาจที่มีความเชื่อดังกล่าว ย่อมจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองอย่างกว้างขวาง

2. ความคิดความเชื่อในทฤษฎีที่ว่ารัฐและโดยเฉพาะรัฐบาลเป็นเครื่องมือของประชาชน ตามความคิดความเชื่อนี้ถือว่ารัฐและรัฐบาลเป็นเครื่องมือสำหรับการสนองเจตนารมณ์ของประชาชนในการสร้างความเจริญ สร้างความผาสุกให้แก่สังคม นอกเหนือจากช่วยรักษาความสงบตลอดจนการป้องกันการรุกรานจากรัฐอื่น

3. ความคิดความเชื่อในเรื่องของปัจเจกชนนิยม (individualism) ตามความคิดความเชื่อข้อนี้ถือว่าสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

4. ความคิดความเชื่อเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้บริการตามแนวความคิดความเชื่อในข้อนี้โดยทั่วไปเห็นว่า น่าจะมีวิธีที่จะให้รัฐบาลหรือผู้บริหาร ได้มีการเปลี่ยนแปลงตามวาระเมื่อบริหารหรือปกครองมาระยะหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกผู้บริหารหรือผู้ปกครองชุดใหม่ เข้ามาทำหน้าที่แทนผู้บริหารหรือผู้ปกครองเดิม (Wit , 1952: 112 – 114)

แนวความคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์ประชาธิปไตย

การมีอุดมการณ์ประชาธิปไตย หมายถึง ความเชื่อในหลักสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค รวมทั้งเชื่อในการปกครองโดยเสียงส่วนมากและการปกครองโดยใช้กฎหมายเป็นหลัก การสถาปนาอุดมการณ์ประชาธิปไตยสมัยใหม่ เกิดจากการนำเสนอแนวความคิดของนักปราชญ์ที่สำคัญๆหลายท่านด้วยกันคือ

จอห์น ล็อก (อ้างใน วิสุทธิ โพธิ์แท่น 2524: 54) ได้วางหลักการประชาธิปไตยบนแนวคิดที่ว่ามนุษย์มีอิสระและเสมอภาคที่จะรวมกัน รัฐบาลเป็นมาจากความนิยมและความสมัคร

ใจของบุคคลทุกคนมีหน้าที่ตามข้อตกลงที่ให้กับประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพิทักษ์ไว้ซึ่งสิทธิพื้นฐานของมนุษย์ คือ สิทธิในเสรีภาพและในทรัพย์สิน

จากแนวความคิดพื้นฐานดังกล่าว จอห์น ล็อก ได้ชี้ให้เห็นว่ามนุษย์ทุกคนมีเหตุผลตามกฎธรรมชาติ ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่ทำให้ประชาชน โดยเฉพาะคนในระดับล่างสามารถปกครองตนเองและปกครองประเทศ รัฐบาลในระบบประชาธิปไตยจึงเป็นรัฐบาลที่จะต้องได้รับการยอมรับจากประชาชนเสียก่อนที่จะปกครองประเทศได้กล่าวอีกนัยหนึ่ง จอห์น ล็อก ถือว่าเป็นที่สุดแล้วอำนาจรัฐบาลมาจากปวงชน เป็นไปเพื่อประโยชน์ของปวงชนและประชาชนแต่ละคนมีสิทธิบางประการที่รัฐบาลจะพรากไปมิได้ อย่างไรก็ตามในการดำเนินงานปกครองภาคปฏิบัติ การที่จะให้ประชาชนทุกคนเห็นพร้อมต้องกันยอมเป็นไปได้ยาก จอห์น ล็อก จึงเสนอว่าให้ใช้มติเสียงส่วนใหญ่ในการตัดสินใจการเมือง

รูสโซ (สุรินทร์ พิศสุวรรณ 2521: 154) ได้วางหลักประชาธิปไตยด้วยความหมายของเสรีภาพว่าเสรีภาพเป็นของขวัญจากธรรมชาติ เพียงเพราะว่าเป็นมนุษย์ และการปฏิเสธความเป็นมนุษย์ไม่มีอะไรเป็นสิ่งทดแทนให้เสมอได้สำหรับคนที่สละทุกอย่างเช่นนั้น แท้จริงแล้วการปฏิเสธเสรีภาพนั้นขัดต่อธรรมชาติที่แท้จริงของมนุษย์ เพราะในเมื่อเรานำเอาเสรีภาพออกจากเจตนารมณ์ก็เท่ากับปลดปล่อยคุณค่าทางศีลธรรมออกมาจากการปฏิบัติทุกอย่างของมนุษย์

จากหลักการว่าด้วยเสรีภาพของมนุษย์ ของรูสโซได้เสนอแนวคิดอธิปไตยของปวงชนขึ้นมาเพื่อเป็นหลักประกันถึงผลประโยชน์ของประชาชน ในแนวคิดอธิปไตยของปวงชนมีลักษณะคล้ายคลึงกับหลักการที่รัฐบาลต้องมาจาก ฉันทานุมัติ ของประชาชนตามที่ จอห์น ล็อก เคยเสนอ รูสโซ ยังให้ความสำคัญต่อหลักนิติธรรมในฐานะที่เป็นกรรมกร่วมของสังคม เพราะกฎหมายจะเป็นตัวแสดงออกของเจตนารมณ์ทั่วไปของสังคม

จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น เราสามารถสรุปการรู้จักใช้เหตุผลของประชาชน หลักอธิปไตยของปวงชนหรือการคำนึงถึงการยอมรับของประชาชน หลักเสียงข้างมากในการตัดสินใจหลักนิติธรรมในการประกันถึงผลประโยชน์ของสังคมโดยส่วนรวม รวมถึงหลักสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชน

หลักการประชาธิปไตย

ไม่ว่าจะเป็นการกล่าวถึงประชาธิปไตยในแง่มุมไหนก็ตาม หลักการประชาธิปไตยซึ่งได้ยึดถือเป็นหลักใหญ่ๆ นับตั้งแต่การปฏิวัติฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1789 มีเพียง 3 หลักการเท่านั้น

ซึ่งนับว่าเป็นหลักการในแง่ปรัชญา หลักการย่อยหรือสิ่งที่เป็นลักษณะของประชาธิปไตย โดยทั่วไปก็อ้างอิงและพยายามปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักการดังกล่าว ซึ่งได้แก่

1. **หลักเสรีภาพ (Liberty)** หมายถึงบุคคลทำอะไรก็ได้ ไม่มีใครมาบังคับ ทั้งนี้ต้องไม่กระทบกระเทือนสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น เสรีภาพที่สำคัญได้แก่ เสรีภาพในร่างกายคือ ไปไหนมาไหนก็ได้ เสรีภาพในการนับถือศาสนา เสรีภาพในการพูด เสรีภาพทางความคิด เสรีภาพในการประกอบอาชีพ เป็นต้น

2. **หลักความเสมอภาค (Equality)** หมายถึง ประชาชนทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันในทุกด้านได้แก่ ความเท่าเทียมกันในโอกาสการศึกษา การประกอบอาชีพและรับบริการบริการจากรัฐ โดยไม่คำนึงถึงฐานะตำแหน่ง แต่อย่างใด

3. **หลักภราดรภาพ (Fraternity)** หมายถึง การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ อยู่ในแบบแผนแห่งความเป็นพี่เป็นน้องกัน มีความรักใคร่กลมเกลียวกัน มีกฎหมายเป็นหลักในการอำนวยความสะดวกร่วมกัน บุคคลแต่ละคนจะต้องเคารพสิทธิเสรีภาพ ซึ่งกันและกัน

จากหลักการใหญ่ซึ่งเป็นหลักปรัชญานั้น ได้เกิดหลักการในด้านต่างๆ ทั้งในแง่ของการประพฤติปฏิบัติ กฎเกณฑ์ หลักในอุดมคติ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วมักมุ่งในด้านการเมืองการปกครอง ได้แก่

1. **หลักเหตุผล** โดยความเชื่อของนักปราชญ์ที่ว่า “ มนุษย์เป็นสัตว์โลกที่มีเหตุผล ” การใช้เหตุผลเป็นความสามารถอันสูงยิ่งของมนุษย์และเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการพัฒนาจนกลายเป็นอารยธรรม ประชาธิปไตยถือว่าการเปิดโอกาสให้ใช้เหตุผลอย่างกว้างขวางจะสามารถแสวงหาข้อตกลงที่ดีที่สุด

2. **หลักความเห็นพ้องต้องกันหรือหลักความยินยอม** กล่าวคือผู้ปกครองต้องได้รับความเห็นพ้องจากประชาชนโดยส่วนรวม โดยการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ ยุติธรรม ซึ่งทำให้ผู้ปกครองมีอำนาจอันชอบธรรมที่จะปกครองและย่อมได้รับความร่วมมือร่วมใจจากประชาชนอีกด้วย

3. **หลักการปกครองตนเอง** นับเป็นเสรีภาพในทางการเมืองคือ ประชาชนปกครองตนเองอันเป็นหลักสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย การปกครองตนเองกระทำโดยผ่านการเลือกตั้งผู้แทน เพื่อตัดสินใจแทนประชาชนอีกครั้งหนึ่ง

4. **หลักการรับฟังและถือเอาเจตนาของประชาชนเป็นสำคัญ** รัฐบาลจะต้องรับฟังเสียงของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ดังที่เรียกกันว่า “ เสียงของประชาชนคือเสียงสวรรค์ ”

นั่นคือต้องดำเนินนโยบายสนองความต้องการของประชาชนที่แท้จริง

5. **หลักการปกครองโดยเสียงข้างมากโดยไม่ละเมิดสิทธิของฝ่ายข้างน้อย** การแก้ไข ปัญหา การหาข้อยุติ การตัดสินใจ จะต้องยึดหลักเสียงข้างมาก ทั้งนี้ต้องเคารพและรับฟังเสียง ส่วนน้อยที่ติงหรือมีเหตุผล

6. **หลักนิติธรรม** คือหลักการปกครองโดยกฎหมาย (Rule of Law) คือยึดถือ กฎหมายเป็นกฎเกณฑ์หรือกติกาดำเนินการต่างๆ พลเมืองทุกคนต้องเคารพกฎหมายและปฏิบัติตามกฎหมาย

7. **หลักการเลือกตั้ง** ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองก็โดยมีการเลือกตั้ง ผู้แทน และกระบวนการเลือกตั้งนั้นต้องยุติธรรมบริสุทธิ์ถูกต้อง การเลือกตั้งถือเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญที่สุดของหลักประชาธิปไตย หลักความเสมอภาคทางการเมืองในการเลือกตั้งคือหลัก One man one vote นั่นเอง

8. **หลักการถ่วงดุลย์อำนาจ** หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลมีอำนาจหลัก หลักประชาธิปไตยนั้นแบ่งการใช้อำนาจเป็นสามด้านคือ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหารและ อำนาจตุลาการ ซึ่งทั้งสามด้านนี้จะถ่วงดุลย์ซึ่งกันและกันคือ สถาบันนิติบัญญัติมีอำนาจควบคุมการบริหารงานของคณะรัฐมนตรีหรือรัฐบาล โดยการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ การตั้งกระทู้ถาม เป็นต้น

9. **หลักการประนีประนอม** ประชาธิปไตยนั้นเคารพเสรีภาพทางความคิด ดังนั้น ผลประโยชน์ย่อมแตกต่างกัน จึงจำเป็นต้องปรับความเชื่อและผลประโยชน์ของแต่ละฝ่ายให้เข้า กันและต้องไม่ยอมให้ความเชื่อหรือผลประโยชน์ของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมีอิทธิพลเหนืออีกฝ่ายหนึ่ง ตลอดไปด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการประนีประนอมซึ่งกันและกัน

10. **หลักความสามารถของมนุษย์** ต้องมีความเชื่อว่ามนุษย์สามารถกำหนดโชคชะตาตนเองสามารถเปลี่ยนแปลงระเบียบของสังคมได้ มนุษย์สามารถใช้สติปัญญา ความรู้ ความสามารถในการแก้ไขตัดสินใจปัญหาชีวิตด้วยตนเองได้

ทั้งหลักเสรีภาพ เสมอภาคและภราดรภาพรวมทั้งหลักการย่อยดังกล่าวเป็นสิ่งที่จะวัด หรือดูว่าการปกครองใดจึงจะเรียกว่า เป็นประชาธิปไตย แต่การศึกษาถึงประชาธิปไตยนั้น จะต้อง มองให้ออกว่าลักษณะประชาธิปไตยดังกล่าวเป็นลักษณะไหน จึงขอแยกให้เห็นว่าลักษณะ ประชาธิปไตยเป็นอย่างไร

หลักการของระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย

จากแนวความคิดของประชาธิปไตยในฐานะความคิดทางการเมืองดังกล่าวข้างต้น
ปรากฏว่าได้เป็นพื้นฐานสำคัญของการกำหนดหลักการของระบบการเมืองแบบ ประชาธิปไตย
ดังนี้

1. **หลักการเลือกตั้งโดยเสรี** เพื่อที่จะเน้นการยืนยันในหลักที่ว่าประชาชนเป็นใหญ่
เพราะเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ประชาชนจึงต้องมีสิทธิมีเสียงในการตัดสินใจต่าง ๆ ในการ
ดำเนินการปกครองทั้งนี้เพื่อผลประโยชน์และส่วนได้ส่วนเสียของตนเอง แต่การที่จะให้ประชา
ชนทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงออก เช่นเดียวกับการปกครองในสมัยกรีกนั้นย่อมทำไม่ได้
เพราะในสมัยนั้นประชาชนมีจำนวนไม่มากนักจึงสามารถเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงในการช่วยกัน
กำหนดนโยบายการให้ประชาชนมีโอกาสเลือกตั้งโดยเสรีในการเลือกตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่
แทนตน

2. **หลักการใช้เหตุผล** หลักการข้อนี้สืบเนื่องมาจากความเชื่อถือว่ามนุษย์เป็นสัตว์โลก
ที่มีเหตุผลหมายความว่าในการกระทำของมนุษย์โดยทั่วไปนั้น ไม่ได้กระทำไปตามธรรมชาติ
หรือสัญชาตญาณหากแต่ได้กระทำไปเพราะมีการคิดหาเหตุผลล่วงหน้าไว้ก่อน การที่มนุษย์รู้จัก
คิดรู้จักหาเหตุผลนี้เอง กล่าวได้ว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้มนุษย์สร้างสังคมของตนขึ้นมาได้ ขณะที่สัตว์
ไม่สามารถสร้างได้

3. **หลักเสรีภาพ** มีข้อความที่กล่าวถึงเสรีภาพอยู่ข้อหนึ่งว่า การสละทิ้งเสรีภาพ
เท่ากับสละทิ้งความเป็นคน เท่ากับเป็นการยอมรับเสียสิทธิของมนุษย์ชน คำกล่าวนี้เป็นคำกล่าว
ของ จัง จาร์ค รูสโซ (Jean Jacques Rousseau) ข้อความดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ตาม
ธรรมชาติเป็นผู้ที่มีความเป็นอิสระ ไม่ต้องพึ่งพาใครขณะเดียวกันก็มีเสรีภาพอย่างมาก กล่าวคือ
เป็นนายตัวเอง ให้อะไรแก่ตัวเองได้และไม่ได้ขึ้นอยู่กับใคร่การควบคุมของผู้อื่น นอกจากคำกล่าว
ของรูสโซแล้ว จอห์น ล็อก (John Locke) ก็ได้กล่าวทำนองเดียวกันว่ามนุษย์ในสภาวะธรรมชาติมี
เสรีภาพอย่างสมบูรณ์มีความเสมอภาคและมีเสรีภาพที่จะทำอะไรก็ได้

คำกล่าวของปรัชญาเสรีทางการเมืองทั้ง 2 ท่าน แสดงให้เห็นว่าเสรีภาพเป็นสิ่งที่
คุณค่าเป็นสิ่งที่จำเป็นหรือมีความสำคัญสำหรับมนุษย์

4. **หลักการปกครองโดยยึดกฎหมาย** หมายถึง การยึดถือกฎหมายเป็นกฎเกณฑ์หรือ
กติกาในการดำเนินการต่าง ๆ คือกฎหมายเป็นหลักนี้โดยทั่วไป ถือกันว่าเป็นนโยบายและความ
ต้องการของประชาชน ทั้งนี้เพราะกฎหมายที่ออกมาโดยทั่วไปเป็นผลเนื่องมาจากการตัดสินใจ

และตกลงใจของตัวแทนของประชาชน เมื่อเป็นเช่นนี้ประชาชนทุกคนจึงควรจะยึดถือและปฏิบัติตามกฎหมายที่ตัวแทนของตนเป็นผู้ตราหรือกำหนดออกมา

5. หลักความเสมอภาคหรือความเท่าเทียม หลักการในข้อนี้ไม่ได้หมายความว่ามนุษย์ทุกคนจะต้องเท่าเทียมหรือเสมอภาคกันในทุก ๆ ด้านเพราะความเท่าเทียมหรือเสมอภาคในแง่มุมดังกล่าวเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ทั้งนี้เพราะมนุษย์ย่อมมีความแตกต่างกัน เช่น ความแตกต่างด้านร่างกาย ทางด้านสติปัญญา เป็นต้น แต่ความเสมอภาคในที่นี้หมายถึง ความเสมอภาคในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และกฎหมาย นอกจากนี้หลักการดังกล่าวแล้วก็มีหลักการตัดสินใจและหลักการมีรัฐธรรมนูญเป็นแม่บท เป็นต้น

ลักษณะของประชาธิปไตย

ภายใต้ลักษณะความเป็นประชาธิปไตยในรูปแบบต่างๆ นั้น หากจะกล่าวรวมเป็นลักษณะใหญ่ ๆ แล้วสามารถที่จะแบ่งลักษณะของประชาธิปไตยเป็น 3 ฐานะ ดังนี้

1. ประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการปกครองหรือระบบการเมือง (Form of Government and Political System) คือการพิจารณาว่าเป็นระบอบการปกครองประชาธิปไตยนั่นเอง คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ปกครองตนเอง มีสิทธิมีเสียงในการเลือกตั้ง มีสภาผู้แทนราษฎร มีพรรคการเมือง ศาลมีอิสระจากฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ รัฐบาลต้องรับผิดชอบในการบริหารงานต่อสภาผู้แทนราษฎร ฯลฯ

ประชาธิปไตยในรูปนี้จะถือหลักการถ่วงดุลย์อำนาจ หลักการปกครองโดยเสียงส่วนใหญ่และเคารพเสียงส่วนน้อยหลักความชอบธรรมในการปกครอง เป็นต้น

2. ประชาธิปไตยเป็นอุดมการณ์ (Ideology) หมายถึง ประชาชนมีความรู้สึกและยอมรับในคุณค่าของประชาธิปไตยในขอบเขตแห่งกฎหมาย เสรีภาพ เสมอภาค และภราดรภาพ โดยยึดและปฏิบัติอย่างมั่นคง ต่อสู้อาณาจักรแห่งกฎหมายเพื่อธำรงไว้ซึ่งประชาธิปไตย

3. ประชาธิปไตยเป็นวิถีชีวิต (Way of Life) หมายถึง การปฏิบัติตามหลักประชาธิปไตยในชีวิตประจำวันในเรื่องต่างๆ เข้าใจในสิทธิเสรีภาพ หน้าที่ของตน ไม่ละเมิดสิทธิและหน้าที่ของบุคคลอื่น เคารพกฎหมายบ้านเมืองโดยเคร่งครัด หลักการต่างๆ ที่กล่าวไว้ข้างต้นในแง่ของการประพฤติปฏิบัตินั้นถือเป็นประชาธิปไตยในวิถีชีวิต

จึงเห็นได้ว่าประชาธิปไตยไม่ได้เป็นแต่เพียงรูปแบบการปกครองเท่านั้น หากแต่นั้นไปถึงการมองเห็นคุณค่าของประชาธิปไตยในลักษณะอุดมการณ์ด้วย การมีความเลื่อมใสในความเป็นประชาธิปไตยจะต้องปฏิบัติตามหลักการประชาธิปไตยและกลายเป็นวิถีชีวิต

ลักษณะทั้งสามของประชาธิปไตยนี้มีความสัมพันธ์ในการศึกษาประชาธิปไตย โดยเฉพาะการศึกษาการเมืองการปกครอง เพราะจะต้องมีการพิจารณาในแง่ทั้งรูปแบบการปกครองว่ามีความเป็นประชาธิปไตยมากน้อยแค่ไหน มีความคิดคำนึงถึงอุดมการณ์ ประชาธิปไตยบ้างหรือไม่ และสุดท้ายพฤติกรรมกรรมมีส่วนร่วมทางการเมือง ความประพฤติ ความเชื่อ ทศนคติ ในความเป็นจริงมีความสอดคล้องต้องกันกับลักษณะวิถีชีวิตแบบ ประชาธิปไตยหรือไม่

จากการศึกษาดูเหมือนว่าประชาธิปไตยในฐานะวิถีชีวิตจะมีความสำคัญมากที่สุด เพราะเมื่อมองในแง่ของการมีประชาธิปไตยในรูปแบบการปกครอง แต่ว่าการดำเนินชีวิตของ ประชาชนไม่สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย การปกครองอาจล้มเหลวก็ได้ ซึ่งเรื่องนี้อาจ เป็นเรื่องที่ต้องมองลึกไปถึงลักษณะวัฒนธรรมทางการเมือง

ในปัจจุบันได้มีการสร้าง เครื่องบ่งชี้ประชาธิปไตย 9 ประการ เพื่อส่งเสริมพฤติกรรม และวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ซึ่งเมื่อมองแล้วจะเห็นว่าเป็นความพยายามที่จะสร้าง ประชาธิปไตยในแง่พื้นฐานจริงๆ เพราะในประเทศไทยเราความพยายามที่เคยมีมานั้นเป็นความ พยายามในระดับสูง ในเรื่องของรูปแบบการปกครองเสียทั้งหมด ดังนั้นจึงถือได้ว่าเป็นการพัฒนา ประชาธิปไตยในมิติใหม่ ประกอบไปด้วย

1. นิยมประชาธิปไตย
2. พร้อมใจในการริเริ่ม
3. ส่งเสริมความร่วมมือ
4. ยึดถือประสานประโยชน์ชุมชน
5. ฝึกฝนการแก้ปัญหา
6. รักษาหน้าที่ เสรีภาพ และสิทธิ
7. มีสติในการพึ่งตนเอง
8. เป็นกันเองฉันทัญชาติมิตร
9. ตั้งจิตอยู่ในคุณธรรม

ดังนั้นคนไทยทุกๆ คนควรจะเห็นความสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขและจะต้องช่วยกันดำรงรักษาให้มั่นคงตลอดไป

3. วิธีสอนแบบธรรมสาส์น

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวกับวิธีสอนแบบธรรมสาส์น ประกอบด้วยหัวข้อดังนี้

1.1 ความหมายของวิธีสอนแบบธรรมสาส์น

1.2 กลวิธีการสอนแบบธรรมสาส์น

1.3 ขั้นตอนการสอนแบบธรรมสาส์น

3.1 ความหมายของวิธีสอนแบบธรรมสาส์น

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต 2535: 158) ได้อธิบายเกี่ยวกับธรรมสาส์นไว้ว่า การสอนของพระพุทธเจ้ามีองค์ประกอบที่เป็นคุณลักษณะ 4 ประการคือ

1. **สันติสนา** ซึ่งแจ้งให้เห็นชัด คือ จะสอนอะไรก็ชี้แจงจำแนกแยกแยะอธิบายและแสดงเหตุผลให้ชัดเจน จนผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้งเห็นจริงเห็นจังกังจูงมือไปเห็นกับตา

2. **สมาทปนา** ชวนใจให้อยากกลับไปปฏิบัติ คือสิ่งใดควรปฏิบัติหรือห้ามนำหรือบรรยายให้ซาบซึ้งในคุณค่า มองเห็นความสำคัญที่จะต้องฝึกฝนบำเพ็ญจนใจยอมรับ อยากลงมือทำหรือนำไปปฏิบัติ

3. **สมุตเตชนา** ระวังใจให้อาหาญแกล้วกล้า คือปลุกเร้าใจให้กระตือรือร้น เกิดความอุตสาหะ มีกำลังใจแข็งขัน มั่นใจที่จะทำให้สำเร็จจงได้ สู้งานไม่หวั่นระย่อท้อ ไม่กลัวเหนื่อย ไม่กลัวยาก

4. **สัมปหังสนา** ปลอดภัยโลมใจให้สดชื่นร่าเริง คือ บำรุงจิตใจให้ชุ่มชื่นเบิกบาน โดยชี้ให้เห็นผลดีหรือคุณประโยชน์ที่จะได้รับและทางที่จะก้าวหน้าบรรลุผลสำเร็จ ยิ่งขึ้นไป ทำให้ผู้ฟังมีความหวังและร่าเริงเบิกบานใจ

เอกสารธรรมพุทธศาสตร์ มูลนิธิพระธรรมการ (2528 : 139-141) ได้สรุปความหมายของการสนทนาธรรมว่า เป็นการสนทนาให้รู้ว่าสิ่งใดเป็นอกุศลธรรม ความชั่ว จะได้ละเว้นเสีย สิ่งใดเป็นอกุศลธรรมความดีจะได้ตั้งใจทำให้มาก และสิ่งใดเป็นอภัยกตธรรม คือความจริงตามธรรมชาติไม่ดีขึ้นชั่วก็รู้เท่าทันทุกประการจะได้ไม่หลงเข้าใจผิดให้เกิดทุกข์

องค์ประกอบของการสนทนาธรรมมีดังนี้

1. คู่สนทนาต้องพูดธรรมเป็น เมื่อเข้าใจอย่างไรแล้วก็สามารถถ่ายทอดเป็นคำพูดให้เขาเข้าใจตามนั้นได้ด้วย โดยยึดหลักการพูดในมงคล 10 มีวาจาสุภาสิตเป็นบรรทัดฐาน คือ

- 1.1 เรื่องที่พูดต้องเป็นเรื่องจริง
- 1.2 เรื่องที่พูดนั้นเป็นเรื่องมีประโยชน์
- 1.3 ต้องพูดด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ
- 1.4 ต้องพูดถูกกาลเทศะ
- 1.5 ต้องพูดด้วยเมตตาจิต

2. คู่สนทนาต้องฟังธรรมเป็นการฟังธรรมที่ถูกต้อง คือการฟังด้วยการพิจารณา โดยต้องปฏิบัติดังนี้

- 2.1 ควบคุมตนเองและควบคุมใจให้อยากฟัง
- 2.2 ต้องละกิเลสต่างๆ เช่น ความหวัหือ ความถือตัว ความเห็นผิดที่คอยต่อต้าน

ธรรมไว้

ผู้ฟังเป็นจะต้องหมั่นฟังธรรมบ่อยๆ จนเคยชิน ฝึกเป็นคนมีความเคารพ มองคนอื่นในแง่ดี มีความอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่ถือตัว มีความสันโดษ ไม่ฟังเพื่อเห่อเหิม รู้จักพอรู้จักประมาณและมีความกตัญญูรู้จักอุปการะคุณที่ท่านทำแล้วแก่ตนจะทำให้มีอริยาสัยไฝธรรม ฟังธรรมเป็น สามารถรองรับธรรมที่ได้ยินได้ฟังนั้นได้

3. คู่สนทนาต้องสนทนาธรรมเป็น คือ ทั้งฟังด้วยและพูดด้วยในเวลาเดียวกัน เขาพูดเราฟัง ผู้สนทนาธรรมได้จะต้องฝึกขันติจนมีความอดทนต่อการถูกติ ทนคำพูดที่ไม่ชอบใจได้ทั้งคนที่สูงกว่าและต่ำกว่าและเลือกคู่สนทนาเป็น ต้องเป็นคนประเภทไฝธรรมด้วยกัน

หลักการสนทนาธรรม

1. สนทนาในธรรม คือ เรื่องที่จะสนทนาต้องอยู่ในวงธรรมไม่สนทนาออกนอกเรื่องที่เราได้สาระ
2. สนทนาด้วยธรรม คือ ผู้ที่สนทนาจะต้องแสดงกิริยาวาจาให้เหมาะสม มีความเคารพซึ่งกันและกัน
3. สนทนาเพื่อธรรม คือ ผู้สนทนาต้องตั้งจุดหมายไว้ในใจให้แน่นอนว่าจะต้องหาความรู้ ความเข้าใจในธรรมให้อิ่งๆ ขึ้นไป

คฺยฎฺฐิ สิตฺตวราจํ (2524: 31-34) ได้อธิบายวิธีสอนแบบธรรมสากัจฉาว่า เป็นการสอนที่อาศัยการสนทนาเป็นหลัก มีทั้งการอภิปรายกันในหมู่ผู้เรียน โดยมีผู้สอนเป็นประธาน

การถาม การตอบระหว่างผู้เรียนและการถาม การตอบระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ความรู้ที่ได้จากการสนทนาธรรมนี้ เกิดจากการไตร่ตรองความรู้ที่ได้ยินที่ได้เห็นที่น่าสังเกตคือธรรมที่สนทนานั้นเป็นเรื่องที่ผู้เรียนสนใจอยู่หรือไม่ก็เป็นเรื่อง que ผู้เรียนเคยประสบมาแล้วแต่แก้ปัญหาไม่ได้ทั้งสิ้น หลักในการสอนแบบธรรมสาส์กัจฉานัน ผู้สอนจะกำหนดสถานการณ์เข้าให้ผู้เรียนสนทนาซักถาม จนผู้เรียนสรุปหลักธรรมได้เอง พฤติกรรมการเรียนการสอนจะมี 3 ลักษณะคือ

1. สนทนาอภิปรายกันในหมู่ผู้เรียน โดยมีผู้สอนเป็นประธาน
2. ตั้งตัวแทนขึ้นถาม – ตอบ กันระหว่างผู้เรียนสองฝ่าย โดยมีผู้สอนเป็นประธาน
3. ซักถามกันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต 2535: 9-45) กล่าวว่า การฝึกฝนผู้เรียนให้รู้จักคิด หรือเรียกว่าวิธีคิดแบบวิเคราะห์ที่เป็นวิธีคิดแบบการจำแนกแยกแยะหรือแจกแจง รวมทั้งการจัดหมวดหมู่หรือจัดประเภทไปพร้อมกัน ซึ่งเป็นกระบวนการการศึกษาที่ให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ด้วยตนเอง อันเป็นวิธีสอนที่เหมือนวิธีสอนแบบธรรมสาส์กัจฉา

สุมน อมรวิวัฒน์ (2535: 173-174) ได้อธิบายไว้ว่า ธรรมสาส์กัจฉาหมายถึง การสนทนาธรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การอภิปรายปัญหา การแสวงหาเหตุผล กัดค้น คัดค้าน หรือคัดค้านตาม เป็นการซักถามและแก้ปัญหา พุทธวิธีการสอนนี้ใช้กันมาแต่ครั้งพุทธกาล การสอนแบบธรรมสาส์กัจฉาเป็นการสอนเพื่อให้ผู้เรียนรู้จักคิดแก้ปัญหาเป็นคนมีเหตุผล

กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ (2536: 3) ได้ให้ความหมายของวิธีสอนแบบธรรมสาส์กัจฉาว่าเป็นวิธีสอนที่ผู้สอนเสนอสถานการณ์ที่เป็นปัญหาของการปฏิบัติศีลหรือการขาดหลักธรรม ให้นักเรียนสนทนากันจนได้ข้อสรุปความรู้ทางธรรม

วิธีสอนแบบธรรมสาส์กัจฉา เป็นวิธีสอนหนึ่งที่มุ่งให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิด มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การอภิปราย การกัดค้น คัดค้านหรือคัดค้านตาม รู้จักการจำแนกแยกแยะ รวมทั้งการจัดหมวดหมู่หรือการจัดประเภทไปพร้อมกันทำให้นักเรียนรู้จักคิดจนสรุปเป็นแนวคิด อันจะนำไปสู่ความคิดรวบยอด และสามารถทำให้นักเรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.2 กลวิธีการสอน

ประสาร ทองภักดี (2513: 122-125) ได้สรุปเกี่ยวกับการสอนแบบธรรมสาส์กัจฉาว่า วิธีสอนนี้พระพุทธเจ้าทรงใช้บ่อยๆ ในสมัยพุทธกาล ภิภุทั้งหลายมักจะประชุมสนทนาธรรมกัน ถกปัญหากัน หากปัญหาใดถกกันแล้วอภิปรายกันแล้ว ได้เถียงกันแล้ว ยังตกลงกันไม่ได้พระพุทธองค์ก็จะเสด็จมาทรงเป็นประธานตัดสินชี้ขาดทำให้นักเรียนประชุมได้รับความรู้ ความเข้าใจที่

ถูกต้องและมักปรากฏมีผู้บรรลุธรรมถึงพระอรหันต์ด้วยพุทธวิธีสอนแบบนี้อยู่เสมอ วิธีสอนแบบนี้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดเพื่อหาคำตอบด้วยตนเอง ซึ่งทำให้เข้าใจลึกซึ้งเป็นความเข้าใจที่มั่นคง

สุมน อมรวิวัฒน์ (อ่างในบรรพชา กิตติศักดิ์ 2528: 287-289) ได้เสนอแนะกลวิธีการสอนธรรมสาธกัจฉาว่ามีวิธีการคือ

1. คู่สนทนาได้แก่ครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน นักเรียนกับวิทยากรตั้งจุดมุ่งหมายการสนทนาให้ตรงกัน
2. คู่สนทนากำหนดหัวข้อเรื่อง หัวข้อปัญหา ขอบเขตการถกเถียง การซักถามในเรื่องที่กำหนด
3. คู่สนทนาจะต้องค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งวิทยากรต่างๆ ในหัวข้อที่จะสนทนา โดยเฉพาะการอ่านในใจจะต้องรวบรวมประเด็นเพื่อนำมาสนทนา
4. การจัดการแสดงความคิดเห็นอาจทำได้ดังนี้
 - 4.1 อภิปรายทั่วไป ครูเป็นผู้ดำเนินการอภิปราย นักเรียนแสดงความรู้ แสดงความคิดเห็นหรือคัดค้านตามเวลาที่กำหนดให้และครูเป็นผู้สรุป
 - 4.2 อภิปรายเฉพาะกลุ่ม ครูจัดให้นักเรียนประมาณ 4-5 คนอภิปรายหน้าชั้น โดยมีครูเป็นผู้ดำเนินการอภิปรายซักถามนักเรียน
 - 4.3 อภิปรายเป็นกลุ่ม แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม แต่ละกลุ่มค้นคว้าแล้วให้อภิปรายในกลุ่มของตน ให้นักเรียนกลุ่มหนึ่งอภิปรายหน้าชั้นและให้นักเรียนกลุ่มอื่นๆ ซักถามแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
 - 4.4 จัดนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5-7 คน แต่ละกลุ่มนำความรู้ที่อ่านมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นสรุปเป็นข้อคิดในเวลา 5-6 นาทีแล้วให้ประธานกลุ่มอภิปรายหรือสนทนาหน้าชั้น
 - 4.5 จัดโต๊ะวาที
 - 4.6 แบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 5-7 คน ค้นคว้าหาความรู้แล้วแสดงความคิดเห็นในกลุ่มแล้วส่งตัวแทนมาอภิปรายหน้าชั้นเรียน
 - 4.7 ให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้แล้วช่วยกันระดมความคิดเห็นเขียนบนกระดานดำ นักเรียนทั้งชั้นช่วยกันพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง

5. การแสดงความคิดเห็นจะต้องมีการสรุปความคิดเห็นและเรื่องราวทุกครั้ง การสรุปบทเรียนอาจทำได้โดย

5.1 ครูสรุปด้วยการบอกเล่าและอธิบายเพิ่มเติม

5.2 นักเรียนช่วยกันสรุปและเขียนบนกระดานดำ

5.3 นักเรียนที่เป็นเลขานุการจดประเด็นและความคิดเห็นลงในสมุดให้ครูตรวจ

5.4 นักเรียนที่เป็นเลขานุการจดประเด็นและความคิดเห็นแล้วพิมพ์สำเนาแจก

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต 2532: 43) ได้อธิบายวิธีสอนแบบธรรมสากัจฉา หรือสนทนาว่าวิธีนี้น่าจะเป็นวิธีที่พระพุทธเจ้าทรงใช้บ่อยไม่น้อยกว่าวิธีอื่นๆ โดยเฉพาะในเมื่อผู้มาเข้าเฝ้าหรือทรงพบนั้นยังไม่ได้เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา ยังไม่รู้ไม่เข้าใจ หลักธรรมในการสนทนา พระพุทธเจ้ามักทรงเป็นฝ่ายถามนำคู่สนทนาเข้าสู่ความเข้าใจธรรมและความเลื่อมใสศรัทธาในที่สุดและทรงส่งเสริมให้มีการสนทนาธรรมกันในหมู่สาวก

กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ (2536: 3) ได้กล่าวถึงลักษณะของการสนทนาจนได้ข้อสรุปความรู้ว่ามีลักษณะดังนี้

1. อภิปรายตามหัวข้อในหมู่นักเรียนจนนักเรียนสรุปหลักธรรมได้

2. ชักถามกันระหว่างนักเรียนกับนักเรียน นักเรียนกับครูผู้สอน

โดยนักเรียนเป็นฝ่ายถามหรือฝ่ายตอบสลับกันหรือนักเรียนและครูผู้สอนผลัดกันถามผลัดกันตอบจนนักเรียนสรุปหลักธรรมได้

3. ตั้งตัวแทนขึ้นชักถามกันระหว่างนักเรียนทั้งสองฝ่าย จนสรุปหลักธรรมได้

วิธีสอนแบบนี้เหมาะกับผู้เรียนที่มีพื้นความรู้ในเนื้อหาพอสมควรและต้องการที่จะหาความกระจ่างในเนื้อหาเพิ่มขึ้นใช้ได้กับผู้เรียนจำนวนน้อยและมีความสามารถในการใช้ภาษาการชักถามได้ตอบ แสดงความคิดเห็น อภิปรายได้ดีพอสมควร

วิธีสอนแบบธรรมสากัจฉา มีกลวิธีที่หลากหลายเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในลักษณะการชักถาม ได้ตอบ การสนทนาในกลุ่มย่อยและการอภิปรายระหว่างครูกับนักเรียนหรือนักเรียนกับนักเรียน จนนักเรียนสามารถสรุปความรู้ที่ได้รับเป็นแนวคิดที่จะนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้

3.3 ขั้นตอนการสอน

สุมน อมรวิวัฒน์ (2535: 173-174) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนแบบธรรมสากัจฉาว่าเป็นวิธีการที่ครูช่วยให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมดังต่อไปนี้

1. แสวงหาความรู้เป็นการสอนให้นักเรียนแสวงหาจากแหล่งต่างๆ ครูจะมีบทบาทเป็นที่ปรึกษา เป็นผู้ชี้แหล่งความรู้ ตอบคำถามให้ความกระจ่างแจ้ง นักเรียนจดบันทึก เพื่อได้แนวคิดมาสู่ธรรมสภาัจฉา

2. ค้นพบความรู้ เมื่อนักเรียนแสวงหาความรู้ก็ต้องฝึกฝนทักษะ การจับประเด็นของความรู้ต่างๆและนำมาแลกเปลี่ยนความรู้ในกลุ่มของตน

3. รวบรวมความรู้ นักเรียนจะรวบรวมความรู้เป็นแนวคิด แนวความเชื่อและแนวปฏิบัติ โดยเลือกเฟ้นและรวบรวมเรื่องราวต่างๆมาวิเคราะห์และประเมินค่าให้เกิดความเข้าใจเห็นคุณค่าเกิดความรู้สึกรอยประทับใจ

4. พิสูจน์ เป็นการนำความรู้ ความคิด ความเข้าใจ มาปฏิบัติทดลองในชีวิตประจำวัน เป็นการนำความรู้มาสู่การปฏิบัติ

ส่วนกิจกรรมของครูก่อนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดังกล่าวครูจะต้องเสริมสร้างศรัทธาทั้งระหว่างครูกับศิษย์ และศิษย์กับศิษย์ด้วยกัน นอกจากนั้นจะต้องสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีเพื่อบรรยากาศของการเรียนรู้อีกด้วย

สรุปได้ว่าวิธีสอนแบบธรรมสภาัจฉาเป็นวิธีสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักวิเคราะห์ ประเมินค่า เห็นคุณค่า และนำความรู้ ความคิด ความเข้าใจไปปฏิบัติได้ในชีวิตจริง โดยที่นักเรียนแสวงหาความรู้จากแหล่งต่างๆ จนค้นพบความรู้ นำความรู้มารวบรวมเป็นแนวความคิด แนวความเชื่อ แนวปฏิบัติ และนำความรู้มาสู่การปฏิบัติจริง จึงนับได้ว่าเป็นวิธีสอนที่มุ่งพัฒนากระบวนการคิดอีกวิธีหนึ่ง

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีสอนแบบธรรมสภาัจฉา

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีสอนแบบธรรมสภาัจฉา ประกอบด้วยงานวิจัยทั้งต่างประเทศและในประเทศ ดังนี้

งานวิจัยต่างประเทศ

การวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวกับวิธีสอนแบบธรรมสภาัจฉา ไม่มีผู้ศึกษาวิจัยผู้ทำการวิจัยจะวิจัยเกี่ยวกับการสอนการเรียนรู้และวิธีสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นการวิจัยโดยนักศึกษาไทยในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นส่วนใหญ่และเป็นงานวิจัยที่ใช้วิธีการพรรณนา

อำนาจ ทะพิงค์แก (Amnuay Tapingkae 1973: 14-18) ได้ทำการวิจัยระดับคุณวุฒิปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยวอชิงตันเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบปรัชญาการศึกษาแบบจิตนิยมของอเมริกากับพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยมีข้อเสนอถึงวิธีสอนของพระพุทธเจ้าว่าตลอดระยะเวลา 45 ปี ของ

การเผยแพร่พระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าได้ทรงใช้วิธีสอนแบบต่างๆ เพื่อพัฒนาและปลูกฝังแนวคิดใหม่และหักล้างแนวความเชื่อถือเดิม อาทิ การใช้คำพูดสั่งสอนให้เหมาะสมกับระดับของผู้ฟัง การอภิปราย การบรรยาย การพรรณนา การถกเถียง การโต้แย้ง เป็นต้น การสอนนั้นจะต้องตรงกับความสนใจของผู้เรียน รูปแบบวิธีสอนของพระพุทธเจ้าที่ผู้วิจัยเน้นเป็นพิเศษประการหนึ่งก็คือหลังจากที่บรรยายเสร็จสิ้นแล้ว ผู้เรียนจะต้องแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อย เพื่ออภิปรายถกเถียงถึงปัญหาต่างๆที่ตนยังไม่เข้าใจหรือสนใจเป็นพิเศษอีกด้วย ด้วยเหตุนี้จึงอาจจะกล่าวได้ว่าการศึกษาตามพุทธวิธีเป็นการศึกษาตามเอกัตถภาพนั่นเอง

ศักดิ์ ประจักษ์ประทานพร (Sakda Prangpatanpon 1978: 91-77) เสนอวิทยานิพนธ์ระดับดุขุฎิบัณฑิตที่มหาวิทยาลัยบอสตัน เรื่องพุทธปรัชญาการศึกษาและความเกี่ยวข้องกับการศึกษาไทย (A Buddhist Philosophy of Education with Implications for Education in Thailand) โดยกล่าวถึงวิธีสอนของพระพุทธเจ้าว่าในพระไตรปิฎกโดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มีเรื่องเกี่ยวกับเทคนิควิธีสอนของพระพุทธเจ้า และพฤติกรรมตอบสนองของผู้เรียนมากมาย ซึ่งแม้ว่าจะนำมาเปรียบเทียบกับหลักวิชาศึกษาศาสตร์ในปัจจุบันนี้ก็สามารถพูดได้อย่างเต็มภาคภูมิว่าวิธีสอนของพระพุทธเจ้ายังคงทันสมัยและใช้ได้เหมาะสมในหลายสถานการณ์ด้วยกัน

งานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวกับพุทธวิธีสอน เป็นการนำเสนอเทคนิควิธีสอนที่สอดคล้องกับความสามารถของบุคคล โดยเฉพาะการเน้นการอภิปรายถกเถียงปัญหาต่างๆ ที่ผู้เรียนไม่เข้าใจ ซึ่งวิธีการดังกล่าวเป็นเทคนิควิธีที่เป็นที่นิยมใช้ในปัจจุบัน แสดงว่าเทคนิควิธีสอนของพระพุทธเจ้าเป็นวิธีที่ทันสมัยและเหมาะสมกับสถานการณ์ ดังจะเห็นได้จากวิธีสอนแบบธรรมสภาจฉา อันเป็นวิธีสอนที่เน้นการอภิปราย การซักถาม จนทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้งานวิจัยในประเทศงานวิจัยในประเทศมีทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวกับวิธีสอนแบบธรรมสภาจฉาและงานวิจัยที่เกี่ยวกับพุทธวิธีสอนอื่นๆ ดังนี้

งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยในประเทศมีทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวกับวิธีสอนแบบธรรมสภาจฉาและงานวิจัยที่เกี่ยวกับพุทธวิธีสอนอื่นๆ ดังนี้

1. งานวิจัยที่เกี่ยวกับวิธีสอนแบบธรรมสภาจฉา

ประดิษฐ์ พรหมเสนา (2523: ง จ) ได้ศึกษาเรื่องการนำวิธีสอนสมัยพุทธกาลมาใช้สอนจริยศึกษาในนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่าวิธีสอนแบบอุปมาอุปไมย

แบบธรรมสากัจฉา แบบปจฺจนาวิสัยนาและแบบไตรสิกขา นักเรียนมีการเรียนรู้คะแนนสอบหลังสอนสูงกว่าก่อนสอน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนประยุกต์จากวิธีสอนสมัยพุทธกาลดีกว่านักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนปัจจุบัน

คุณฉวี สิตลวรงค์ (2524: 67-68) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบวิธีสอนแบบไตรสิกขาและธรรมสากัจฉา ในการสอนเบญจศีลและฆราวาสธรรมในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนแบบธรรมสากัจฉาสูงกว่ากลุ่มที่เรียนจากวิธีสอนแบบไตรสิกขา ส่วนการใช้หลักกรรมในการแก้ปัญหาเชิงจริยธรรมนั้น นักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนแบบไตรสิกขา มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนแบบธรรมสากัจฉา

นพดล เจนอักษร (2526: 82-86) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาวิธีสอนของพระพุทธเจ้า 7 วิธี และเทคนิคการสอน 10 วิธี การดำเนินการมี 2 ขั้นตอนต่อเนื่องกันคือ

ตอนที่ 1 การวิจัยเอกสาร

ตอนที่ 2 ใช้เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย โดยนำผลการวิจัยเอกสาร ในตอนที่ 1 ที่ว่าด้วยวิธีสอนของพระพุทธเจ้ามาจัดทำเป็นแบบสอบถาม แล้วนำไปสอบถามความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 คนๆ คนละ 2 รอบ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. วิธีสอนของพระพุทธเจ้า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นด้วยกับวิธีสอนของพระพุทธเจ้าจากมากไปหาน้อยดังนี้คือ

อันดับแรก คือ วิธีสอนโดยการซักถามและสนทนาโต้ตอบ

อันดับสอง มีสี่วิธีคือ

- วิธีสอนโดยการบรรยาย
- วิธีสอนแบบแก้ปัญหา หรือวิธีสอนตามขั้นของอริยสัจ 4
- วิธีสอนแบบสืบสอนสอบสวน
- วิธีสอนแบบอุปนัย

อันดับสาม คือ วิธีสอนโดยการสาธิต

อันดับสุดท้าย คือ วิธีสอนแบบอนุสัย

2. เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นด้วยกับเทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้าจากมากไปหาน้อยดังนี้คือ

อันดับแรก ได้แก่

- การใช้วัสดุที่หาง่ายในภูมิภาคเป็นอุปกรณ์การสอน
- การยกตัวอย่างอุปมาอุปไมย
- การตอบปัญหา

อันดับที่สอง ได้แก่

- การใช้ภาษาง่าย ๆ
- การตีความหมาย

อันดับที่สาม ได้แก่ การใช้ไหวพริบปฏิภาณในการโต้ตอบ

อันดับที่สี่ ได้แก่ การพูดตั้งใจและการใช้วาจาว่ากล่าวตักเตือน

อันดับที่ห้า ได้แก่ การให้คำจำกัดความ

อันดับสุดท้าย ได้แก่ การใช้อารมณ์ขัน

ประไพศรี ศิริวงศ์ (2540: ก) ได้ศึกษาการใช้วิธีสอนแบบธรรมสภาัจฉาเพื่อพัฒนาความคิดรวบยอดของนักเรียนในวิชาภาษาไทย ท 503 ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบธรรมสภาัจฉาและเรียนโดยวิธีสอนตามคู่มือครู มีความคิดรวบยอดในวิชาภาษาไทย ท 503 หลังเรียนดีกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และพบว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบธรรมสภาัจฉา มีพัฒนาการทางความคิดรวบยอดในวิชาภาษาไทย ท 503 ดีกว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นจะพบว่าการสอนตามแนวพุทธมีหลายวิธี ซึ่งสรุปได้ว่าพุทธวิธีดังกล่าวมีผลต่อการเรียนการสอนของผู้เรียน เช่น การพัฒนาการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา การตอบคำถาม การมีปฏิภาณไหวพริบ การพัฒนาพฤติกรรมในการทำงานร่วมกันและการปฏิบัติต่อกันอย่างเป็นกัลยาณมิตร และการใช้พุทธวิธีการสอนดังกล่าวยังสามารถใช้ได้กับนักเรียนในระดับชั้นต่าง ๆ อีกด้วย

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยพุทธวิธี

ศิวพร เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา (2529: 68) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยวิธีสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัจ กับการสอนตามคู่มือครู สรุปได้ว่า ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของทั้งสองกลุ่มภายหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เยาวภา ประคองศิลป์ (2530: 79-80) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความเห็นชอบตามหลักพระพุทธศาสนา (สัมมาทิฏฐิ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียน โดยการสอนแบบปจฉาวิชันนา การสอนแบบไตรสิกขา และการสอนตามคู่มือครู ผลการทดลองปรากฏว่า นักเรียนที่เรียน โดยการสอนแบบปจฉาวิชันนากับนักเรียนที่เรียน โดยการสอนตามคู่มือครูมีผลสัมฤทธิ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อ เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์เป็นรายคู่ ผลปรากฏว่า นักเรียนที่เรียน โดยการสอนแบบปจฉาวิชันนากับ นักเรียนที่เรียน โดยการสอนตามคู่มือครู มีผลสัมฤทธิ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 นักเรียนที่เรียน โดยการสอนแบบไตรสิกขากับนักเรียนที่เรียน โดยการสอนตามคู่มือครู มีผลสัมฤทธิ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่เรียน โดยการสอน แบบปจฉาวิชันนากับนักเรียนที่เรียน โดยการสอนแบบไตรสิกขามีผลสัมฤทธิ์แตกต่างกันอย่างไม่มี นัยสำคัญทางสถิติและนักเรียนที่เรียน โดยการสอนแบบปจฉาวิชันนา การสอนแบบไตรสิกขา การสอนตามคู่มือครู มีความเห็นชอบตามหลักพระพุทธศาสนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อเปรียบเทียบความเห็นชอบตามหลักพระพุทธศาสนาเป็นรายคู่ ผลปรากฏว่า นักเรียนที่เรียน โดยการสอนแบบปจฉากับนักเรียน โดยการสอนแบบไตรสิกขา มีความเห็นชอบตามหลักพระพุทธศาสนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนที่เรียน โดยการสอนแบบไตรสิกขากับนักเรียนที่เรียน โดยการสอนตามคู่มือครูมีความ เห็นชอบตามหลักพระพุทธศาสนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่ เรียน โดยการสอนแบบปจฉาวิชันนากับนักเรียนที่เรียน โดยการสอนตามคู่มือครูมีความเห็นชอบ ตามหลักพระพุทธศาสนาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

รสสุคนธ์ เกียรติสหัสกุล (2530 : 51) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง “กุศลกรรมบถสิบ” ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการสอนแบบพุทธวิธีกับการสอนแบบ บรรยาย ผลการศึกษาพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองเรียน โดยการสอน แบบพุทธวิธี กับกลุ่มควบคุมซึ่งเรียน โดยการสอนแบบบรรยาย มีความแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม และ ด้านความคิดเห็นของนักเรียนร้อยละ 81.75 เห็นด้วยกับการเรียน โดยการสอนแบบพุทธวิธี

วิไลวรรณ จันฉรงค์ (2530 : 104-107) ได้ศึกษาทดลองภาษาไทยแก่นักเรียน ชั้นประถม-ศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนตามหลักพุทธสูต ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอน โดยใช้แผนการสอนตามหลักพุทธสูตและนักเรียน

กลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการสอนปกติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนกลุ่มทดลองและนักเรียนกลุ่มควบคุมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ยังมีลักษณะเด่นของแผนการสอนตามหลักของพหุสตที่แตกต่างจากแผนการสอนปกติ ในเรื่องการสร้างศรัทธาต่อการเรียน การฝึกทักษะภาษาไทยตามหลักพหุสต การมองตนและการประเมินของกัลยาณมิตร

ณัชชา พัฒนากุล (2533 : ก) ได้ศึกษาผลของการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในการสอนต่อความสามารถในการตัดสินใจแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลปรากฏว่า เมื่อนักเรียนได้เรียนรู้จากกระบวนการสอนแล้ว นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาเมื่อเผชิญสถานการณ์สูงกว่าเกณฑ์การประเมินความสามารถในการแก้ปัญหาเมื่อเผชิญสถานการณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตสูงกว่าเกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ความสามารถในการแก้ปัญหาเมื่อเผชิญสถานการณ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตมีความสัมพันธ์กันในทางบวก ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .01

พจนารถ บัวเขียว (2533: ก) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการวิเคราะห์ตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สอนโดยการสอนแบบแก้ไขปัญหาที่ใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ปรากฏว่าสัมฤทธิ์ผล

สุนทร สิ้นทพานนท์ (2538: 43-44) ได้ศึกษาการใช้วิธีสอนแบบธรรมสภาจฉายเพื่อสร้างศรัทธาและวิธีคิดตามหลักพุทธธรรมแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปรากฏว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีการสอนแบบธรรมสภาจฉายมีศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าการสอนแบบธรรมสภาจฉาย ทำให้นักเรียนมีศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาสูงกว่าก่อนการทดลอง นักเรียนที่เรียนมีความสามารถในการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย ซึ่งเป็นวิธีคิดแบบหนึ่งตามหลักพุทธธรรมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าวิธีการสอนแบบธรรมสภาจฉายทำให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยได้ดีขึ้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักธรรม หลังการทดลองโดยใช้วิธีการสอนแบบธรรมสภาจฉาย สูงกว่าก่อนการทดลอง ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบธรรมสภาจฉายมีคะแนนความรู้เรื่องหลักธรรม หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าวิธีการสอนแบบธรรมชาติสามารถนำมาใช้สอนกับนักเรียนในวิชาพุทธศาสนาได้อย่างเหมาะสม ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น พร้อมทั้งใช้แบบประเมินพฤติกรรมของนักเรียนโดยเพื่อน แบบประเมินพฤติกรรมของนักเรียนโดยผู้สอน ผลการประเมินพบว่านักเรียนได้มีการพัฒนาด้านการเรียน ด้านการทำงานกลุ่ม ด้านกัลยาณมิตร ด้านการปฏิบัติอย่างเสมอสูงขึ้นไปกว่าเดิม ซึ่งข้อมูลดังกล่าวสนับสนุนผลของวิธีสอนแบบธรรมชาติว่ามีส่วนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนไปในทางที่ดีขึ้น

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้วิธีการสอนแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่าวิธีการสอนแต่ละวิธีสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักวิจัยแต่ละท่านก็พยายามศึกษาค้นคว้าหาวิธีสอนต่าง ๆ ทดลองกันตลอดมา ในวิธีสอนแต่ละวิธีที่ทดลอง ได้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งคล้ายกับวิธีสอนแบบธรรมชาติที่ให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ค้นพบความรู้ รวบรวมความรู้ และพิสูจน์ความรู้นั้น จนสามารถนำมาปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวันได้ การค้นพบความรู้ดังกล่าว ผู้เรียนต้องสรุปเป็นแนวคิดก่อนจะนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเช่นยุคปัจจุบัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประชาธิปไตยของเรา โดยใช้วิธีสอนแบบธรรมสาส์นจำแนก ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัย
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. แบบแผนของการวิจัย
5. วิธีดำเนินการทดลอง
6. การวิเคราะห์ข้อมูล
7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโนนสูงศรีธานี อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 7 ห้องเรียน จำนวน 258 คน โรงเรียนโนนสูงศรีธานี ได้ละความสามารถของนักเรียนใกล้เคียงกันทุกห้อง

1.2 กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนโนนสูงศรีธานี จำนวน 1 ห้องเรียน 40 คน ที่ได้รับการสุ่มแบบกลุ่ม นักเรียนที่สุ่มมาคือ ห้องมัธยมศึกษาปีที่ 5/2

2. ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาตัวแปร 2 ประเภทคือ

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ วิธีสอนแบบธรรมสาส์กัจฉา เป็นวิธีสอนที่นักวิชาการได้พัฒนาโดยยึดแนวของพระพุทธเจ้า ผู้วิจัยได้นำวิธีการสอนแบบธรรมสาส์กัจฉา ซึ่งพัฒนามาใช้ โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ การแสวงหาความรู้ การค้นพบความรู้ การรวบรวมความรู้และการพิสูจน์ความรู้

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประชาธิปไตยของเรา ซึ่งวัดโดยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แผนการสอนที่ใช้วิธีการสอนแบบธรรมสาส์กัจฉาและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.1 ผู้วิจัยได้สร้างแผนการสอนแบบธรรมสาส์กัจฉา โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

3.1.1 ศึกษาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เอกสารประกอบหลักสูตรหนังสือเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พร้อมทั้งผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

3.1.2 กำหนดเนื้อหาสาระที่นำมาใช้สร้างแผนการสอนได้แก่ เรื่องสังคมไทยในระบอบประชาธิปไตย พลเมืองดีในสังคมไทย การเมืองการปกครอง กฎหมาย

3.1.3 วิเคราะห์ความคิดรวบยอดจากเนื้อหาวิชา เพื่อนำมาสร้างแผนการสอน

3.1.4 กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของแผนการสอน

3.1.5 สร้างแผนการสอนตามวิธีสอนแบบธรรมสาส์กัจฉา

1) การเสริมสร้างศรัทธา เป็นขั้น ก่อนการเรียนการสอน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับศิษย์และศิษย์กับศิษย์

2) การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมเป็นขั้นก่อนการเรียนการสอน

สร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียน

3) การจัดการเรียนการสอนมี 4 ขั้นตอนคือ

ขั้นที่ 1 แสวงหาความรู้ เป็นการสอนให้นักเรียนแสวงหาความรู้จากแหล่งต่างๆ ครูจะมีบทบาทเป็นที่ปรึกษา เป็นผู้ชี้แหล่งความรู้ ตอบคำถามให้ความกระจ่างให้นักเรียนจดบันทึก เพื่อได้แนวคิดมาสู่ธรรมสภาัจฉา

ขั้นที่ 2 ค้นพบความรู้เมื่อนักเรียนแสวงหาความรู้ ก็จะต้องฝึกฝนทักษะการจับประเด็นของความรู้ต่างๆและนำมาแลกเปลี่ยนความรู้ในกลุ่มของตน

ขั้นที่ 3 รวบรวมความรู้ นักเรียนจะรวบรวมความรู้เป็นแนวคิดแนวความเชื่อและแนวปฏิบัติ โดยเลือกเฟ้นและรวบรวมเรื่องราวต่างๆมาวิเคราะห์และประเมินค่า ให้ความเข้าใจ เห็นคุณค่า เกิดความรู้สึกรักอยากประพฤติตาม

ขั้นที่ 4 พิสูจน์ความรู้เป็นการนำความรู้ ความคิด ความเข้าใจมาปฏิบัติทดลองในชีวิตประจำวัน เป็นการนำความรู้มาสู่การปฏิบัติ

1.1.6 สร้างแผนการสอนรวม 4 แผน ใช้เวลาเรียนแผนละ 2 ชั่วโมง รวม 8 ชั่วโมง

แผนการสอนที่ 1 เวลา 2 ชั่วโมง เรื่องสังคมมนุษย์

แผนการสอนที่ 2 เวลา 2 ชั่วโมง เรื่องพลเมืองดีในสังคมไทย

แผนการสอนที่ 3 เวลา 2 ชั่วโมง เรื่องการเมืองการปกครอง

แผนการสอนที่ 4 เวลา 2 ชั่วโมง เรื่องกฎหมาย

1.1.7 เสนอแผนการสอนต่ออาจารย์ที่ปรึกษา การค้นคว้าอิสระเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และนำแผนการสอนที่ได้รับคำแนะนำมาปรับปรุง

1.1.8 เสนอแผนการสอนต่อผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

1.1.9 นำแผนการสอนที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโนนสูงศรีธานีที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอนและระยะเวลา

1.1.10 นำแผนการสอนที่ถูกต้องสมบูรณ์ ไปใช้สอนนักเรียนกลุ่มทดลอง

1.2 ผู้วิจัยได้สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยมีวิธีและขั้นตอนดำเนินงานดังนี้

1.2.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้

1.2.2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1.2.3 นำข้อมูลและแนวคิดต่างๆที่ได้จากการศึกษาในข้อที่ 1.2.1 และ 1.2.2 มาสร้างแบบวัดผลสัมฤทธิ์ จำนวน 40 ข้อ

1.2.4 เสนอแบบทดสอบต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและปรับปรุงแบบทดสอบตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

1.2.5 เสนอแบบทดสอบต่อผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

1.2.6 นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ครั้งที่ 1 เพื่อหาความตรงเชิงเนื้อหา โดยนำแบบทดสอบไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโนนสูงศรีธานี จำนวน 40 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

1.2.7 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ไปทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนกับกลุ่มตัวอย่าง

4. แบบแผนของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง ผู้วิจัยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One-group pretest posttest design ซึ่งมีแบบแผนการทดลองดังนี้

แบบแผนของการวิจัย

สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
T_1	X	T_2

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการวิจัย

T_1	การทดสอบก่อนทำการทดลอง
T_2	การทดสอบหลังการทดลอง
X	การสอนแบบธรรมสาภิจฉา

5. วิธีดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามขั้นตอนดังนี้

5.1 ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นกลุ่มทดลอง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ใช้เวลาทำแบบทดสอบ 40 นาที

5.2 ทดลองสอน โดยใช้แผนการสอนแบบธรรมสาถกัจจนาภกับกลุ่มทดลองโดยใช้เวลาในการทดลอง 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง สอนโดยผู้วิจัย

5.3 ทดสอบหลังสอน (Postest) ทดสอบกลุ่มทดลองโดยใช้แบบวัดผลสัมฤทธิ์ ซึ่งเป็นแบบทดสอบฉบับเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน

5.4 ตรวจสอบให้คะแนนแบบทดสอบ นำคะแนนมาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติ เพื่อทดสอบสมมติฐาน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยวิธีสอนแบบธรรมสาถกัจจนาภระหว่าง ก่อนและหลังการสอน โดยการทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระ

7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

7.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ครั้งนี้คือ

7.1.1 การหาค่าเฉลี่ย คำนวนจากสูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	\bar{X}	=	แทนคะแนนเฉลี่ย
	$\sum X$	=	แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	=	แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่ม

7.1.2 หาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำนวณจากสูตร

$$SD = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	SD	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมกำลังสองของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่ม

7.1.3 สถิติอ้างอิงที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานสถิติ

ทดสอบ ที่ แบบไม่เป็นอิสระ

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{n \sum D^2 - (\sum D)^2}{n-1}}}$$

เมื่อ	df	=	n-1
	D	แทน	ความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่
	n	แทน	จำนวนคู่

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การเสนอผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องผลของวิธีสอนแบบธรรมสภาัจฉาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องประชาธิปไตยของเรา ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโนนสูงศรีธานี อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องประชาธิปไตยของเรา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการสอน โดยใช้วิธีการสอนแบบธรรมสภาัจฉาและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ การทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตารางที่ 4.1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องประชาธิปไตยของเรา ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

กลุ่มทดลอง	n	\bar{X}	s	d	s_d	t
ก่อนการสอน	40	27.55	1.309	5.72	2.243	5.898*
หลังการสอน	40	33.25	1.006			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.1 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการสอนแบบธรรมสภาัจฉาสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การเสนอผลการวิจัยเรื่องผลของวิธีสอนแบบธรรมสภาัจฉาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องประชาธิปไตยของเรา ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโนนสูงศรีธานี อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยครอบคลุมเนื้อหาสาระดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องประชาธิปไตยของเรา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการสอน โดยใช้วิธีการสอนแบบธรรมสภาัจฉา

1.2 สมมุติฐานการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นปีที่ 5 หลังการทดลองสอนโดยวิธีการสอนแบบธรรมสภาัจฉาจะสูงกว่าก่อนการทดลอง

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็นดังนี้

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกประชากร เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนโนนสูงศรีธานี อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโนนสูงศรีธานี อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 40 คน ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีจับสลาก เพราะการจัดห้องเรียนของโรงเรียนโนนสูงศรีธานี ได้ลดความสามารถของนักเรียนใกล้เคียงกันทุกห้อง ห้องที่เลือกมาได้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2

2.3 การสร้างและทดลองใช้เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ แผนการสอนที่ใช้วิธีสอนแบบธรรมสาส์กัจฉา จำนวน 4 แผน กำหนดเนื้อหาวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเรื่องประชาธิปไตยของเรา กำหนดแผนการสอน แผนละ 2 ชั่วโมง นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ตรวจสอบแก้ไขหาความตรงเชิงเนื้อหาและนำไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้แผนการสอนที่มีประสิทธิภาพไปใช้กับกลุ่มทดลอง เครื่องมืออีกประเภทหนึ่งคือ เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ครอบคลุมเนื้อหาหลักสูตรการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่กำหนดเป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ได้รับการตรวจสอบแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน และได้นำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างและหาความตรงเชิงเนื้อหา

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยให้นักเรียนทั้งกลุ่มทดสอบก่อนเรียน (Pretest) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในเวลา 40 นาที หลังจากนั้นได้สอนโดยใช้แผนการสอนแบบธรรมสาส์กัจฉา ใช้เวลาสอน 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง โดยใช้แผนการสอน แผนละ 2 ชั่วโมง ซึ่งผู้วิจัยสอนด้วยตนเอง ต่อจากนั้นทดสอบหลังเรียน (Posttest) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้แบบทดสอบชุดเดิม และตรวจให้คะแนนแบบทดสอบนำคะแนนมาวิเคราะห์โดยใช้วิธีทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องประชาธิปไตยของเรา ของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบธรรมสภา์จักรหว่างก่อนและหลังการทดลอง โดยการทดสอบค่าที่แบบไม่เป็นอิสระ

2.6 การสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วย วิธีการสอนแบบธรรมสภา์จักรหว่างเรื่องประชาธิปไตยของเรา หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งผลดังกล่าวสนับสนุนสมมติฐานของการวิจัย

3. การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลที่ได้พบในการวิจัยมีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายดังต่อไปนี้

จากการวิจัยผลของวิธีสอนแบบธรรมสภา์จักรหว่างที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า หลังเรียนดีกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 แสดงว่าวิธีสอนแบบธรรมสภา์จักรหว่างสามารถทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องประชาธิปไตยของเราดีขึ้น โดยมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 27.55 แต่เมื่อหลังจากนำวิธีการสอนแบบธรรมสภา์จักรหว่างมาใช้กับนักเรียน ทำให้หลังเรียนมีค่าเฉลี่ย 33.25 ซึ่งผลดังกล่าวเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการทดลองสอนโดยวิธีการสอนแบบธรรมสภา์จักรหว่างจะสูงกว่าก่อนการทดลอง แสดงว่าวิธีการสอนโดยวิธีการสอนแบบธรรมสภา์จักรหว่างมีประสิทธิภาพในการทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความคิด ความเข้าใจและทักษะในด้านต่าง ๆ วิธีสอนแบบธรรมสภา์จักรหว่างผู้วิจัยประยุกต์ใช้จากวิธีการของ สุมน อมรวิวัฒน์ ซึ่งมีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนแสวงหาความรู้ จากแหล่งต่างๆ นำความรู้ที่ค้นพบมาแลกเปลี่ยนความรู้ในกลุ่มจับประเด็นของความรู้และนักเรียนรวบรวมความรู้เป็นแนวคิด แนวความเชื่อและแนวปฏิบัติ มาวิเคราะห์และประเมินค่าให้เกิดความเข้าใจเห็นคุณค่านำมาปฏิบัติทดลองในชีวิตประจำวันซึ่งได้แบ่งขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 แสดงหาความรู้ เป็นขั้นตอนให้นักเรียนค้นหาหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งความรู้ต่างๆ นักเรียนค้นหาสาเหตุของปัญหาเพื่อต้องการคำตอบ กิจกรรมการเรียนการสอน ในขั้นนี้ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะความรู้ ความเข้าใจและความคิด ซึ่งสอดคล้องกับวิธีสอนความคิดรวบยอดตามวิธีสอนของประกาศศรี สีหอำไพ (2532: 351) ที่ว่าวิธีสอนต่าง ๆ ที่เน้น

ให้ค้นหาสาเหตุของปัญหาจะนำไปสู่การสรุปความคิดรวบยอดและทำให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ขั้นที่ 2 ค้นพบความรู้ เป็นขั้นตอนที่ให้นักเรียนค้นพบความรู้ จับประเด็นของความรู้ มีการอภิปรายซักถามแลกเปลี่ยนความคิดเห็น นักเรียนต้องมีความสามารถในการใช้ทักษะภาษา เพื่อให้ นักเรียนสามารถสื่อสารกับเพื่อน กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความคิด รู้จักฝึกคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีเหตุผลและเป็นกระบวนการคิดอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ สุรางค์ ไควตระกูล (2533: 36-43) ที่กล่าวว่า ผู้เรียนจะฝึกคิดจนเป็นความคิดได้นั้นจะยากหรือง่ายเพียงใดขึ้นอยู่กับความสามารถในการเรียนรู้เกี่ยวกับทักษะการใช้ภาษาและสอดคล้องกับแนวความคิดของประภาศรี สีหอำไพ (2532: 351) ที่ว่า วิธีสอนที่เน้นให้ค้นหาสาเหตุและวิธีแก้ปัญหา โดยการตั้งคำถามหรือสนทนาซึ่งจะทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ขั้นที่ 3 รวบรวมความรู้ เป็นขั้นให้นักเรียนคิดวิเคราะห์และประเมินค่าความรู้ที่รวบรวมไว้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ เห็นคุณค่า รู้จักแยกแยะ สรุปครอบคลุม จัดระบบความคิด เพื่อเลือกเฟ้นความรู้ในการเรียนการสอนนี้จะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักคิด เลือกตัดสินใจเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติทำให้นักเรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ อานนท์-สุนทร (2522: 47) ที่ว่าความคิด ความเข้าใจที่สรุปรวบรวมเกี่ยวกับสิ่งหนึ่งสิ่งใด อันเกิดจากการได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้นหรือเรื่องนั้นหลายๆ อย่าง หลากๆ แบบแล้วได้ใช้คุณลักษณะของสิ่งนั้นหรือเรื่องนั้นมาจัดเป็นพวกให้เกิดความเข้าใจ ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ขั้นที่ 4 พิสูจน์ความรู้ เป็นขั้นที่นำความรู้ ความเข้าใจมาทดลองปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เป็นการสรุปความรู้ทั้งหมดอันเป็นแนวคิดไปสู่ ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะกระบวนการต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ทำให้นักเรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น

การใช้วิธีสอนแบบธรรมสภาจัจฉา มีการจัดระบบเป็นขั้นตอนดังกล่าวข้างต้น เมื่อผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้สอนตามแผนเรื่องประชาธิปไตยของเรา ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งนักเรียนที่อยู่ในระดับนี้เป็นวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่อยากรู้อยากเห็น มีความคิดที่มีเหตุผลเป็นของตนเอง ตามทฤษฎีของเพียเจต์ (Piaget) อ่างใน (ชมพูนุท ศรีมุกดา 2530 : 70) ได้กล่าวว่าเด็กวัยรุ่นตั้งแต่ 12 ปี ขึ้นไปเป็นวัยที่มีความคิดอย่างมี

เหตุผล (Formal operation) เป็นวัยที่มีพัฒนาการทางสติปัญญาและความคิดสุดยอดคือคิดแบบผู้ใหญ่ คิดสิ่งที่เป็นนาม สามารถคิดสร้างสมมติฐานและทฤษฎีตามนักวิทยาศาสตร์ได้

การสอนตามวิธีสอนแบบธรรมสภาัจฉามีวิธีการที่สอดคล้องกับวิธีการทางวิทยาศาสตร์ของ ดิวอี้ (Dewey) อังใน (ขวัญชีวา กองจันทิก 2533: 47) ที่กล่าวว่าวิธีการทางวิทยาศาสตร์คือการเรียงลำดับขั้นต่างๆ โดยแสดงให้เห็นความสำคัญของขั้นต่างๆ ตามกระบวนการของการแก้ปัญหาคือมีจุดเริ่มต้นตั้งแต่เกิดข้อสงสัยในสิ่งต่างๆ ตามกระบวนการของการแก้ปัญหาคือมีจุดเริ่มต้นตั้งแต่เกิดข้อสงสัยในสิ่งต่างๆ ที่พบเห็นว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ต่อไปก็จะรวบรวมความรู้เดิมที่เคยเรียนหรือเคยรู้มาก่อนนำมาอธิบายข้อสงสัยนั้น เมื่อยังไม่พบแนวทางก็ต้องพยายามตั้งสมมติฐาน หรือคาดคะเนอย่างมีเหตุผลให้รัดกุมโดยอาศัยเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมอื่นๆ เข้ามาช่วยเป็นองค์ประกอบในการพิจารณาต่อไปถึงขั้นค้นคว้าทดลอง พิสูจน์สมมติฐาน และจึงสรุปเป็นคำตอบ

การสอนแบบธรรมสภาัจฉามีจุดเด่นในด้านการแสวงหาความรู้ การวิเคราะห์ และการประเมินค่าความรู้ การนำความรู้มาสู่การปฏิบัติ สุคนธ์ สนิธพานนท์ (2538: 46) ได้กล่าวว่าเมื่อนักเรียนได้พิสูจน์ความรู้ได้ผลแล้วย่อมทำให้ให้นักเรียนเกิดศรัทธาต่อการเรียนรู้ศรัทธาต่อสิ่งที่เป็นความจริงพิสูจน์ได้ซึ่งมีผลทำให้นักเรียนมีความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและทำให้นักเรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การใช้วิธีสอนแบบธรรมสภาัจฉา เป็นการซักถามระหว่างนักเรียนกับนักเรียนหรือนักเรียนกับครู ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในเนื้อหามากยิ่งขึ้น การให้นักเรียนตัดสินใจ เลื่อนนำความรู้ ความเข้าใจ ความคิด มาทดลองปฏิบัติในชีวิตประจำวันเป็นการพัฒนากระบวนการคิด ประไพศรี สิริวงศ์ (2540: 44) แสดงว่าลักษณะเด่นของวิธีสอนแบบธรรมสภาัจฉา อยู่ที่กิจกรรมการเรียน การสอน ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น ซักถามจะได้ข้อสรุปว่าวิธีสอนแบบธรรมสภาัจฉาเป็นวิธีสอนที่มีประสิทธิภาพในการสร้างความคิดของนักเรียนที่นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากการวิจัยพบว่าวิธีสอนแบบธรรมสภาัจฉามีประสิทธิภาพ เป็นวิธีสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การอภิปราย การคิดเห็น คัดค้านหรือคัดค้านตาม รู้จักจำแนกแยกแยะรวมทั้งการจัดหมวดหมู่หรือการจัดประเภทไปพร้อมกัน ทำให้นักเรียนรู้จักคิดจนสรุปเป็นแนวคิดอันจะนำไปสู่ความคิดรวบยอดได้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิวพร เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา (2529: 47) ที่ประยุกต์วิธีสอนของพระพุทธเจ้าวิธีอื่นๆ มาสอน

พบว่าความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของวิธีสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัง หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

นอกจากนี้ยังพบว่าการสนทนาซักถามแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างนักเรียนกับนักเรียน หรือนักเรียนกับครู ทำให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหามากยิ่งขึ้น การให้นักเรียนตัดสินใจเลือกนำความรู้ ความคิด ความเข้าใจ มาทดลองปฏิบัติในชีวิตประจำวันเป็นการพัฒนาความคิด ทักษะต่างๆของนักเรียน แสดงว่าลักษณะเด่นของวิธีสอนแบบธรรมสภาัจฉาอยู่ที่กิจกรรมการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น ซักถามจนได้ข้อสรุปความรู้ จึงสรุปได้ว่าวิธีสอนแบบธรรมสภาัจฉาเป็นวิธีสอนวิธีหนึ่งที่มีประสิทธิภาพ และสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

4. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

4.1 ผู้วิจัยมีความเห็นว่าวิธีสอนแบบธรรมสภาัจฉาไปทดลองสอนกับกลุ่มวิชาอื่นๆบ้าง วิธีสอนแบบธรรมสภาัจฉาส่วนมากจะนำไปใช้กับวิชาที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา

4.2 ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าควรใช้วิธีสอนแบบธรรมสภาัจฉากับกลุ่มนักเรียนที่ไม่ค่อยสนใจและไม่ตั้งใจเรียนเพราะว่ากระบวนการเรียนการสอนแบบธรรมสภาัจฉาซึ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดแสดงความคิดเห็นอภิปรายซักถามอยู่ตลอดเวลา

4.3 ควรจะนำวิธีสอนนี้ไปใช้กับนักเรียนในปัจจุบันเป็นยุคกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและตลอดเวลา เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดทักษะความคิด รู้จักวิเคราะห์และการมีเหตุผลประกอบการคิด

4.4 ควรใช้วิธีสอนแบบธรรมสภาัจฉากับกลุ่มนักเรียนที่มีจำนวนน้อย จะทำให้ได้ผลดีเพราะครูในฐานะที่ปรึกษาต้องสังเกตพฤติกรรมนักเรียนตลอดจนดูแลนักเรียนทุกคนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีประสิทธิภาพ

5. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

5.1 วิธีสอนแบบธรรมสภาัจฉาเป็นวิธีสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ซึ่งสอดคล้องกับยุคกระแสโลกาภิวัตน์ สมควรได้รับการส่งเสริมให้มีการทดลองใช้กับกลุ่มวิชาสาระอื่น ๆ

5.2 ควรนำวิธีสอนแบบธรรมสภาัจฉาไปทดลองสอนกับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาบ้างเพราะนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาเป็นกลุ่มประชากรที่มีอายุอยู่ระหว่าง 7-11

ปี ซึ่งเป็นวัยที่พัฒนาการทางเชาว์ปัญญาและความคิด เป็นไปอย่างรวดเร็วมากตามทฤษฎีพัฒนาการเชาว์ปัญญาของเพียเจต์ (Piaget) จึงควรนำไปทดลอง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมทอองธรรมชาตติ “หน้าท่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม” ใน*กลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม* ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน
- กำพล คิตประเสริฐ ผลการสอนภาษาอังกฤษแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กระบวนการ การเรียนการสอนตามหลักพหุสูตร วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย 2533
- กนลา สุขพานิช – จันทปราบ “หน่วยที่ 2 แนวทางที่ใช้ในการศึกษาการเมืองเปรียบเทียบ” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการเมืองเปรียบเทียบ* หน้า 39-99 นนทบุรี สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2527
- คณะกรรมการการเลือกตั้ง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กรุงเทพมหานคร สำนักคณะกรรมการการเลือกตั้ง 2542
- จุมพล นนนิพานิช “การเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยกับการศึกษา” ใน *เอกสาร การสอนชุดวิชาการบริหารทางการศึกษา* หน่วยที่ 3 หน้า 117-119 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ชมรมพุทธศาสตร์ มูลนิธิพระธรรมกาย มงคลชีวิตฉบับธรรมทายาท เล่ม 2 กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์นิวไวด์เท็ก 2528
- ณัชชา พัฒนากุล “ผลการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในการสอนต่อความสามารถในการ ตัดสินใจแก้ปัญหาและสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2533
- คุษฎี สีตลวรารค์ “ การเปรียบเทียบวิธีสอนแบบไตรสิกขาและธรรมสากัจฉาในการสอนเบญศีล และฆราวาสธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ” ปริญญาโทการศึกษา มหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2524
- ทิสนา แคมมณี “ศาสตร์การสอน” สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย 2545

ธีระ รุญเจริญ และคณะ “การศึกษาศักยภาพในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตาม การรับรู้ของบุคลากรศึกษาในเขตการศึกษา 11” บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยวงษ์ ชวลิตกุล 2545

นที ศิริมัย “ การศึกษาความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการสอนแบบบูรณาการ ” ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร- วิโรฒประสานมิตร 2529

นพดล เจนอักษร “ การศึกษาวิธีสอนของพระพุทธเจ้า ” ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม 2526

นวลเพ็ญ วิเชียรโชติ “ วิธีสอนวิธีสร้างสัปดาห์ในวิชาสังคมศึกษา ” เอกสารประกอบสัมมนา อาจารย์ผู้สอนวิชาการสอนสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒประสานมิตร (25-27 มกราคม 2523)

นฤมิตร สอดสุข อ่านสังคมไทย 5 นาที : รวมบทความและบทวิจารณ์ การเมือง เศรษฐกิจ สังคมและศิลปกรรม กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์ 2537

บรรเทา กิตติศักดิ์ เอกสารประกอบการสอนวิชาจริยธรรมทางการศึกษา กรุงเทพฯ ภาควิชา การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2528

บรรพต วีระสัย “หน่วยที่ 6 การศึกษากับการเมือง” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาพัฒนศึกษา* หน้า 214 – 259 นนทบุรี สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2538

ประไพศรี ศิริวงศ์ “การใช้วิธีสอนแบบธรรมสภาัจฉาเพื่อการพัฒนาความคิดรวบยอดของ นักเรียนในวิชาภาษาไทย ท 503” วิทยานิพนธ์ปรัชญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2540

ปราณี ตั้งชะตะววรรณ “หลักสูตรมัธยมศึกษา” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาสัมมนาการ มัธยมศึกษา* หน่วยที่ 4 หน้า 279-283 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชา ศึกษาศาสตร์ 2536

- ปรัชญา เวสารัชช และ ภณิดา มาประเสริฐ “หน่วยที่ 7 รัฐศาสตร์กับการประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน” ใน *ประมวลสาระชุดวิชาสารัตถะและวิทยวิธีทางวิชาสังคมศึกษา* หน้า 223-312 นนทบุรี สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2537
- ประดิษฐ์ พรหมเสนา “การนำวิธีสอนในสมัยพุทธกาลมาใช้สอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา” *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2523*
- ประภาศรี สีหอำไพ *วิธีสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช 2532
- ประสาร ทองภักดี *พุทธวิธีสอน* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์อักษรสาส์น 2513
- พจนารถ บัวเขียว “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการวิเคราะห์ตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สอนโดยการสอนแบบแก้ปัญหาที่ใช้วิธีการคิดแบบโยโสมนสิการ” *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2533*
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม ครั้งที่ 8* กรุงเทพมหานคร มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย 2535
- _____ . *วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ปัญญา 2535
- _____ . *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์* กรุงเทพมหานคร บริษัทด้านสุทธาคารพิมพ์จำกัด 2532
- พระราชวรมุณี พุทธธรรม กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์อักษรสาส์น 2524
- รสสุคนธ์ เกียรติสกุศล “เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องกุศลกรรมบถสิบในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการสอนแบบพุทธวิธีกับแบบบรรยาย” *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2530*
- ล้วน สายยศ “ระเบียบวิธีทางสถิติบางประการเพื่อการวิจัย” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการวิจัยหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน* หน่วยที่ 4 หน้า 271-303 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ 2536
- วิชาการ, กรม กระทรวงศึกษาธิการ “หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน” พุทธศักราช 2544

- วิชาการ, กรม นวัตกรรมกรรมการเรียนการสอนสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุ-
สภา ลาดพร้าว 2536
- วิไลวรรณ จันทรรงค์ “การทดลองสอนภาษาไทยแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กระบวนการ
เรียนการสอนตามพหุสูตร” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิต
วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2530
- วรรณนา สุตติวิจิตร “การทดลองสอนจริยศึกษาโดยการสร้างศรัทธาแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 3” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2527
- วิทยา นภาศิริกุลกิจ **คู่มือคณะกรรมการสภาตำบลตามโครงการพัฒนาพลเมืองระบอบ
ประชาธิปไตย** กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย 2519
- วิสุทธิ โปธิแทน ประชาธิปไตย แนวความคิดและตัวแบบประชาธิปไตยในอุดมคติ
กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2524
- ศึกษาธิการ กรมวิชา ศูนย์พัฒนาหนังสือ **คู่มือการเรียนการสอนรัฐัญแห่งราชอาณาจักรไทย
ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา** กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์คุรุสภา 2541
- _____ . คู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์คุรุสภา 2535
- _____ . คู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์คุรุสภา 2535
- ศิวพร เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา “ การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยวิธีสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัจกับการสอน
ตามคู่มือคู่มือ” วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร 2529
- รุ่งวิทย์ รุ่งวิสัย พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่
2526 กรุงเทพมหานคร เจ้าพระยาการพิมพ์ 2528
- สมาน สาคกรจิตร “สัมฤทธิ์ผลในการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียน
ด้วยวิธีสอนแบบสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร
มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2532

- สำนักนายกรัฐมนตรี แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540 – 2544) กรุงเทพมหานคร
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2540
- _____. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ไคเดียมแควร์ 2540
- _____. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.
2542 กรุงเทพมหานคร พรินทวานกราฟฟิค 2542
- สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่
8 (2540 – 2544) กรุงเทพมหานคร 2540
- สามัญศึกษา , กรม หน่วยศึกษานิเทศก์ คู่มือการพัฒนาการเรียนการสอนตามหลักสูตร 2533
กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์คุรุสภา 2534
- สุรินทร์ พิศสุวรรณ “เสรีภาพ : แก่นทางความคิดในปรัชญาการเมืองของรุสโซ” ใน **ปรัชญา
การเมืองสมัยใหม่** กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2521
- สุคน สินธนานนท์ “การจัดกระบวนการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ” กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ 2545
- _____. “หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต” ใน **กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนาและวัฒนธรรม** ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544 พิมพ์ 2546
- _____. “การใช้วิธีสอนแบบธรรมสากัจฉาเพื่อสร้างศรัทธาและวิถีคิด ตามหลักพุทธธรรมแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนง
วิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
2538
- สุมน อมรวิวัฒน์ **สมบัติพิพธ์ของการศึกษาไทย** กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย 2535
- _____. “ การประยุกต์พุทธวิธีสอน ” ใน **หนังสือชุดเสริมประสิทธิภาพครู เทคนิคและ
วิธีการสอนในระดับมัธยมศึกษา** กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย 2538

สุมน อมรวิวัฒน์ การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ พิมพ์ครั้งที่ 2

กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์ 2530

อัมพวัน อดิวัฒน์สิทธิ์ “การประเมินใช้หลักสูตรสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของผู้สอนสังคมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ”
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศึกษาศาสตร์การสอน) สาขาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Almpond, Gabriel A. and Verba, Sydney. *The Civic culture Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. Boston : Little Brown and Company, 1996.

Good , C.V. *dictionary of Education* New York : McGraw-Hill, 1959.

Lindsmith ,A.R. and A.D. Strauss. *Social Psychology* New York : The Dryden Predds, Inc. 1957.

Merrill , M.D. and R.D. Tennyson. “ The Effect of Positive and Negative Examples on Leanning Concept in the Classroom ” *Resources in Education* 11 (March 1976) : 38.

Prangpratanpon , Sakda. “ A Buddhist Philosophy of Education : With Implication for Education in Thailand ” Doctor of Philosophy Thesis, The Graduate School of Boston, U.S.A, 1987.

Tapingkae, Ammuay. “A Comparative Study of Educational philosophies of American I dealism And Therarada Buddhism. “Doctor of philisophy Thesis, The Graduate School of Washington, Washington U.S.A., 1973.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือทดลอง

1. อาจารย์สุดสงวน เลิศล้ำ
หัวหน้ากลุ่มงานศึกษานิเทศ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดนครราชสีมา เขต 5
2. อาจารย์ประสิทธิ์ แสงพินิจ
หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา
3. อาจารย์จุฑามาศ จันทระจิต
อาจารย์ 3 ระดับ 8 โรงเรียนชุมชนบ้านเพชร
4. อาจารย์อ่องอาจ วิชัยสุชาติ
อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนบ้านไร่ (ทองคุณครูราษฎร์สามัคคี) อำเภอโนนสูง
จังหวัดนครราชสีมา
5. อาจารย์กัลยาณี สุนทรมานพ
อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนโนนสูงศรีธานี อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

ภาคผนวก ข

ตารางเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ก่อนและหลังการทดลอง

ตารางที่ 4.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ ก่อนเรียนและหลังเรียน

เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D	เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D
1	28	35	7	21	24	30	6
2	26	34	8	22	26	32	6
3	26	35	9	23	28	32	4
4	25	32	7	24	30	34	4
5	27	34	7	25	32	37	5
6	26	33	7	26	27	31	4
7	29	35	6	27	29	33	4
8	28	33	5	28	26	31	5
9	29	31	2	29	27	32	5
10	26	34	8	30	28	34	6
11	27	31	4	31	31	37	6
12	29	34	5	32	27	31	4
13	28	34	6	33	29	32	3
14	27	35	8	34	29	34	5
15	28	36	8	35	28	34	6
16	26	32	6	36	26	30	4
17	28	34	6	37	29	32	3
18	25	32	7	38	31	37	6
19	26	34	8	39	27	32	5
20	25	33	8	40	28	34	6
	540	671	132		562	659	97

ภาคผนวก ก

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เรื่องประชาธิปไตยของเราในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องประชาธิปไตยของเรา

คำสั่ง ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดของแต่ละข้อแล้วกากบาทลงในกระดาษคำตอบที่แจกให้

1. การที่มนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม มีความเกี่ยวข้องกันและมีความสัมพันธ์กันนั้นแสดงถึงลักษณะของมนุษย์ในข้อใด
 - ก มนุษย์มีวัฒนธรรม
 - ข มนุษย์เป็นสัตว์สังคม
 - ค มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐ
 - ง มนุษย์ต้องพึ่งพิงอาศัยกัน
2. ข้อใดกล่าวถึงลักษณะของสังคมมนุษย์ได้ชัดเจนที่สุด
 - ก การรวมกลุ่มของบุคคล
 - ข การที่คนไปมาหาสู่กันเป็นประจำ
 - ค การที่กลุ่มคนมาอยู่รวมกันเป็นจำนวนมาก
 - ง กลุ่มคนในสังคมหนึ่งๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์กันและใช้กฎเกณฑ์ร่วมกัน
3. ข้อความที่กล่าวถึงบ้าน ซึ่งประกอบด้วยพื้น เสา ฝาผนัง หลังคา สอดคล้องกับลักษณะของเรื่องใด
 - ก โครงสร้างทางสังคม
 - ข บรรทัดฐานทางสังคม
 - ค องค์ประกอบของสังคม
 - ง การจัดระเบียบทางสังคม
4. สาเหตุสำคัญที่สุดที่ทำให้เกิดสถาบันทางสังคมคืออะไร
 - ก เกิดจากความเชื่อของสมาชิกในสังคม
 - ข ส่งเสริมการประกอบกิจกรรมของมนุษย์
 - ค ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในด้านต่างๆ
 - ง เพื่อเป็นหลักในการถ่ายทอดวัฒนธรรมของกลุ่มสังคม

5. ข้อใดกล่าวถึง การจัดระเบียบทางสังคมได้ชัดเจนที่สุด
 - ก กฎระเบียบและกติกาของกลุ่มคนที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา
 - ข ความสัมพันธ์ของสมาชิกในแต่ละสังคมซึ่งมีความผูกพันกันอย่างมาก
 - ค การอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนในแต่ละสังคมซึ่งมีการดำเนินชีวิตไม่แตกต่างกัน
 - ง วิธีการที่คนในสังคมกำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นระเบียบกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกัน
6. การกระทำใดจัดเป็นการกระทำที่ผิดต่อวิถีประชา
 - ก เค้น พุดจาไม่สุภาพ จึงทำให้เพื่อนมีความรังเกียจ
 - ข แก้วมีภรรยาซึ่งมีบุตรด้วยกัน 2 คน แต่แก้วก็แอบไปเป็นชู้กับก้อย
 - ค อรอนงค์ ไม่ดูแลพ่อแม่ซึ่งแก่มากแล้วทำให้พ่อแม่มีความเป็นอยู่ที่ลำบาก
 - ง ทานตะวัน ขับรถยนต์ชนรั้วบ้านของคอรักก็มีผลทำให้รั้วบ้านพังเสียหาย
7. การกระทำใดจัดว่าเป็นการขัดเกลาทางสังคมโดยทางอ้อม
 - ก คุณย่า สอนให้น้อยรู้จักทำความเคารพผู้ใหญ่
 - ข คุณครูจะให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเพื่อฝึกความเป็นประชาธิปไตย
 - ค ในขณะที่รับประทานอาหารร่วมกันนั้นคุณแม่จะบอกให้ลูกเคี้ยวอาหารด้วยความสำรวม
 - ง กานดาและเพื่อนๆสามารถร้องเพลงตามจังหวะได้อย่างถูกต้องเพราะฟังเทปเพลงเป็นประจำ
8. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมระดับมหัพภาคคืออะไร
 - ก ปัจจุบันประชาชนนิยมบริโภคอาหารที่ปรุงสำเร็จแล้ว
 - ข ผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เป็นที่สนใจของชาวบ้าน
 - ค สินค้าไทยประเภทสิ่งทอนำรายได้ไปสู่ประเทศเป็นจำนวนมาก
 - ง ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยในสมัยรัชกาลที่ 7
9. ค่านิยมบางอย่างมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลานั้นด้วยสาเหตุใด
 - ก สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ
 - ข สังคมขาดหลักการที่เป็นจุดยืนที่ชัดเจน
 - ค สมาชิกขาดความภูมิใจในการปฏิบัติตามค่านิยมนั้น
 - ง การพัฒนาข้อมูลข่าวสารของกลุ่มคนในสังคมมีระบบชัดเจนมากขึ้น

10. ข้อใดเป็นปัญหาสังคมที่มีผลทำลายคุณภาพชีวิตของคนไทยที่รุนแรงมากที่สุดในปัจจุบัน
- ก ปัญหาการทุจริต
 - ข ปัญหาสิ่งแวดล้อม
 - ค ปัญหาครอบครัว
 - ง ปัญหายาเสพติด
11. ข้อใดกล่าวถึงความหมายของประชาธิปไตยได้ชัดเจนที่สุด
- ก การปกครองที่มีรัฐสภาเป็นแกนในการดำเนินกิจการทางการเมือง
 - ข การปกครองที่เคารพในสิทธิของประชาชนและให้อำนาจแก่ประชาชนอย่างเต็มที่
 - ค การปกครองที่ประชาชนทุกคนมีบทบาทในการบริหารจัดการ ทางด้านการเมืองการปกครอง
 - ง การปกครองที่ถือว่าประชาชนทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกฐานะ ทุกอาชีพมีสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่อบ้านเมืองเท่าเทียมกัน
12. หลักการปกครองที่สำคัญในระบอบประชาธิปไตยนั้นจะเน้นสิ่งใดเป็นสำคัญ
- ก เน้นความมั่นคงของประเทศชาติ
 - ข เน้นการปฏิบัติตามกฎกติกาของผู้บริหารประเทศ
 - ค เน้นเสียงข้างมากในการปกครองแต่ยังฟังเสียงข้างน้อย
 - ง เน้นความอิสระเสรีภาพในด้านการแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่
13. ลักษณะสำคัญที่สุดของการปกครองระบอบประชาธิปไตยคืออะไร
- ก ประชาชนมีเสรีภาพ
 - ข พรรคการเมืองมีบทบาทอย่างเต็มที่
 - ค ประชาชนสามารถเลือกผู้บริหารประเทศโดยตรง
 - ง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองประเทศ
14. การกระทำใดที่แสดงว่าประชาชนตระหนักถึงสิทธิ หน้าที่ของตนต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย
- ก คาราคต้องเขียนบทความวิจารณ์นโยบายการบริหารประเทศของรัฐบาลตามที่บรรณาธิการมอบหมาย
 - ข ประชาชนในจังหวัดคืนเงินค่าวารสารซื้อเสียงของผู้ที่จะสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

- ค กำนันสมชายมีความภาคภูมิใจมากที่ลูกบ้านในตำบลที่ตนเองรับผิดชอบนั้น พากันไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งถึงร้อยเปอร์เซ็นต์
- ง ชาวบ้านตำบลหนองอ้อพากันเดินขบวนประท้วงและปิดถนนทุกสายในจังหวัดเพื่อขอความเป็นธรรมจากเกษตรจังหวัดเรื่องราคาข้าวตกต่ำ
15. การกระทำใดจัดว่าเป็นหน้าที่สำคัญของชาวไทยต่อโลก
- ก การมีส่วนร่วมในการรับราชการทหาร
- ข การรับการศึกษาอบรมถึงระดับสูงสุด
- ค การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ง การเสียภาษี การซื้อสินค้าภายในและนอกประเทศ
16. การกระทำใดจัดว่าเป็นพลเมืองดีทางด้านเศรษฐกิจ
- ก ท้าย ตัดสินใจไปพักผ่อนในวันหยุดสุดสัปดาห์ที่เชียงใหม่แทนการไปฮ่องกง
- ข วัลยา พยายามตรวจสอบการทำงานของสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ค โสไม เก็บเงินฝากธนาคารจำนวนหนึ่งร้อยล้านบาทโดยไม่ยอมถอนเงินมาใช้เลย
- ง วิภา เป็นเจ้าของโรงงานที่ร่ำรวยแต่มีวิธีการที่เสียภาษีในวงเงินที่ค่อนข้างน้อย
17. คุณธรรมในข้อใดที่จะทำให้นุคคลในสังคมประชาธิปไตยอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข
- ก ความรัก ความพยายาม ความซื่อสัตย์
- ข ความเสียสละ ความอดทน ความซื่อสัตย์
- ค ความสามัคคี ความอดทน ความกตัญญู
- ง ความรัก ความเสียสละ ความเสมอภาค
18. ข้อใดกล่าวถึงความหมายของสิทธิมนุษยชนได้ชัดเจนที่สุด
- ก มนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิเสรีภาพตามกฎหมาย
- ข ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นย่อมมีความเท่าเทียมกัน
- ค บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค
- ง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองตามบทบัญญัติ แห่งกฎหมาย

19. ข้อใดเป็นสิทธิมนุษยชนประเภทสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
- ก สิทธิที่จะมีงานทำ
 - ข สิทธิในการรับการศึกษา
 - ค สิทธิในชีวิตและร่างกาย
 - ง สิทธิในการสร้างครอบครัว
20. หน่วยงานใดที่มีอำนาจหน้าที่ในการคุ้มครอง มิให้มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนและดำเนินคดีกับบุคคลที่ละเมิดสิทธิมนุษยชน
- ก กระทรวงวัฒนธรรม
 - ข กระทรวงศึกษาธิการ
 - ค กระทรวงมหาดไทย
 - ง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
21. การปกครองระบอบประชาธิปไตย ให้ความสำคัญในเรื่องใดมากกว่าการปกครองระบอบเผด็จการ
- ก ขั้นตอนการบริหารราชการ
 - ข กระบวนการบริหารประเทศ
 - ค การใช้อำนาจในการปกครอง
 - ง การสรรหาบุคคลมาเป็นผู้นำประเทศ
22. ข้อใดคือลักษณะที่สำคัญที่สุดของการปกครองระบอบประชาธิปไตย
- ก ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพเต็มที่
 - ข พรรคการเมืองมีจำนวนมากพรรค
 - ค ประชาชนต้องเลือกตั้งผู้แทนราษฎรโดยตรง
 - ง การยอมให้ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย

23. รัฐบาลในระบอบประชาธิปไตย ต้องการพหุสิทธิและเสรีภาพ ขั้นพื้นฐานของประชาชนในเรื่องใด
- ก สิทธิเสมอกันในด้านการศึกษาเล่าเรียน
 - ข สิทธิเสรีภาพในการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นของตน
 - ค เสรีภาพในการชุมนุมและการรวมกลุ่มอย่างเปิดเผยโดยไม่จำกัดเวลา
 - ง สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในชีวิต เสรีภาพในการพูด การเขียน การแสดงความคิดเห็น
24. ประเทศใดมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีประธานาธิบดีเป็นประมุข
- ก นอร์เวย์ สวีเดน
 - ข เบลเยียม เดนมาร์ก
 - ค ฟิลิปปินส์ ฝรั่งเศส
 - ง อังกฤษ เนเธอร์แลนด์
25. การนำหลักประชาธิปไตยมาใช้ในการเมืองการปกครอง จะทำให้เกิดลักษณะเด่นชัดในข้อใด
- ก ประชาชนมีเสรีภาพมากที่สุด
 - ข ประชาชนทุกคนไม่ใช่สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
 - ค ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายบริหารบ้านเมือง
 - ง ประชาชนมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดี
26. เพราะเหตุใดการปกครองระบอบประชาธิปไตย จึงถือว่าพรรคการเมืองและการเลือกตั้งมีความสำคัญ
- ก เพราะเป็นกิจกรรมทางการเมือง
 - ข เพราะเป็นบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ
 - ค เพราะเป็นสิทธิหน้าที่ของประชาชนที่จะต้องปฏิบัติให้ถูกต้อง
 - ง เพราะเป็นกลไกที่จะได้มาซึ่งตัวแทนของประชาชนให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครอง
27. ประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยมักจะใช้ระบบเศรษฐกิจแบบใด
- ก ทุนนิยมแบบเสรี
 - ข ทุนนิยมแบบบังคับ
 - ค สังคมนิยมแบบบังคับ
 - ง สังคมนิยมกลุ่มประเทศโลกที่สาม

28. ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรีมีความสอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยในข้อใด
- ก รัฐเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตเฉพาะธุรกิจขนาดใหญ่
 - ข ผู้ผลิตสามารถผลิตสินค้าได้ตามความต้องการของรัฐบาล
 - ค ความเป็นอิสระในการดำเนินกิจการของเจ้าของทุนการผลิต ผู้บริโภค มีสิทธิเลือกซื้อสินค้า
 - ง เอกชนสามารถกู้เงินไปลงทุนในอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ เพื่อผลิตสินค้าตามความต้องการของรัฐบาล
29. ใครเป็นผู้ร่างกฎหมายที่ผ่านมติของสภาผู้แทนราษฎรขึ้นกราบบังคมทูล เพื่อให้พระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย
- ก นายกรัฐมนตรี
 - ข ประธานรัฐสภา
 - ค ประธานองคมนตรี
 - ง ประธานสภาผู้แทนราษฎร
30. สมาชิกวุฒิสภาสามารถควบคุมรัฐบาลในการบริหารประเทศโดยวิธีใด
- ก ร่างกฎหมายสำคัญของประเทศ
 - ข อภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ
 - ค ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้พิพากษา
 - ง ตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีหรือขอเปิดอภิปรายทั่วไปได้
31. ข้อใดจัดว่าเป็นความสำคัญของกฎหมายมากที่สุด
- ก เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน
 - ข ผู้รู้กฎหมายจะได้เปรียบผู้อื่น
 - ค สร้างความเป็นระเบียบแก่สังคม
 - ง มีประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ

32. ข้อใดเป็นประโยชน์ของการรู้กฎหมาย
- ก ผู้อื่นเอาเปรียบได้น้อยลง
 - ข ได้เปรียบคนอื่น ๆ ในด้านการเมือง
 - ค เลือกประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสม
 - ง ระมัดระวังตนเองในการปฏิบัติตนให้ถูกต้อง
33. การใช้เสรีภาพในข้อใดถูกต้อง
- ก สามีศรีเขียนบทความแฉประวัติความเลวของสุดา
 - ข ทนงชวนเพื่อนๆ ไปชุมนุมปิดถนนหน้าทำเนียบรัฐบาล
 - ค พืชต้องเปลี่ยนใจมานับถือศาสนาเดียวกับสามีเพราะเกรงว่าสามีจะหย่าขาดจากตน
 - ง ชนาและกลุ่มพลังหนุ่มช่วยกันเปิดอภิปรายแสดงความคิดเห็นในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจในบริเวณลานดนตรี
34. ข้อใดกล่าวถึงกฎกระทรวงได้ถูกต้อง
- ก ข้อบัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 - ข กฎหมายซึ่งรัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติจัดทำขึ้น
 - ค กฎหมายซึ่งกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างพลเมืองกับพลเมืองด้วยกัน
 - ง กฎหมายซึ่งเกี่ยวกับการจัดโครงสร้างการดำเนินงานด้วยการปกครองของรัฐ
35. ข้อใดคือสาเหตุที่ทำให้เกิดกฎหมายได้ถูกต้อง
- ก ที่มาของอำนาจผูกพันทางกฎหมาย
 - ข เป็นแนวทางการปฏิบัติตามที่ถูกต้อง
 - ค เรื่องหรือกรณีอันเป็นต้นเหตุที่ทำให้มีกฎหมายขึ้นใช้
 - ง เป็นเครื่องควบคุมหรือจำกัดมิให้บุคคลได้รับประโยชน์
36. กฎหมายใดที่พระมหากษัตริย์ทรงตราขึ้นตามคำแนะนำของคณะรัฐมนตรี ในกรณีเหตุผลพิเศษเช่นมีความจำเป็นเร่งด่วน
- ก กฎกระทรวง
 - ข พระราชบัญญัติ
 - ค พระราชกำหนด
 - ง พระราชกฤษฎีกา

37. ผู้ใดเป็นผู้ออกกฎกระทรวง
- ก นายกรัฐมนตรี
 - ข คณะรัฐมนตรี
 - ค สถาผู้แทนราษฎร
 - ง รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบแต่ละกระทรวง
38. ข้อใดคือคนไร้ความสามารถ
- ก คนบ้าสติฟั่นเฟือนมีการกระทำที่ไร้สติ
 - ข คนวิกลจริตซึ่งมีลักษณะเด่นชัดตามกฎหมาย
 - ค คนสติฟั่นเฟือนไม่สามารถจัดการงานด้วยตนเอง
 - ง คนวิกลจริตซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
39. การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นอยู่กับกระทรวงใด
- ก กระทรวงแรงงาน
 - ข กระทรวงพาณิชย์
 - ค กระทรวงการคลัง
 - ง กระทรวงอุตสาหกรรม
40. กฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาคือข้อใด
- ก พระราชบัญญัติสถานการณ์
 - ข พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า
 - ค พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค
 - ง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

เฉลยแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องประชาธิปไตยของเรา

1.	ข	21.	ค
2.	ง	22.	ง
3.	ก	23.	ง
4.	ค	24.	ค
5.	ง	25.	ค
6.	ก	26.	ง
7.	ง	27.	ก
8.	ง	28.	ค
9.	ก	29.	ง
10.	ค	30.	ง
11.	ง	31.	ก
12.	ค	32.	ง
13.	ง	33.	ง
14.	ค	34.	ข
15.	ค	35.	ค
16.	ก	36.	ค
17.	ง	37.	ง
18.	ง	38.	ง
19.	ค	39.	ข
20.	ง	40.	ข

ภาคผนวก ง

แผนการสอนแบบธรรมสาส์น

มาตรฐานและสาระการเรียนรู้

สาระที่	มาตรฐานการเรียนรู้	ช่วงชั้น 4-6
<p>สาระที่ 2 หน้าที่ พลเมือง วัฒนธรรม และการ ดำเนินชีวิต</p>	<p>มาตรฐาน ส 2.1 ปฏิบัติตามหน้าที่ ของการเป็น พลเมืองดี ตาม กฎหมาย ประเพณี และวัฒนธรรม ไทย ดำรงชีวิตอยู่ ร่วมกันใน สังคมไทย และ สังคมโลกอย่าง สันติสุข</p>	<p>ข้อ 2 ปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิเสรีภาพและหน้าที่ ในฐานะพลเมืองดีของประเทศ และสังคมโลกรวมทั้งมีส่วนร่วมในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต ทั้งในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข</p> <p>ตลอดจนปฏิบัติตนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง</p> <p>ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติและสังคมโลก</p> <p>ข้อ 3 ตระหนักในความสำคัญของระบบสถาบันทางสังคม เห็นคุณค่าของภูมิปัญญา วัฒนธรรมไทยและนานาชาติ สามารถวิเคราะห์เชิงสร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การเลือกรับวัฒนธรรมที่เหมาะสมอย่างมีวิจารณญาณรวมทั้งตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดีงามของชาติให้คงอยู่สืบไป</p>
	<p>มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบ การเมืองการ ปกครองในสังคม ปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรง รักษาไว้ซึ่งการ ปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข</p>	<p>ข้อ 1 วิเคราะห์การเมืองการปกครองของสังคมไทยและสังคมโลกในปัจจุบันที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนำไปสู่ความเข้าใจ นโยบาย และการประสานประโยชน์ร่วมกัน เห็นความจำเป็นที่จะต้องธำรงรักษาไว้ ซึ่งการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข</p> <p>ข้อ 2 เข้าใจกฎหมายรัฐธรรมนูญและวิเคราะห์มาตราต่างๆ ในรัฐธรรมนูญ โดยเน้นมาตราที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง สิทธิเสรีภาพ หน้าที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน รวมทั้งสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้อื่นปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเหมาะสม</p>

หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้
สาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
เรื่องประชาธิปไตยของเรา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

หน่วย ที่	ชื่อ หน่วย การ เรียนรู้	ชื่อแผนการ จัดการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	เวลา (ชม.)
1	ประชาธิปไตย ของเรา	1. สังคม มนุษย์	1. ความหมายของ สังคมการอยู่ ร่วมกันเป็น สังคมและ องค์ประกอบ ของสังคม 2. สถาบันทาง สังคม 3. โครงสร้างทาง สังคม 4. การจัดระเบียบ ทางสังคม 5. การขัดเกลาทาง สังคม 6. การเปลี่ยนแปลง ทางสังคม	1. รู้และเข้าใจความหมาย องค์ประกอบและตระหนัก ถึงความสำคัญในการอยู่ ร่วมกันในสังคมมนุษย์ 2. วิเคราะห์โครงสร้างทาง สังคมและเห็นความสำคัญ ของการจัดระเบียบทาง สังคม 3. วิเคราะห์ความสำคัญในการ ขัดเกลาทางสังคม 4. วิเคราะห์โครงสร้างของการ เปลี่ยนแปลงทางสังคมและ มีส่วนร่วมในการแก้ไข	2
		2. พลเมืองดี ในสังคมไทย	1. แนวทางการ พัฒนาคนเป็น พลเมืองดีตาม วิถี	1. เข้าใจแนวทางการพัฒนาตน เป็นพลเมืองดีตามวิถี ประชาธิปไตยและนำไป ปฏิบัติได้ถูกต้องบนพื้นฐาน	2

			<p>ประชาธิปไตย</p> <p>2. คุณธรรม จริยธรรมของการเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย</p> <p>3. สิทธิ เสรีภาพ และบทบาทหน้าที่ของพลเมืองดี ของประเทศและของโลก</p> <p>4. ความหมายและความสำคัญของสิทธิมนุษยย์</p> <p>5. การมีส่วนร่วมในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน</p>	<p>ของหลักคุณธรรม จริยธรรม</p> <p>2. รู้และเข้าใจสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ของพลเมืองดีของประเทศของโลกและปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของพลเมืองดีต่อชุมชนและประเทศชาติ</p> <p>3. รู้และเข้าใจความหมาย ความสำคัญของสิทธิมนุษยชน</p> <p>4. วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน</p>	
		2. การเมืองการปกครอง	<p>1. ระบอบการเมืองการปกครองที่สำคัญ</p> <p>2. ความสัมพันธ์ของระบอบการเมืองการปกครองกับระบบเศรษฐกิจ</p> <p>3. การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี</p>	<p>1. รู้และเข้าใจระบบการเมืองการปกครองที่สำคัญของโลก</p> <p>2. เข้าใจความสัมพันธ์ของระบอบการปกครองแต่ละแบบ</p> <p>3. วิเคราะห์ข้อดี ข้อเสียของระบบการเมืองการปกครองแต่ละแบบ</p> <p>4. วิเคราะห์โครงสร้างระบอบการเมืองการปกครองของไทยและตระหนักถึง</p>	2

			<p>พระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข ของไทย</p> <p>4. สถานการณ์ด้าน การเมือง การ ปกครอง ของ ประเทศและ ประเทศใน ภูมิภาคต่างๆ ของโลก</p>	<p>ความสำคัญของระบอบ ประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข</p> <p>5. วิเคราะห์การเมืองการ ปกครองของสังคมไทยและ สังคมโลกในปัจจุบันที่มีผล ต่อการดำเนินชีวิตและ ความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศ</p>	
		4. กฎหมาย	<p>1. ความหมายของ ลักษณะของ กฎหมาย</p> <p>2. ความสำคัญและ ความจำเป็นของ กฎหมายต่อ สังคม</p> <p>3. กฎหมายกับ สิทธิและ เสรีภาพ</p> <p>4. กฎหมายกับ ความยุติธรรม</p> <p>5. ประเภทของ กฎหมาย</p>	<p>1. รู้และเข้าใจความหมาย ลักษณะของกฎหมาย ตระหนักในความสำคัญและ ความจำเป็น</p> <p>2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของ กฎหมายกับสิทธิ เสรีภาพ และกฎหมายกับความ ยุติธรรม</p> <p>3. รู้และเข้าใจประเภทของ กฎหมาย</p>	2

แผนการสอนตามหลักวิธีสอนแบบธรรมสภาจจา

แผนการสอนที่ 1

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
เรื่อง สังคมมนุษย์

ชั้น ม.5 ภาคเรียนที่ 2
เวลา 2 ชั่วโมง

ความคิดรวบยอด

การที่มนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มนั้นเพื่อพึ่งพาอาศัยกันช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของตน โดยเฉพาะความต้องการที่เป็นปัจจุบันในการดำรงชีวิต เมื่อมาอยู่ร่วมกันจึงต้องมีการกำหนดระเบียบแบบแผนของพฤติกรรมในการใช้ชีวิตร่วมกัน ตลอดจนกำหนดกระบวนการความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลระหว่างกลุ่มเพื่อให้สมาชิกยึดถือและปฏิบัติ

มาตรฐานการเรียนรู้ ส 2.1 ข้อ 3

ตระหนักในความสำคัญของสถาบันทางสังคม เห็นคุณค่าของภูมิปัญญา วัฒนธรรมไทยและนานาชาติ สามารถวิเคราะห์เชิงสร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การเลือกรับวัฒนธรรมที่เหมาะสมอย่างมีวิจารณญาณ รวมทั้งตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดีงามของชาติให้คงอยู่สืบไป

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

- รู้และเข้าใจความหมาย องค์ประกอบและตระหนักถึงความสำคัญในการอยู่ร่วมกันในสังคมมนุษย์
- วิเคราะห์โครงสร้างทางสังคมและเห็นความสำคัญของการจัดระเบียบทางสังคม
- วิเคราะห์ความสำคัญในการขัดเกลาทางสังคม
- วิเคราะห์สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและมีส่วนร่วมในการแก้ไข

สาระการเรียนรู้

1. ความหมายของสังคัม การอยู่ร่วมกันเป็นสังคัมและองค์ประกอบของสังคัม
2. สถาบันทางสังคัม
3. โครงสร้างทางสังคัม
4. การจัดระเบียบทางสังคัม
5. การขัดเกลาทางสังคัม
6. การเปลี่ยนแปลงทางสังคัม

กิจกรรมการเรียนรู้

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 ให้นักเรียนดูภาพชุมชน ซึ่งมีประชาชนกำลังร่วมกันจัดกิจกรรมประเพณีไทยเช่น การแห่เทียนเข้าพรรษา การเวียนเทียน การทำบุญตักบาตร การลอยกระทง ฯลฯ แล้วร่วมกันอภิปรายในประเด็นต่อไปนี้

- ภาพดังกล่าวจัดเป็นสังคัมหรือไม่
- มีองค์ประกอบที่สำคัญอะไรบ้าง

1.2 นักเรียนร่วมกันสรุป

2. ขั้นสอน

2.1 แสวงหาความรู้

- 1) นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 6-7 คน โดยแต่ละกลุ่มเลือกหัวหน้ากลุ่มและเลขานุการกลุ่ม แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิก
- 2) ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มจับสลากเลือกหัวข้อสืบค้นจากใบความรู้และอภิปรายในเรื่องต่อไปนี้
 - ความหมายของสังคัม การอยู่ร่วมกันเป็นสังคัมและองค์ประกอบของสังคัม
 - สถาบันทางสังคัม
 - โครงสร้างทางสังคัม
 - การจัดระเบียบทางสังคัม
 - การขัดเกลาทางสังคัม

- การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

3) ให้แต่ละกลุ่มอภิปรายแสดงความคิดเห็นตามหัวข้ออภิปรายที่จับสลากได้ โดยค้นคว้าข้อมูลจากห้องสมุด หนังสือเรียน และศึกษาจากใบความรู้

4) เลขานุการกลุ่มของทุกกลุ่มจดบันทึกผลการอภิปรายกลุ่มของตนเอง

2.2 ค้นพบความรู้

- 1) ตัวแทนนักเรียนของแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการอภิปรายทีละกลุ่ม
- 2) เมื่อนักเรียนกลุ่มหนึ่งอภิปรายเสร็จแล้ว ครูกำหนดให้กลุ่มอื่นเป็นฝ่ายซักถาม สมาชิกกลุ่มอภิปรายต้องช่วยกันตอบจนกระจ่างชัด โดยครูเป็นผู้เสริมในบางตอน
- 3) นักเรียนช่วยกันสรุปเนื้อหาของกลุ่มอภิปรายแต่ละกลุ่มจนครบทุกกลุ่ม แล้วเลขานุการกลุ่มจดบันทึกเนื้อหาที่ร่วมกันสรุปและทำสำเนาแจกสมาชิกของกลุ่ม

2.3 การวิเคราะห์และประเมินค่าความรู้

- 1) ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำความรู้ ข้อคิดที่ได้จากการศึกษาในแต่ละหัวข้อมารวบรวมกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็น
- 2) เลขานุการกลุ่มจดบันทึกผลการอภิปราย

2.4 พิสูจน์ความรู้

- 1) ให้นักเรียนนำความรู้ ข้อคิดที่เหมาะสมไปเป็นแนวทางการประพฤติปฏิบัติกรอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข

3. ขั้นสรุป

1. ให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้จากศึกษา
2. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบและสรุปเรื่องที่เรียนทั้งหมด

สื่อการเรียนการสอน

1. หนังสือเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
2. หนังสืออื่นๆที่เกี่ยวข้อง

3. ใบความรู้
4. แบบทดสอบ
5. หนังสือพิมพ์
6. ภาพโปสเตอร์

การวัดและประเมินผล

1. สังเกตจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
2. การสนทนาและการอภิปรายร่วมกัน
3. การเสนอผลงาน
4. แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

ใบความรู้

เรื่อง สังคมมนุษย์

ความหมาย การอยู่ร่วมกัน และองค์ประกอบของสังคม

ความหมายของสังคม สังคมคือกลุ่มคนอย่างน้อยสองคนขึ้นไปมาอาศัยอยู่ร่วมกัน ในบริเวณหนึ่งคนเหล่านี้จะมีความสัมพันธ์หรือการกระทำตอบโต้กันและกัน ทั้งทางตรงและทางอ้อม ความสัมพันธ์ทางตรง เช่น การพูดจาทักทาย การทำงานร่วมกัน การซื้อของขายของ และให้ความเอื้ออาทรต่อกันเป็นต้น ส่วนความสัมพันธ์ทางอ้อมได้แก่การเดินทางผ่านผู้ที่เราไม่รู้จักแต่เขาก็เป็นคนจังหวัดเดียวกันหรือชาติเดียวกันหรือการใช้สิ่งของที่ผลิตโดยคนที่เราไม่เคยพบปะเห็นหน้ากันมาก่อน คนเหล่านี้จะเป็นกลุ่มที่เราสัมพันธ์กับพวกเขาโดยผ่านบุคคลอื่น ผ่านเอกสารหรือหนังสือที่เขาเขียนหรือผ่านทางวิทยุและโทรทัศน์ที่พวกเขาจัดและออกรายการ

การอยู่ร่วมกันเป็นสังคม สาเหตุที่มนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมเพราะมีความจำเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1. มนุษย์มีระยะเวลาแห่งการเป็นทารกยาวนาน และช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ในระยะเริ่มต้นของชีวิต ลักษณะดังนี้แตกต่างไปจากสัตว์อื่น ความจำเป็นที่จะต้องมีการเลี้ยงดูทารกเป็นระยะเวลานานนี้เอง ทำให้มนุษย์จำเป็นต้องใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันและสร้างแบบแผนความสัมพันธ์กันเป็นครอบครัวเป็นเพื่อนบ้านกันและมีความสัมพันธ์กับคนในสังคมอื่นๆ

2. มนุษย์มีความสามารถทางสมองเพราะสามารถคิดค้นวิธีการในการควบคุมธรรมชาติเพื่อนำมาใช้ในการตอบสนองความต้องการให้ชีวิตดำเนินไปอย่างมีความสุข การควบคุมธรรมชาติจำเป็นต้องอาศัยการแบ่งงานและความร่วมมือจากบุคคลอื่นเพื่อให้งานบรรลุผล เช่น การเสาะแสวงหาอาหาร หารักษาโรคและการสร้างที่อยู่อาศัย งานเหล่านี้มนุษย์ไม่สามารถทำคนเดียวได้หมดจึงต้องอาศัยคนอื่นร่วมแรงร่วมใจกันจัดทำขึ้น ทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องอยู่ร่วมกันกับคนหลายๆคน

3. มนุษย์มีความสามารถในการสร้างวัฒนธรรม และจำเป็นต้องส่งผ่านวัฒนธรรมไปสู่คนรุ่นหลังให้ได้รับรู้เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน วัฒนธรรมเหล่านี้มีทั้งปัจจัยที่เป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินชีวิตและเกี่ยวข้องกับความต้องการอื่นๆ นอกเหนือไปจากสิ่งที่เป็น

ต่อ

ชีวภาพเช่น ความต้องการความรัก ความอบอุ่น ความเชื่อ ศาสนา ศิลปะ และ
ขนบธรรมเนียมประเพณี ด้วยเหตุนี้การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมจากรุ่นอายุหนึ่งไปยังอีกรุ่นอายุ
หนึ่ง จึงเป็นกระบวนการที่จะต้องกระทำต่อเนื่องกันไป

องค์ประกอบของสังคม ประกอบไปด้วย

1. ประชากร จะต้องมียังจำนวนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป สังคมที่มีขนาดเล็กที่สุดคือ พ่อ
แม่ ลูก ในขณะที่ชุมชนหรือหมู่บ้านจะมีสมาชิกมากขึ้นจนเป็นอำเภอ จังหวัด ภาค และ
ประเทศ ตลอดจนสังคมโลกที่มีประชากรอาศัยอยู่ร่วมกันราว 6,000 ล้านคน

2. ความสัมพันธ์ ประชากรหรือสมาชิกในสังคมจะต้องมีความสัมพันธ์และการ
ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน

3. พื้นที่หรืออาณาเขตในความหมายทั่วไปนั้น คนในสังคมจะอาศัยอยู่ในบริเวณแห่ง
ใดแห่งหนึ่ง พื้นที่อาจมีขนาดจำกัด เช่น บริเวณบ้านของครอบครัวหนึ่งหรือบริเวณกว้างขวาง
เป็นอำเภอหรือจังหวัด ในปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้มนุษย์สามารถติดต่อสื่อสาร
กันได้ โดยไม่ถูกจำกัดพื้นที่ เช่นการสื่อสารกันระหว่างทางอินเทอร์เน็ต ไม่ถูกจำกัดโดยพื้นที่
แต่คนสามารถติดต่อสัมพันธ์กันได้

4. มีการจัดระเบียบทางสังคม การอยู่ร่วมกันเป็นสังคมนั้น สมาชิกจะต้องปฏิบัติตาม
กฎระเบียบหรือบรรทัดฐาน (social norms) ทางสังคมที่ควบคุมตามตำแหน่ง สิทธิและหน้าที่
ของสมาชิกแต่ละคน บรรทัดฐานทางสังคมจะมีระบบเป็นแบบแผนและเป็นที่ยอมรับ เข้าใจ
ร่วมกันของคนในสังคม โดยทั่วไปแล้วสังคมต่างๆจะมีสถาบันทางสังคมที่เป็นพื้นฐานดังนี้

4.1 สถาบันครอบครัว คือ แบบแผนพฤติกรรมของคนที่มาติดต่อกันเกี่ยวข้องกับ
ในเรื่องเกี่ยวกับครอบครัวและเครือญาติจะต้องปฏิบัติตามคนที่เป็นญาติกันโดยสายเลือด เช่น พ่อ
แม่ พี่น้อง เป็นญาติทางการแต่งงาน เช่น เป็นสามีภรรยา เป็นเขยสะใภ้กันหรือการรับเป็น
ญาติ เช่น เป็นบุตรบุญธรรม เป็นต้น คนเหล่านี้จะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์แบบแผนที่สังคมเป็นผู้
กำหนดขึ้นที่เรียกว่า สถาบันครอบครัว ซึ่งครอบคลุมแนวทางในการปฏิบัติในเรื่องการเลือกคู่
การหมั้น การแต่งงาน การเลี้ยงดูลูก การอบรมขัดเกลา การหย่าร้าง และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ
ครอบครัวและเครือญาติทั้งหมด

4.2 สถาบันทางเศรษฐกิจ หมายถึง แบบของการคิดการกระทำเกี่ยวกับเรื่อง
การผลิตสินค้าและบริการต่างๆ รวมทั้งการแจกจ่ายสินค้าและการให้บริการต่างๆ ได้แก่ สมาชิก
ในสังคม สถาบัน เศรษฐกิจเป็นกฎเกณฑ์ข้อบังคับที่ลูกจ้าง นายจ้าง เจ้าของโรงงาน ธนาคาร

และผู้ผลิตสินค้า บริการต่างๆจะต้องปฏิบัติตาม สถาบันเศรษฐกิจเป็นความสัมพันธ์ในแง่การผลิต การแลกเปลี่ยนและการบริโภค

4.3 สถาบันทางการเมืองการปกครองมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละสังคม ขึ้นอยู่กับปรัชญาความเชื่อพื้นฐานของคนในสังคมว่าต้องการจะให้มันเป็นแบบเสรีประชาธิปไตยแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์หรือแบบคอมมิวนิสต์ เมื่อเลือกรูปแบบการปกครองเป็นแบบใดแล้วก็จัดการบริหารหรือการปกครองให้เป็นไปตามปรัชญาการเมืองนั้นๆ ตามแนวทางที่เห็นว่าถูกต้องเหมาะสมสำหรับสมาชิกของสังคมในระบอบประชาธิปไตยจะเกี่ยวข้องกับนักการเมือง นายกรัฐมนตรีและผู้พิพากษาในระดับชาติ ส่วนในระดับท้องถิ่นก็จะมีความสัมพันธ์กับผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาล

4.4 สถาบันทางการศึกษา หมายถึง แบบแผนในการคิดและการกระทำที่เกี่ยวกับเรื่องการอบรมให้การศึกษาแก่สมาชิกใหม่ของสังคม รวมทั้งการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่งด้วย เป็นสถาบันที่ครอบคลุมหัวข้อต่างๆ เช่น เรื่องเกี่ยวกับหลักสูตร การสอบเข้า การเรียนการสอน การฝึกอบรมในด้านต่างๆและการเลื่อนขั้นเป็นต้น

4.5 สถาบันศาสนา เป็นสถาบันที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของสังคม นักบวช คำสอน ความเชื่อ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ อำนาจนอกเหนือธรรมชาติและกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมอย่างแน่นแฟ้น นอกจากนี้สถาบันศาสนายังเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของสังคมอีกด้วย

4.6 สถาบันนันทนาการ หมายถึง การพักผ่อนหย่อนใจ ภายหลังจากการทำงานที่เหน็ดเหนื่อยเพื่อให้การดำรงชีวิตมีความสุขสมบูรณ์มากขึ้น การพักผ่อนจะเชื่อมโยงกับการสร้างความบันเทิง ศิลปะ การเล่นเกมและการกีฬา เพื่อสร้างความเพลิดเพลินผลที่เกิดขึ้นก็คือทำให้มีละคร ภาพยนตร์ งานบันเทิง มหรสพ ดนตรี ฟ้อนรำ เป็นต้น

โครงสร้างทางสังคม

โครงสร้างทางสังคม หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างกันที่ค่อนข้างมั่นคง หรือการจัดระเบียบของกลุ่มหรือสถานภาพของกลุ่มเมื่อพฤติกรรมของสมาชิกของสังคมโยงใย และเชื่อมต่อกันเป็นตาข่ายจึงมีการจำแนกออกเป็นหมวดหมู่ตามสถาบันทางสังคมแต่ละประเภท ซึ่งสถาบันทางสังคมเหล่านี้ก็จะมีความสัมพันธ์และกลายเป็น โครงสร้างทางสังคม

การจัดระเบียบทางสังคม

การที่บุคคลในสังคมมีความสัมพันธ์และตอบโต้กันและกันเป็นสถาบันและโครงสร้างทางสังคมนั้น ความสัมพันธ์ที่ตอบโต้กันเป็นไปตามกฎระเบียบที่สังคมแต่ละแห่งกำหนดขึ้น

ทำให้ความสัมพันธ์ที่มีต่อกันมีระเบียบแบบแผนสามารถคาดหวังว่าบุคคลแต่ละคนจะแสดงพฤติกรรมต่อกันอย่างไร เพื่อจุดประสงค์หรือเป้าหมายใดมิใช่จะทำอะไรหรือสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ตามอำเภอใจ โดยไม่มีสิ่งใดมากำหนดแนวทางการประพฤติ นักสังคมวิทยาเรียกสิ่งเหล่านี้ว่า **การจัดระเบียบทางสังคม (social organization)**

การจัดระเบียบทางสังคม หมายถึง วิธีการที่คนในสังคมกำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นระเบียบกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกัน กฎเกณฑ์เหล่านี้ได้รับการจัดให้เป็นแบบแผนทำให้สังคมรู้ว่า จะปฏิบัติตนและควรกระทำอย่างไรในแต่ละโอกาสเวลา สถานการณ์ และสถานภาพ จึงมีการเรียกแบบแผนและกฎเกณฑ์ทางสังคมนี้ว่า ระเบียบทางสังคม กฎระเบียบทางสังคมนี้ได้รับการสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางให้สมาชิกของสังคม ถือปฏิบัติต่อกันตามฐานะ สถานการณ์และโอกาส กฎระเบียบจึงเป็นที่รู้จักและเข้าใจกันในหมู่สมาชิกของสังคมเดียวกันทำให้เกิดความรู้สึกเป็นหมู่พวก และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมนั้นๆอย่างเป็นปกติสุข การจัดระเบียบทางสังคมนี้จะแตกต่างกันออกไปในแต่ละสังคมและสังคมมีความแตกต่างกันไป องค์ประกอบของการจัดระเบียบทางสังคม เป็นสิ่งที่คนในสังคมสร้างขึ้นและเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม คนในสังคมสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นสังคม องค์ประกอบของการจัดระเบียบทางสังคมที่สำคัญ

1. **ระบบคุณค่าของสังคม (social value)** ถือเป็นหัวใจหรือเป้าหมายสูงสุดที่สังคมปรารถนาที่จะให้บังเกิดขึ้น คุณค่านี้เป็นสิ่งที่สมาชิกของสังคมยอมรับ ถือว่าเป็นสิ่งที่ดีงามน่ายกย่องและสมควรกระทำให้บรรลุผล อันจักก่อให้เกิดความร่มเย็นและความพึงพอใจของสังคมทั้งมวล อาจมีการเรียกระบบคุณค่าของสังคมว่าเป็น สัญญาประชาคมที่เกิดขึ้นจากการผสมผสานและการสังเคราะห์ระหว่างความเชื่อ ปรัชญา ศาสนา อุดมการณ์และภูมิปัญญาของสังคมที่หล่อหลอมจนเกิดเป็นคุณค่าหรือค่านิยมที่พึงยกย่อง ระบบคุณค่าของสังคมทำหน้าที่เสมือนหนึ่งเป็นสมองของมนุษย์ที่เป็นศูนย์รวมกำหนดให้ส่วนต่างๆของร่างกายดำเนินงานไปตามกลไกให้บรรลุเป้าหมายสูงสุด เป้าหมายของสังคมก็เป็นเช่นเดียวกับที่สมาชิกของสังคมนั้นประสงค์ที่จะก้าวไปให้ถึง

2. **บรรทัดฐานทางสังคมหรือปทัสถาน** (social norms) หมายถึง มาตรฐานการปฏิบัติตามบทบาท และสถานภาพที่บุคคลมีในการกระทำต่างๆของชีวิต มาตรฐานการปฏิบัติจึงเป็นระเบียบแบบแผนที่กำหนดว่าการกระทำใดถูกหรือผิด ควรหรือไม่ควรยอมรับ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามทิศทางของระบบคุณค่าทางสังคม กล่าวอีกนัยหนึ่งคือระบบคุณค่าเป็นเป้าหมายของสังคม บรรทัดฐานเป็นมาตรฐานหรือแนวทางการกระทำตอบโต้กัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสังคมนั้นๆ สมาชิกของสังคมจะตระหนักถึงบรรทัดฐานเพราะเป็นสิ่งที่อยู่ในความรู้สึกนึกคิดของบุคคลตัวอย่างเช่น เมื่อสังคมต้องการที่จะให้สมาชิกของสังคมเป็นคนดีมีศีลธรรม สังคมก็จะกำหนดมาตรฐานของความเป็นคนดีมีศีลธรรมว่าควรเป็นเช่นไร ผู้ที่เป็นพ่อ นักเรียน ครูอาจารย์ หรือประชาชนก็จะรับรู้ถึงมาตรฐานนั้นและกระทำตนเป็นคนดี ละเว้นจากการกระทำชั่ว หรือไม่กระทำในสิ่งที่สังคมไม่พึงปรารถนา บรรทัดฐานจึงมีประโยชน์มากในสังคม เพราะหากมีผู้ฝ่าฝืนบรรทัดฐานแล้วย่อมได้รับการตอบโต้จากสมาชิกคนอื่นในสังคม

การกระทำทางสังคม อาจจำแนกออกเป็นระดับต่างๆซึ่งแต่ละระดับอาจเรียกว่าประเภทของบรรทัดฐาน ซึ่งประกอบด้วย

2.1 วิถีประชา (folkways) หรืออาจเรียกว่าธรรมเนียม ธรรมเนียมชาวบ้านเป็นระเบียบแบบแผนที่สมาชิกในสังคมปฏิบัติตาม ถ้าหากไม่ปฏิบัติตามหรือฝ่าฝืนจะถูกสังคมตำหนิติเตียนหรือมีปฏิกิริยาตอบโต้ที่ไม่รุนแรง

2.2 จารีต (mores) หรืออาจเรียกว่า กฎศีลธรรมหรือจารีตประเพณี เป็นมาตรฐานการกระทำที่ถือกันว่าสำคัญขึ้น ผู้ที่ทำความผิดจารีตจะถูกนิทนาว่าร้ายหรือถูกตำหนิอย่างรุนแรงและเป็นที่ยกย่องของสังคมทั่วไป โดยเฉพาะในสังคมที่ยังไม่มีภาษาเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร จารีตจะเป็นเสมือนกฎสังคมที่รุนแรงที่สุด เช่น หากใครทำผิดเรื่องชู้สาวจะถูกขับออกจากสังคม หรือต้องโทษประหารชีวิต เป็นต้น

2.3 กฎหมาย (law) ในสังคมที่มีภาษาเขียน มาตรฐานของสังคมจะได้รับการเขียนลายลักษณ์อักษร โดยกำหนดบทลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนตามระดับความรุนแรงของการกระทำไว้อย่างชัดเจน ดังนั้นความแตกต่างระหว่างวิถีประชา จารีตและกฎหมายก็คือกฎหมายได้บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อบังคับใช้กับคนทุกคนในสังคมหรือในระดับโลกก็จะมีกฎหมายสากลเขียนไว้ ในขณะที่วิถีประชาและจารีตมักไม่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษรแต่คนในสังคมจะรับรู้ว่ามีปรากฏอยู่และใช้เป็นมาตรฐานในการดำรงชีวิตในสังคม

2.4 สถานภาพและบทบาท ในสังคมต่างๆที่เราพบเห็นนั้น เมื่อคูผิวเผินก็จะพบคนและกลุ่มคนมากมาย บ้างก็ทักทายปราศรัยกัน อาศัยหรือทำงานร่วมกัน บ้างก็เดินผ่านกันไปมาโดยไม่ได้สนใจกัน ซึ่งปรากฏการณ์ดังนี้สามารถพบเห็นได้ในทุกสังคม แต่หากมองลึกลงไปแล้วคนในสังคมก็คาดหวังว่าบุคคลในแต่ละตำแหน่งนั้นจะเป็นอย่างไรและสมควรกระทำเช่นไร เราเรียกตำแหน่งทางสังคมว่า **สถานภาพ** และหน้าที่ที่กระทำว่า **บทบาท**

สถานภาพทางสังคม (social status) หมายถึง ตำแหน่งที่บุคคลครอบครองอยู่ ซึ่งมีสิทธิและหน้าที่ตามบทบาทของตำแหน่งนั้นๆ สถานภาพจำแนกออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ สถานภาพที่ติดตัวมาแต่กำเนิด สถานภาพสัมฤทธิ์

บทบาททางสังคม (social role) หมายถึง มีหน้าที่หรือพฤติกรรมที่สังคมกำหนดให้ผู้ที่ดำรงตำแหน่งต่างๆในสังคมกระทำ

การขัดเกลาทางสังคม

เป็นกระบวนการทางสังคมและจิตวิทยา ซึ่งมีผลทำให้บุคคลมีบุคลิกภาพตามแนวทางที่สังคมต้องการ เด็กที่เกิดมาจะต้องได้รับการอบรมสั่งสอนให้มีความเป็นคนโดยแท้จริง สามารถอยู่ร่วมกันและมีความสัมพันธ์กับคนอื่นได้อย่างราบรื่น

ประเภทของการขัดเกลาทางสังคม จำแนกได้ 2 ประเภท ได้แก่

1. การขัดเกลาทางสังคมทางตรง เช่นการอบรมขัดเกลาที่พ่อแม่ให้กับลูก ไม่ว่าจะสอนพูด สอนมารยาทในการรับประทานอาหารและสอนให้เรียกพี่ น้อง ปู่ ย่า หรือครูอาจารย์ จะสอนความรู้และวิชาการแก่นักเรียนในชั้นเรียน เป็นต้น ในกรณีนี้ผู้สอนและผู้รับจะรู้สึกตัวในกระบวนการขัดเกลา เพราะเป็นการให้การอบรมกล่อมเกลากันโดยตรง

2. การขัดเกลาทางสังคมโดยทางอ้อม เช่นการอ่านหนังสือพิมพ์ การฟังวิทยุหรือดูโทรทัศน์ ตลอดจนภาพยนตร์ เป็นต้น ผู้รับจะเรียนรู้โดยไม่ตั้งใจ โดยสิ่งที่เรียนรู้จะค่อยๆซึมซาบเข้าไปในจิตใต้สำนึกกว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่สังคมยอมรับและจะไม่ยอมรับหากกระทำในสิ่งที่แปลกแยกออกไป

องค์การที่ทำหน้าในการขัดเกลาทางสังคม ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อน สถาบันศาสนา สื่อมวลชน

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม (social change) หมายถึงการเปลี่ยนระเบียบของสังคมในการกระทำเรื่องต่างๆในชีวิต เช่น การเปลี่ยนวัตถุดิบของที่ใช้ วิธีการหรือเทคโนโลยีในการผลิต และการบริโภค แบบแผนการอยู่ร่วมกันในครอบครัว ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ระเบียบ กฎเกณฑ์ทางสังคมหรือกฎหมายเป็นต้น การเปลี่ยนแปลงที่กล่าวถึงนี้เป็นเปลี่ยนแปลงในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์และแบบแผนความประพฤติของคนในสังคมที่แตกต่างไปจากเดิมแต่ถ้าหากเป็นการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคล เช่น เปลี่ยนแปลงสถานภาพจากเด็กเป็นผู้ใหญ่หรือการสลับปรับเปลี่ยนตัวบุคคลในแต่ละตำแหน่งในองค์กร การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จะไม่มีผลต่อการเปลี่ยนโครงสร้างและสถาบันทางสังคม เพียงแต่ปรับเปลี่ยนหมุนเวียนคนเป็นวงจรภายใต้ระบบสังคมเดิมเพราะคนยังยึดระเบียบแบบแผนและกฎเกณฑ์เดิมต่อไป เราจึงไม่ถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ประเภทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

1. การเปลี่ยนแปลงระดับจุลภาค เป็นการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคลที่สร้างความสัมพันธ์ที่แปลกใหม่ต่อกันและการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ในกลุ่ม เช่นการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายด้วยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่

2. การเปลี่ยนแปลงระดับมหัพภาค เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบถอนรากถอนโคนทั้งระบบสังคม เช่น การเลิกทาสในสมัยรัชกาลที่ 5 การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยสมัยรัชกาลที่ 7

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

มูลเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมสามารถจำแนกออกเป็น 2 ปัจจัยใหญ่ๆดังนี้

1. ปัจจัยภายใน เช่นการประดิษฐ์คิดค้นของใหม่ การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เป็นต้น ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมากเช่น การประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ ไม่ว่าจะเป็นหลอดไฟ โทรทัศน์ วิทยุ คอมพิวเตอร์ เครื่องจักรกล ซึ่งล้วนแต่มีส่วนทำให้ชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เพราะเทคโนโลยีใหม่ๆส่งผลให้ชีวิตความเป็นอยู่สะดวกสบายขึ้น สามารถติดต่อสื่อสารได้เร็วขึ้นหรือ

สามารถผลิตสินค้าได้ในปริมาณที่มากขึ้นเมื่อใช้เครื่องจักรผลิตแทนกำลังคน การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากร อาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวและสังคมได้

2. ปัจจัยภายนอก เช่น การแพร่กระจายและการยืมวัฒนธรรมของสังคมอื่นมาใช้ทำให้เกิดการครอบงำและการยึดครองจากสังคมภายนอก เป็นต้น ปัจจัยภายนอกมีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคใหม่ กล่าวคือมีการแพร่กระจายและการยืมวัฒนธรรมของสังคมอื่นมาใช้กันมาก เช่น การนำระบบโรงเรียนมาใช้แทนการเรียนรู้จากครอบครัวหรือวัดดังเช่นในอดีต ทำให้เด็กต้องสร้างความสัมพันธ์กับครู อาจารย์ขึ้นเมื่อมาโรงเรียน หรือการยืมวัฒนธรรมด้านเครื่องแต่งกาย อาหาร ยารักษาโรคและเครื่องมือสื่อสารมาใช้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมขึ้นมากมายในปัจจุบัน

ใบงานที่ 1

เรื่อง สังคมมนุษย์

ให้นักเรียนสืบค้นในหัวข้อต่อไปนี้ แล้วตอบคำถาม

1. องค์ประกอบและความสำคัญในการอยู่ร่วมกันในสังคม.....
.....
.....
2. โครงสร้างของสังคม.....
.....
.....
3. ความสำคัญของการจัดระเบียบสังคม.....
.....
.....
4. ความสำคัญในการขัดเกลาทางสังคม.....
.....
.....
5. สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงสังคม.....
.....
.....

ใบงานที่ 2

เรื่อง สังคมมนุษย์

ให้นักเรียนวิเคราะห์ปัญหาสังคมไทยในปัจจุบันโดยเรียงลำดับปัญหาสำคัญที่สุด

5 ปัญหา

ลำดับที่	ชื่อปัญหา	สาเหตุของปัญหา	แนวทางแก้ไข

แบบทดสอบก่อนเรียน

เรื่องสังคมมนุษย์

คำสั่ง ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดของแต่ละข้อแล้วกากบาทลงในกระดาษคำตอบที่แจกให้

1. การที่มนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม มีความเกี่ยวข้องกันและมีความสัมพันธ์กันนั้นแสดงถึงลักษณะของมนุษย์ในข้อใด
 - ก มนุษย์มีวัฒนธรรม
 - ข มนุษย์เป็นสัตว์สังคม
 - ค มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐ
 - ง มนุษย์ต้องพึ่งพิงอาศัยกัน
2. ข้อใดกล่าวถึงลักษณะของสังคมมนุษย์ได้ชัดเจนที่สุด
 - ก การรวมกลุ่มของบุคคล
 - ข การที่คนไปมาหาสู่กันเป็นประจำ
 - ค การที่กลุ่มคนมาอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมาก
 - ง กลุ่มคนในสังคมหนึ่งๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์กันและใช้กฎเกณฑ์ร่วมกัน
3. ข้อความที่กล่าวถึงบ้าน ซึ่งประกอบด้วยพื้น เสา ฝาผนัง หลังคา สอดคล้องกับลักษณะของเรื่องใด
 - ก โครงสร้างทางสังคม
 - ข บรรทัดฐานทางสังคม
 - ค องค์ประกอบของสังคม
 - ง การจัดระเบียบทางสังคม
4. สาเหตุสำคัญที่สุดที่ทำให้เกิดสถาบันทางสังคมคืออะไร
 - ก เกิดจากความเชื่อของสมาชิกในสังคม
 - ข ส่งเสริมการประกอบกิจกรรมของมนุษย์
 - ค ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในด้านต่างๆ
 - ง เพื่อเป็นหลักในการถ่ายทอดวัฒนธรรมของกลุ่มสังคม

5. ข้อใดกล่าวถึง การจัดระเบียบทางสังคม ได้ชัดเจนที่สุด
- ก กฎระเบียบและกติกาของกลุ่มคนที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา
 - ข ความสัมพันธ์ของสมาชิกในแต่ละสังคม ซึ่งมีความผูกพันกันอย่างมาก
 - ค การอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนในแต่ละสังคม ซึ่งมีการดำเนินชีวิตไม่แตกต่างกัน
 - ง วิธีการที่คนในสังคมกำหนดขึ้น เพื่อใช้เป็นระเบียบกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกัน
6. การกระทำใดจัดเป็นการกระทำที่ผิดต่อวิถีประชา
- ก เล่น พูจจาไม่สุภาพ จึงทำให้เพื่อนมีความรังเกียจ
 - ข แก้วมีภรรยาซึ่งมีบุตรด้วยกัน 2 คน แต่ก็แอบไปเป็นชู้กับแก้ว
 - ค อรอนงค์ ไม่ดูแลพ่อแม่ ซึ่งแก่มาแล้วทำให้พ่อแม่มีความเป็นอยู่ที่ลำบาก
 - ง ทานตะวัน ขับรถยนต์ชนรั้วบ้านของดอกกรักมีผลทำให้รั้วบ้านพังเสียหาย
7. การกระทำใดจัดว่าเป็นการขัดเกลาทางสังคมโดยทางอ้อม
- ก คุณย่า สอนให้น้อยรู้จักทำความเคารพผู้ใหญ่
 - ข คุณครูจะให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เพื่อฝึกความเป็นประชาธิปไตย
 - ค ในขณะที่รับประทานอาหารร่วมกันนั้น คุณแม่จะบอกให้ลูกเคี้ยวอาหารด้วยความสำรวม
 - ง กานดาและเพื่อนๆสามารถร้องเพลงตามจังหวะได้อย่างถูกต้อง เพราะฟังเทปเพลงเป็นประจำ
8. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมระดับมหัพภาคคืออะไร
- ก ปัจจุบันประชาชนนิยมบริโภคอาหารที่ปรุงสำเร็จแล้ว
 - ข ผลิตรถยนต์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เป็นที่สนใจของชาวบ้าน
 - ค สินค้าไทยประเภทสิ่งทอ นำรายได้ไปสู่ประเทศเป็นจำนวนมาก
 - ง ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยในสมัยรัชกาลที่ 7
9. ค่านิยมบางอย่างมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลานั้นด้วยสาเหตุใด
- ก สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ
 - ข สังคมขาดหลักการที่เป็นจุดยืนที่ชัดเจน
 - ค สมาชิกขาดความภูมิใจในการปฏิบัติตามค่านิยมนั้น
 - ง การพัฒนาข้อมูลข่าวสารของกลุ่มคนในสังคมมีระบบชัดเจนมากขึ้น

10. ข้อใดเป็นปัญหาสังคมที่มีผลทำลายคุณภาพชีวิตของคนไทยที่รุนแรงมากที่สุดในปัจจุบัน

- ก ปัญหาการทุจริต
- ข ปัญหาสิ่งแวดล้อม
- ค ปัญหาครอบครัว
- ง ปัญหายาเสพติด

เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน

1. ข
2. ง
3. ก
4. ค
5. ง
6. ก
7. ง
8. ง
9. ก
10. ค

แบบทดสอบหลังเรียน

เรื่องสังคมมนุษย์

1. มนุษย์เป็นสัตว์สังคมมีความหมายตรงกับข้อใดมากที่สุด
 - ก มนุษย์อยู่ร่วมกัน
 - ข มนุษย์มีวัฒนธรรม
 - ค มนุษย์เป็นสัตว์ที่ประเสริฐ
 - ง มนุษย์มีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กัน
2. กลุ่มคนในสังคมหนึ่งที่มีปฏิสัมพันธ์กันและใช้กฎเกณฑ์ร่วมกันตรงกับข้อใด
 - ก สัตว์สังคม
 - ข สังคมมนุษย์
 - ค สังคมบันเทิง
 - ง การอยู่ร่วมกันเป็นสังคม
3. ข้อใดกล่าวถึงโครงสร้างทางสังคมได้ถูกต้อง
 - ก กลุ่มคนอย่างน้อยสองคนขึ้นไปมาอาศัยอยู่ร่วมกันและความสัมพันธ์กัน
 - ข การอยู่ร่วมกันเป็นสังคม สมาชิกต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือบรรทัดฐาน
 - ค การจัดระเบียบของกลุ่มหรือสถานภาพของกลุ่มที่สมาชิกของสังคมโยงโยหรือเชื่อมต่อกันเป็นตาข่าย
 - ง เป็นสิ่งที่คนในสังคมสร้างขึ้นและเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม คนในสังคมนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการใช้ชีวิตร่วมกัน
4. บทบาทและหน้าที่ของสถาบันทางสังคมคือข้อใด
 - ก ส่งเสริมการประกอบกิจกรรมของมนุษย์
 - ข ตอบสนองความต้องการของสมาชิกในสังคม
 - ค เพื่อเป็นหลักในการถ่ายทอดวัฒนธรรมของกลุ่มสังคม
 - ง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์ของมนุษย์

5. วิธีการที่คนในสังคมกำหนดขึ้น เพื่อใช้เป็นระเบียบกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกันหมายถึงข้อใด
- ก สถาบันทางสังคม
 - ข โครงสร้างทางสังคม
 - ค องค์ประกอบของสังคม
 - ง การจัดระเบียบทางสังคม
6. ข้อใดกล่าวถึงวิถีประชาได้ถูกต้อง
- ก มีลักษณะเป็นลายลักษณ์อักษรกำหนดบทลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนตามระดับความรุนแรง
 - ข มาตรฐานควรปฏิบัติตามบทบาทและสถานภาพที่บุคคลมีในการกระทำต่างๆ ของชีวิต
 - ค เป็นมาตรฐานการกระทำที่ถือว่าสำคัญผู้ที่ทำผิดจะถูกนิโทษหรือถูกดำเนินอย่างรุนแรง
 - ง ระเบียบแบบแผนที่สมาชิกในสังคมควรปฏิบัติตามถ้าหากไม่ปฏิบัติตามหรือฝ่าฝืนจะถูกสังคมดำเนินคดีเตียนที่ไม่รุนแรง
7. ข้อใดกล่าวถึงการขัดเกลาทางสังคมโดยทางอ้อมได้ถูกต้อง
- ก การฟังวิทยุหรือดูโทรทัศน์
 - ข โค้ชสอนเทคนิคการเล่นฟุตบอล
 - ค การสอนมารยาทในการรับประทานอาหาร
 - ง ครูอาจารย์สอนความรู้และวิทยาการแก่นักเรียนในชั้นเรียน
8. ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยในสมัยรัชกาลที่ 7 หมายถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นแบบใด
- ก การเปลี่ยนแปลงโดยตรง
 - ข การเปลี่ยนแปลงทางสังคม
 - ค การเปลี่ยนแปลงระดับจุลภาค
 - ง การเปลี่ยนแปลงระดับมหัพภาค
9. ข้อใดกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ถูกต้อง
- ก เปลี่ยนโทรทัศน์ใหม่
 - ข เปลี่ยนเจ้าของบริษัทคนใหม่
 - ค การเปลี่ยนผู้จัดการ โรงงานใหม่
 - ง การเปลี่ยนสถานภาพจากเด็กเป็นผู้ใหญ่

10. ปัญหาสังคมที่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศคือปัญหาใด
- ก ปัญหาการทุจริต
 - ข ปัญหายาเสพติด
 - ค ปัญหาสิ่งแวดล้อม
 - ง ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน

1. ง
2. ข
3. ค
4. ข
5. ง
6. ง
7. ก
8. ง
9. ก
10. ค

แผนการสอนตามหลักวิธีสอนแบบธรรมชาติจรรยา

แผนการสอนที่ 2

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
เรื่อง พลเมืองดีในสังคมไทย

ชั้น ม.5 ภาคเรียนที่ 2
เวลา 2 ชั่วโมง

ความคิดรวบยอด

บุคคลที่จะเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยได้นั้น จะต้องเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนตามหลักประชาธิปไตย ตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ ในฐานะพลเมืองดี มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่แสดงถึงลักษณะของสังคมประชาธิปไตยและส่งเสริมให้ผู้อื่นปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยในสังคมไทยและสังคมโลก และทั้งการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ในโลกนี้อย่างมาก ซึ่งปัจจุบันนี้ทุกประเทศในโลกต่างก็ได้ร่วมมือกันในการดำเนินการต่างๆ ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ที่จะได้รับการคุ้มครองและรับรองโดยมีบทบัญญัติที่ชัดเจนในกฎหมายของแต่ละประเทศ

มาตรฐานการเรียนรู้ ส 2.1 ข้อ 2

ปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิเสรีภาพและหน้าที่ในฐานะพลเมืองดีของประเทศและสังคมโลก รวมทั้งมีส่วนร่วมในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตทั้งในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข ตลอดจนปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติและสังคมโลก

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. เข้าใจแนวทางการพัฒนาตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยและนำไปปฏิบัติได้ถูกต้องบนพื้นฐานของหลักคุณธรรม จริยธรรม
2. รู้และเข้าใจสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ของพลเมืองดีของประเทศ ของโลก และปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของพลเมืองดีต่อชุมชนและประเทศชาติ
3. รู้และเข้าใจความหมาย ความสำคัญของสิทธิมนุษยชน

4. วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน

สาระการเรียนรู้

1. แนวทางการพัฒนาคนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
2. คุณธรรม จริยธรรม ของการเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
3. สิทธิ เสรีภาพ และบทบาทหน้าที่ของพลเมืองดีของประเทศและของโลก
4. ความหมายและความสำคัญของสิทธิมนุษยย์
5. การมีส่วนร่วมในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กิจกรรมการเรียนรู้

1. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน

- 1.1 ให้นักเรียนดูภาพข่าวเด็กอายุต่ำกว่า 12 ปี ถูกนายจ้างกักขังใช้แรงงานเกิน 8 ชั่วโมง การประชุมสภา ภาพข่าวรัฐบาล รัฐมนตรีแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน
- 1.2 ภาพข่าวมีจุดเด่นในเรื่องใด
- 1.3 การกระทำของบุคคลในข่าวมีความสำคัญอย่างไร จงบอกเหตุผล
- 1.4 นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่าการกระทำสอดคล้องกับหลักการสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างไร

2. ขั้นสอน

2.1 แสวงหาความรู้

- 1) นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 6-7 คน โดยแต่ละกลุ่มเลือกหัวหน้ากลุ่ม และเลขานุการกลุ่ม แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิก
- 2) ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มจับสลากเลือกหัวข้อสืบค้นและอภิปรายในเรื่องต่อไปนี้
 - พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
 - คุณธรรม จริยธรรม
 - สิทธิ เสรีภาพและบทบาทของหน้าที่พลเมืองดี
 - สิทธิมนุษยชน

- การมีส่วนร่วมในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

- 3) ให้แต่ละกลุ่มอภิปรายแสดงความคิดเห็นตามหัวข้ออภิปรายที่จับสลากได้ โดยค้นคว้าข้อมูลจากห้องสมุด หนังสือเรียน และศึกษาจากใบความรู้
- 4) เลขานุการกลุ่มของทุกกลุ่มจดบันทึกผลการอภิปรายกลุ่มของตนเอง

2.2 ค้นพบความรู้

- 1) ตัวแทนนักเรียนของแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการอภิปรายที่ละกลุ่ม
- 2) เมื่อนักเรียนกลุ่มหนึ่งอภิปรายเสร็จแล้ว ครูกำหนดให้กลุ่มอื่นเป็นฝ่ายซักถาม สมาชิกกลุ่มอภิปรายต้องช่วยกันตอบจนกระจ่างชัด โดยครูเป็นผู้เสริมในบางตอน
- 3) นักเรียนช่วยกันสรุปเนื้อหาของกลุ่มอภิปรายแต่ละกลุ่มจนครบทุกกลุ่ม แล้วเลขานุการกลุ่มจดบันทึกเนื้อหาที่ร่วมกันสรุปและทำสำเนาแจกสมาชิกของกลุ่ม

2.3 การวิเคราะห์และประเมินค่าความรู้

- 1) ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำความรู้ ข้อคิดที่ได้จากการศึกษาในแต่ละหัวข้อมาร่วมกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็น
- 2) เลขานุการกลุ่มจดบันทึกผลการอภิปราย

2.4 พิสูจน์ความรู้

- 1) ให้นักเรียนนำความรู้ ข้อคิดที่เหมาะสมไปเป็นแนวทางการประพฤติปฏิบัติ
- 2) นักเรียนช่วยกันวางแผน การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีในสังคมไทย และให้นักเรียนนำไปปฏิบัติจริงแล้วนำผลมานำเสนอในคาบต่อไป

เรื่อง	พฤติกรรมหรือการปฏิบัติตน	สามารถปฏิบัติได้		
		ดี	ปานกลาง	น้อย
คนดีของพ่อแม่	1..... 2..... 3.....			
ช่วยเหลืองานบ้าน	1..... 2..... 3.....			
คนดีของสังคม	1..... 2..... 3.....			
ช่วยเหลืองานส่วนรวม	1..... 2..... 3.....			
บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม	1..... 2..... 3.....			

3. ขั้นสรุป

3.1 ให้นักเรียนทำแบบทดสอบ 10 ข้อและสรุปเรื่องที่เรียนทั้งหมด

3.2 ให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้จากศึกษา

สื่อการเรียนการสอน

1. หนังสือเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
2. หนังสืออื่นๆที่เกี่ยวข้อง
3. ใบความรู้
4. แบบทดสอบ
5. หนังสือพิมพ์

6. ภาพโปสเตอร์

การวัดและประเมินผล

1. สังเกตจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
2. การสนทนาและการอภิปรายร่วมกัน
3. การเสนอผลงาน
4. แบบทดสอบ ก่อนเรียนและหลังเรียน

ใบความรู้

เรื่องพลเมืองดีในสังคมไทย

1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประชาธิปไตย

1.1 ความหมายของประชาธิปไตย

ประธานาธิบดีอับราฮัม ลินคอล์น แห่งสหรัฐอเมริกา ได้แสดงวาทะเกี่ยวกับคำว่า ประชาธิปไตยไว้ว่า “การปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน”

จากวาทะดังกล่าว อาจสรุปความหมายประชาธิปไตยได้ว่า เป็นการปกครองที่ถือว่า ประชาชนทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกฐานะ และทุกอาชีพ มีสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่อบ้านเมือง เท่าเทียมกันทั้งในด้านการปกครองและการดำเนินชีวิตของตนเอง ซึ่งสามารถแยกอธิบายเป็นสอง ความหมายได้ ดังนี้

1.1.1 ประชาธิปไตยในด้านการปกครอง หมายถึง ระบบปกครองที่เปิดโอกาสให้ ประชาชนมีสิทธิที่จะปกครองตนเองหรือเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่ปกครองประเทศแทนตน

1.1.2 ประชาธิปไตยในด้านการดำเนินชีวิต หมายถึง การดำเนินชีวิตของประชาชน ตามวิถีทางประชาธิปไตย อันได้แก่ การเคารพสิทธิเสรีภาพของกันและกัน การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และการใช้เหตุผลเป็นหลักในการพิจารณาปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมและใช้ เสี่ยงข้างมากเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆ

1.2 ลักษณะของประชาธิปไตย

เมื่อประชาธิปไตยเป็นทั้งระบบการปกครองและวิถีชีวิต ประชาธิปไตยจึงมีลักษณะ สำคัญดังนี้

1.2.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบการปกครองเป็นลักษณะสำคัญ ที่สุดกล่าวคือหากประเทศใดไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนปกครองตนเอง หรือเลือกผู้แทนของตน รวมทั้งมีส่วนร่วมในกระบวนการปกครองของประเทศที่มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดที่การ ปกครองไว้ เช่น ไม่อนุญาตให้ประชาชนชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ หรือไม่ให้แสดง ความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ เป็นต้น ก็ไม่อาจถือได้ว่า ประเทศนั้นเป็นประชาธิปไตย

1.2.2 การยึดหลักกฎหมาย หรือหลักนิติธรรมเป็นหลักในการปกครองประเทศ และในการดำเนินชีวิต หมายความว่า ประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยนั้นจะต้องมีรัฐธรรมนูญที่ให้ประกันทางกฎหมายแก่สิทธิเสรีภาพของประชาชนซึ่งรัฐบาลละเมิดมิได้ เช่น สิทธิในทรัพย์สินและเสรีในการนับถือศาสนา เป็นต้น

1.2.3 ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายและเคารพสิทธิเสรีภาพของกันและกัน หมายความว่าในการดำเนินชีวิตประจำวัน นั้นประชาชนจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายและเคารพสิทธิเสรีภาพของกันและกันจึงจะทำให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และช่วยให้ระบอบการปกครองเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริงรวมทั้งทำให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า

1.2.4 การยอมรับการตัดสินใจของฝ่ายข้างมากโดยฝ่ายข้างมากจะต้องเคารพความคิดเห็นที่แตกต่างของฝ่ายข้างน้อยด้วย หมายความว่า ในประเทศประชาธิปไตยนั้นประชาชนกลุ่มต่างๆ ที่มีผลประโยชน์และอาชีพแตกต่างกันย่อมจะมีความคิดเห็นแตกต่างกันหรือขัดแย้งกันในแนวการแก้ปัญหาของสังคมหรือประเทศ แต่เมื่อองค์กรที่มีอำนาจในการตัดสินใจขาดปัญหานั้น เช่น สภาผู้แทนราษฎร หรือคณะรัฐมนตรี เป็นต้น ได้ตัดสินใจเรื่องที่เป็นปัญหานั้นด้วยเสียงข้างมากแล้วปัญหาความขัดแย้งนั้นก็ควรจะยุติ

2. ลักษณะของการเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย

สังคมประชาธิปไตยจะพัฒนาก้าวหน้าและอำนวยความความสุขให้แก่สมาชิกในสังคมได้อย่างมาก ถ้าสมาชิกของสังคมมีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับหลักการของระบอบประชาธิปไตย คุณลักษณะที่สำคัญและจำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างราบรื่นและช่วยจรรโลงให้สังคมประชาธิปไตยพัฒนาก้าวหน้ามีอยู่ 6 ประการ ดังนี้

- 2.1 ต้องเป็นบุคคลที่เคารพกฎหมาย
- 2.2 ต้องเป็นบุคคลที่เคารพสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น
- 2.3 ต้องเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่ตนมีต่อครอบครัว โรงเรียนชุมชน และประเทศชาติ
- 2.4 ต้องเป็นบุคคลที่มีเหตุผล ใจกว้าง และรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น
- 2.5 ต้องเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม และจริยธรรมในการดำเนินชีวิตประจำวัน
- 2.6 ต้องเป็นบุคคลที่มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนหรือองค์กรที่ตนสังกัดอยู่ เช่น ร่วมแก้ปัญหาและพัฒนาสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและชุมชนให้ดีขึ้น เป็นต้น

3. แนวทางการพัฒนาคนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

ถ้าบุคคลตระหนักถึงคุณลักษณะของการเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย 6 ประการดังกล่าวแล้ว บุคคลก็ควรจะพัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะดังกล่าว เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ตามแนวทางดังนี้

3.1 การเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว

ในการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวนั้น สามี ภรรยา บิดา มารดา และบุตรธิดาต้องตระหนักถึงหน้าที่ของตนที่มีต่อครอบครัว เช่น สามีจะต้องทำหน้าที่เป็นสามีมของภรรยา และพ่อที่ดีของลูก เป็นหลักในการหาทรัพย์เลี้ยงดูภรรยาและลูก ๆ ให้การศึกษาที่ดีแก่ลูก ๆ ส่วนภรรยาก็จะต้องทำหน้าที่ภรรยาที่ดี เก็บรักษาทรัพย์ที่สามีหามาให้ รวมทั้งช่วยหาทรัพย์เพิ่มเติมตลอดจนอบรมเลี้ยงดูลูก ๆ ให้เป็นคนดีมีคุณธรรม สำหรับลูก ๆ ก็จะต้องช่วยเหลือพ่อแม่ดูแลบ้านเรือนให้สะอาดเรียบร้อย ประหยัดค่าใช้จ่ายของครอบครัว และตั้งใจศึกษาเล่าเรียนเพื่อจะได้เป็นพลเมืองที่มีคุณธรรมของประเทศชาติต่อไป

3.2 การเป็นสมาชิกที่ดีของโรงเรียน

ในการเป็นสมาชิกที่ดีของโรงเรียนนั้น นักเรียนจะต้องตระหนักเสมอว่า นักเรียนมีหน้าที่ต้องศึกษาเล่าเรียนอย่างเต็มที่ ปฏิบัติตามกฎและระเบียบของโรงเรียนอย่างเคร่งครัดเคารพ และเชื่อฟังคำสั่งสอนของครู ช่วยเหลือพัฒนาโรงเรียนให้มีความสะอาดและสวยงามเป็นที่ชื่นชมของผู้มาเยี่ยมชม ส่วนครูก็ต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความตั้งใจและรับผิดชอบให้วิชาความรู้แก่ศิษย์อย่างเต็มที่และอบรมสั่งสอนศิษย์ให้เป็นนักเรียนที่ดีของโรงเรียนเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ

3.3 การเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน

สำหรับการเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนนั้นทุกคนจะต้องตระหนักว่าตนมีหน้าที่ในการรักษาชุมชนให้มีสภาพแวดล้อมที่ดีและร่วมมือในการพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้า ร่วมมือกันในการรักษาความสงบเรียบร้อย รวมทั้งให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐช่วยกันสอดส่องดูแลและป้องกันมิให้มีการเสพ ผลิต หรือค้าขายสิ่งเสพติดทุกชนิดในชุมชนของตน

นอกจากนี้ทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการปกครองชุมชน โดยเฉพาะบุคคลที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จะต้องไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้สมัครที่ดีไปเป็นสมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) และเมื่อ

คนมีคุณสมบัติครบที่จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าวก็ควรจะทำ ถ้าเชื่อว่าตนมีความสามารถเพียงพอที่จะเป็นสมาชิกที่มีคุณภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อจะได้มีส่วนในการบริหารกิจการของท้องถิ่นของตนและพัฒนาให้เจริญก้าวหน้า

4. คุณธรรม จริยธรรม ของการเป็นพลเมืองดีตามวิถีชีวิตในสังคมประชาธิปไตย

พลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยจะต้องมีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิตจึงจะช่วยทำให้สังคมประชาธิปไตยเป็นสังคมที่มีความสงบสุขและเจริญก้าวหน้าได้ คุณธรรมและจริยธรรมดังกล่าวมีอยู่ 8 ประการ ดังนี้

4.1 การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม คุณธรรมข้อนี้เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อสังคมประชาธิปไตยอย่างยิ่งเพราะสังคมประชาธิปไตยจะดำรงอยู่ได้และสามารถพัฒนาให้มีความสมบูรณ์เจริญก้าวหน้าได้อย่างมากถ้าสมาชิกในสังคมเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและยอมเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเสมอ

4.2 การรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน และเคารพในมติของเสียงส่วนมาก คุณธรรมข้อนี้มีความสำคัญต่อสังคมประชาธิปไตยมากเช่นกัน ทั้งนี้ก็เพราะสมาชิกในสังคมประชาธิปไตยนั้น มักจะมีความคิดเห็น ในปัญหาต่าง ๆ ของสังคมและแนวทางแก้ไขปัญหานั้น ๆ แต่ทั้งนี้ส่วนมากก็จะต้องเคารพความคิดเห็นของเสียงส่วนน้อยและจะต้องไม่ถือว่าเสียงประชาธิปไตยดำรงอยู่ได้อย่างสันติ

4.3 การมีระเบียบวินัยและรับผิดชอบต่อหน้าที่ เป็นคุณธรรมอีกข้อหนึ่งซึ่งช่วยให้สังคมประชาธิปไตยมีความก้าวหน้ากล่าวคือ ถ้าสมาชิกในสังคมประชาธิปไตยยึดมั่นในระเบียบวินัย ควบคุมตนเองได้ ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นและตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ สังคมประชาธิปไตยนั้นก็จะมีแต่ความสงบสุขและเจริญก้าวหน้า ตัวอย่างเช่น นักเรียนที่เรียนตั้งใจเรียนให้ดีที่สุดซึ่งจะทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน หรือข้าราชการทำหน้าที่รับใช้ประชาชนอย่างดีที่สุด ก็ย่อมจะทำให้ข้าราชการผู้นั้นประสบความสำเร็จในหน้าที่ราชการ

4.4 ความซื่อสัตย์ สุจริต เป็นคุณธรรมที่ให้ประโยชน์สูงสุดต่อผู้ยึดถือและต่อสังคมประชาธิปไตยอย่างมากอาจกล่าวได้ว่า ถ้าสมาชิกในสังคมยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต เช่น ไม่ลักทรัพย์ ไม่เบียดบังทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตน หรือถ้าเป็นข้าราชการก็ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริตไม่เห็นแก่อำภิสสินจ้าง ไม่ทำการทุจริต เป็นต้น สังคมนั้นจะมีสันติสุขและเจริญก้าวหน้าขึ้นเรื่อย ๆ

4.5 ความสามัคคี เป็นคุณธรรมที่ให้ประโยชน์แก่สังคมประชาธิปไตยอย่างมาก เพราะความสามัคคีซึ่งหมายถึง ความรักใคร่กลมเกลียวและความร่วมมือกันทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ดังคำกล่าวที่ว่า “สามัคคีคือพลัง” ดังนั้น ถ้าประชาชนไทยมีความสามัคคีไม่แตกแยก ร่วมแรงร่วมใจทำงานเพื่อส่วนรวม ประเทศไทยก็จะมีพลังเข้มแข็งเป็นที่เคารพและเป็นที่ยอมรับของนานาประเทศ รวมทั้งจะทำให้สถาบันประชาธิปไตยมีความมั่นคงไปด้วย

4.6 ความละเอียดและเกรงกลัวในการกระทำชั่ว เป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญมากต่อสังคมประชาธิปไตย กล่าวคือ ถ้าสมาชิกในสังคมมีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่วแล้ว สิ่งไม่ดีไม่งามต่าง ๆ ก็จะไม่เกิดขึ้นในสังคม เช่น ถ้านักการเมืองมีความซื่อสัตย์สุจริต เห็นประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ มีความละเอียดและเกรงกลัวในการกระทำสิ่งไม่ดีไม่งามต่าง ๆ ก็จะทำให้ประชาชนมีความศรัทธาในตัวนักการเมืองและในสถาบันประชาธิปไตย อันจะยังผลให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

4.7 ความกล้าหาญและเชื่อมั่นในตนเอง เป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญต่อระบอบประชาธิปไตยเช่นกัน ทั้งนี้ก็เพราะในระบอบประชาธิปไตยนั้นต้องการให้มีการแสดงความคิดเห็นในเชิงสร้างสรรค์เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ดังนั้นถ้าสมาชิกในสังคมมีความกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นในเชิงสร้างสรรค์อยู่เสมอ ๆ แล้วก็จะกลายเป็นประโยชน์ต่อสังคม เป็นแนวทางในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า

4.8 การส่งเสริมให้คนดีปกครองบ้านเมือง และควบคุมไม่ให้คนไม่ดีมีอำนาจ มีความสำคัญยิ่งต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยเพราะระบอบประชาธิปไตยจะดำเนินไปได้ อย่างราบรื่น เมื่อได้คนดีมีความรู้ความสามารถช่วยกันปกครองบ้านเมือง ดังนั้นในการเลือกตั้งผู้แทนประชาชนควรเลือกคนดีให้ไปทำหน้าที่แทนตน เพราะถ้าเราได้ผู้แทนที่ดีเราก็จะได้รัฐบาลที่ดีอันจะยังผลทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยสามารถอำนวยประโยชน์สุขให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

จากที่กล่าวมาทั้งหมด เราจะเห็นได้ว่ารากฐานของระบอบประชาธิปไตยอยู่ที่ตัวเราเอง กล่าวคือ ถ้าบุคคลทุกคนมีวัฒนธรรมประชาธิปไตย คือ รู้ถึงสิทธิและหน้าที่ รวมทั้งใช้สิทธิและปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ด้วยความรับผิดชอบก็ย่อมจะส่งผลให้สังคมเป็นประชาธิปไตยและเมื่อเจตนารมณ์ที่คนไทยทุกคนได้ตั้งความมุ่งหวังเอาไว้

5. สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่พลเมืองของประเทศและของโลก

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่ยึดมั่นในหลักการของระบอบประชาธิปไตยได้บัญญัติรับรองสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของชาวไทย ต่อครอบครัวชุมชน สังคม และประเทศชาติไว้หลายประการ ทั้งนี้เพราะในระบอบประชาธิปไตยนั้นชาวไทยจะเรียกร้องให้รัฐรับรองสิทธิเสรีภาพเพียงอย่างเดียวไม่ได้ แต่ชาวไทยมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติรวมทั้งต่อโลกด้วย จึงทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยดำรงอยู่อย่างมั่นคง อำนาจอธิปไตยสูงสุดให้แก่ชาวไทยทุกหมู่เหล่าได้อย่างทั่วถึงกัน รวมทั้งช่วยพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้า และอยู่ร่วมกันอย่างสันติกับนานาประเทศด้วย

5.1 สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ต่อครอบครัว สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของพลเมืองไทยต่อครอบครัวมีดังนี้

5.1.1 เด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัวย่อมได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม หมายความว่า พ่อแม่และลูก ๆ จะต้องไม่ใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติต่อกันอย่างไม่เป็นธรรม โดยสามีและภรรยาต้องไม่ทำร้ายกัน หรือไม่ทำร้ายลูก ๆ ในทางตรงกันข้ามสามีภรรยาจะต้องปฏิบัติต่อกันด้วยการเคารพในสิทธิเสรีภาพของกันและกัน และเลี้ยงดูลูกด้วยความรักและเอื้ออาทร ส่วนลูกก็จะต้องเคารพและเชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ โดยจะต้องไม่ใช้สิทธิเสรีภาพในการแสวงหาความสุขส่วนตัวและก่อความเดือดร้อนหรือภาระใด ๆ ให้แก่พ่อแม่

5.1.2 สิทธิของบุคคลในครอบครัว และเป็นอยู่ส่วนตัว หมายความว่า ชาวไทยทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะจัดการกับครอบครัวของตนได้ตามที่ตนเห็นสมควร เช่น จะมีครอบครัวขนาดเล็กหรือใหญ่ก็ได้และจะดำรงชีวิตอยู่อย่างหรูหราหรือสมถะหรือจะแต่งกายตามสมัยนิยมหรือแบบเรียบง่ายประหยัดก็ได้ เป็นต้น แต่ทั้งนี้ การดำเนินชีวิตในครอบครัวดังกล่าวนั้นจะต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย หรือรบกวนสิทธิในครอบครัวของคนอื่น

5.2 สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ต่อชุมชนและสังคม สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของชนชาวไทยต่อชุมชนและสังคมมีหลายประการแต่ที่สำคัญต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีดังนี้

5.2.1 มีเสรีภาพในเคหสถาน

5.2.2 มีเสรีภาพในการเดินทางและสามารถเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักรได้

5.2.3 มีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย

5.2.4 มีเสรีภาพบริบูรณ์ในการนับถือศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธินิยม
ในศาสนา

5.2.5 มีเสรีภาพในทางวิชาการ

5.2.6 มีสิทธิเสมอกันในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปีที่รัฐ
จะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

5.2.7 มีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่ม
เกษตรกรหรือ หมู่คณะอื่น

5.2.8 มีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ

5.2.9 ชุมนุมท้องถื่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิในอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี
ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการ
จัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

5.2.10 เสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพ และการแข่งขันกัน
อย่างเสรี อย่างเป็นธรรม แต่จะต้องไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น

5.2.11 สิทธิที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษา และการได้
ประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ ส่งเสริมและรักษาคุณภาพ
สิ่งแวดล้อมเพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่อง ในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตราย
ต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิต

5.3 สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ต่อประเทศชาติ สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของชนชาว
ไทยต่อประเทศชาติ ที่สำคัญต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีดังนี้

5.3.1 มีสิทธิมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการ
ปฏิบัติราชการทางปกครองอันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน

5.3.2 มีสิทธิที่จะฟ้องหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการ
ส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคลให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการ
กระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานนั้น

5.3.3 มีสิทธิต่อต้านโดยสันติวิธีซึ่งการกระทำใด ๆ ที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่ง
อำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

5.3.4 มีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5.3.5 มีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมาย

5.3.6 มีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

5.3.6 มีหน้าที่ป้องกันประเทศ รับราชการทหาร เสียภาษีอากร ช่วยเหลือรับการศึกษาอบรม พิทักษ์ ปกป้อง และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5.4 หน้าที่ของชาวไทยต่อโลก

หน้าที่ของชาวไทยต่อโลกที่สำคัญ ได้แก่ การให้การต้อนรับชาวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวหรืออาศัยอยู่ในประเทศไทยด้วยความเป็นมิตร และให้ความช่วยเหลือชาวต่างชาติอย่างมีมนุษยธรรมรวมทั้งจะต้องช่วยกันต่อต้านการก่อการร้ายสากล ซึ่งเป็นภัยต่อมนุษยชาติทั่วโลก นอกจากนี้พลเมืองที่ดียังต้องร่วมมืออนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพราะถือว่าเป็นมรดกของมนุษยชาติอีกประการหนึ่งด้วย

6. บทบาทหน้าที่ของพลเมืองดีต่อชุมชนและประเทศชาติ

พลเมืองดีของสังคมและประเทศ จะต้องเป็นพลเมืองที่ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนจะต้องปฏิบัติต่อสังคมและประเทศในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองการปกครองและด้านสังคมและวัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะบทบาทหน้าที่ในด้านต่าง ๆ ทั้ง 3 ด้าน ดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อชุมชนและประเทศในด้านบวกหรือลบก็ได้ กล่าวคือ หากชาวไทยทุกคนปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีในด้านเศรษฐกิจ โดยประกอบอาชีพที่สุจริต ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และในด้านการเมืองการปกครอง โดยการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้สมัครที่ดีให้ไปเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นอกจากนี้บทบาทในด้านสังคมและวัฒนธรรมที่ต้องปฏิบัติ คือการร่วมงานกับผู้อื่นเพื่อพัฒนาสังคมและส่งเสริมวัฒนธรรมที่ดีของประเทศให้เป็นที่ชื่นชมของชาวต่างชาติ สังคมไทยก็มีความสามัคคีกลมเกลียว ไม่เอาัดเอาเปรียบกัน ได้คนดีมาบริหารประเทศ แต่หากชาวไทยแสดงบทบาทหน้าที่ในทางตรงกันข้าม เช่น ประกอบอาชีพผิดกฎหมาย เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น เลือคนไม่ดีไปปกครองประเทศชื่นชมวัฒนธรรมของต่างประเทศ สังคมไทยและประเทศไทยก็คงจะไม่เจริญก้าวหน้า และขาดความน่าเชื่อถือในสังคมโลกอย่างแน่นอน

6.1 บทบาทหน้าที่ของพลเมืองดีทางด้านเศรษฐกิจ

6.1.1 พลเมืองดีต้องประกอบอาชีพที่สุจริตและไม่เอาเปรียบผู้อื่น

6.1.2 พลเมืองที่ดีมีความอ่อนแอทางเศรษฐกิจ ควรรวมตัวกันเป็นกลุ่มอาชีพ หรือกลุ่มสหกรณ์ประเภทต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันและเพิ่มช่องทางเศรษฐกิจกับกลุ่มอาชีพ

6.1.3 พลเมืองดีต้องใช้จ่ายอย่างประหยัดและไม่ควรกู้เงินของผู้อื่น โดยเฉพาะจากต่างชาติมาลงทุนในกิจการที่อาจให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจช้าหรือไม่คุ้มทุน

6.1.4 พลเมืองดีจะต้องเสียภาษีอากรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และรัฐบาลกลางอย่างครบถ้วน

6.2 บทบาทหน้าที่ของพลเมืองดีทางการเมืองการปกครอง

พลเมืองดีมีบทบาทหน้าที่ด้านการเมืองการปกครองต่อชุมชนและประเทศ ดังนี้

6.2.1 มีหน้าที่ไปออกเสียงเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ดีมีคุณภาพไปเป็นสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือบริหารส่วนท้องถิ่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา

6.2.2 มีหน้าที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สมาชิก สภาผู้แทนราษฎร เมื่อมีคุณสมบัติครบตามเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติ

6.2.3 มีหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอื่น เช่น นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี

6.3 บทบาทหน้าที่ของพลเมืองดีทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

บทบาทหน้าที่พลเมืองทางด้านสังคมและวัฒนธรรมต่อชุมชนและประเทศที่ควรปฏิบัติดังนี้

6.3.1 พลเมืองดีมีหน้าที่ร่วมมือกันพัฒนาสังคมให้น่าอยู่และรักษาวัฒนธรรมที่ดีงามของชุมชนและประเทศไว้เพื่อเป็นมรดกของชาติและเพื่อจูงใจให้ชาวต่างชาติมาเยี่ยมชม และลงทุนในกิจการต่างๆ

6.3.2 พลเมืองดีมีหน้าที่รักษาความสามัคคีและป้องกันมิให้กลุ่มบุคคลที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน มีความขัดแย้งกันหรือทะเลาะวิวาทกัน จนกลายเป็นการเผชิญหน้าและเป็นศัตรูกันตลอดเวลา ซึ่งจะกลายเป็นปัญหาสังคม ทำให้สังคมไม่สงบสุข

6.3.3 พลเมืองดีมีหน้าที่ป้องกันมิให้วัฒนธรรมต่างชาติมาทำลายวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่งดงามของชาวไทย ในขณะที่เดียวกันก็ยอมรับวัฒนธรรมที่งดงามของชาวต่างชาติมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

6.3.4 พลเมืองดีมีหน้าที่ช่วยเหลือคนพิการหรือทุพพลภาพให้สามารถมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ

6.3.5 พลเมืองดีมีหน้าที่ช่วยเหลือราชการในเรื่องที่สามารถช่วยได้ เช่น ช่วยเป็นพยานให้แก่ตำรวจเพื่อเอาคนทำผิดมาลงโทษให้ได้ โดยไม่ปล่อยให้คนชั่วลอยนวล

6.3.6 พลเมืองดีที่ยังเป็นเด็กและเยาวชนมีหน้าที่ศึกษาเล่าเรียนให้ดีที่สุด เพื่อจะได้เป็นกำลังที่มีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติต่อไป

2. ความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน

พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้ให้ความหมายของ สิทธิมนุษยชนว่าหมายถึง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลที่ได้รับการรับรองหรือคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตามกฎหมายไทย หรือตามสนธิสัญญาที่ประเทศไทยมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตาม

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า สิทธิมนุษยชนแห่งชาติจะต้องส่งเสริมและคุ้มครองโดยการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับที่ใช้อยู่ในประเทศไทยนั้นให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญซึ่งมีขอบข่ายกว้างขวางมาก เพราะสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยจะต้องส่งเสริมและคุ้มครองนั้น ไม่ได้จำกัดเฉพาะศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคที่บุคคลได้รับการรับรองและคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งกฎหมายไทยเท่านั้น แต่ยังรวมถึงสิทธิมนุษยชนที่สหประชาชาติรับรองไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2492 อีกด้วย ทั้งนี้ เพราะประเทศไทยเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ

2.1 แนวคิดและหลักการ

ดังได้กล่าวไว้ว่า รัฐธรรมนูญไทยฉบับปัจจุบันได้บัญญัติการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทยและสิทธิมนุษยชนโดยทั่วไปไว้กว่า 50 มาตรา มากกว่ารัฐธรรมนูญฉบับก่อนทุกฉบับ รวมทั้งบัญญัติแนวทางที่ประชาชนชาวไทยซึ่งละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ว่าประชาชนสามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาล หรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ด้วย (มาตรา 28) นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันยังได้จัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติขึ้นมาดูแลการตรวจสอบการกระทำ หรือการละเลยการกระทำอันเป็นการ

ละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศ เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน
ที่ประเทศเป็นภาคีอีกด้วย

2.2 สารสำคัญของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ พ.ศ. 2491 รับรองสิทธิ
มนุษยชนที่ประเทศสมาชิกสหประชาชาติจะต้องเคารพไว้เป็นข้อๆรวม 30 ข้อแยกเป็น 2
ประเภท

ดังนี้

2.2.1 สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เช่น สิทธิในชีวิตและร่างกาย สิทธิใน
ทรัพย์สินและสิทธิเลือกตั้งและสมัครรับเลือกตั้ง เป็นต้น

2.2.2 สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เช่น สิทธิที่จะมีงานทำและสิทธิใน
การสร้างครอบครัว เป็นต้น

เนื่องจากปฏิญญาสากลดังกล่าวเป็นเพียงประกาศรับรองสิทธิมนุษยชนที่เคยถูก
ประเทศเผด็จการในระยะก่อนและระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง เช่น เยอรมนีสมัยฮิตเลอร์ และ
อิตาลี สมัยมุสโสลินี เป็นผู้นำ ละเมิดอย่างมาก รวมทั้งเป็นอุดมการณ์ร่วมกันของประเทศสมาชิก
สหประชาชาติเท่านั้นมิได้ผูกพันให้ประเทศต่างๆ ต้องเคารพสิทธิต่างๆที่รับรองไว้ใน
ปฏิญญานี้ สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติจึงจัดทำกติกาขึ้นอีก 2 ฉบับเพื่อส่งเสริมให้ประเทศ
สมาชิกเคารพสิทธิมนุษยชนทั้ง 2 ประเภท ดังนี้

2.2.3 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมมีบังคับ
ใช้เมื่อวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2519

2.2.4 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง มีผลบังคับใช้
เมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2519

ต่อมาในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2536 สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติมีมติที่ 48/141 ให้
จัดตั้งตำแหน่งข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งประชาชาติขึ้น โดยมีนายโฆเซ อยาสา ลาสโซ
ชาวเอกวาดอร์ รับตำแหน่งข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติเป็นคนแรก รับผิดชอบ
ดูแลในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนและตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศต่าง ๆ

ประเทศไทยของเราไม่เพียงจะคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทุกประเภทไว้ในรัฐธรรมนูญอย่าง
แข็งขันดังกล่าวแล้ว แต่ยังให้ความร่วมมือกับข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติอย่าง

เต็มที่ ในการปฏิบัติต่อชาวต่างชาติที่หนีภัยจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาในประเทศไทย จนได้รับการยกย่องว่าเป็นประเทศที่มีมนุษยธรรม

2.3 รัฐธรรมนูญที่ได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในมาตรา 199-200 ไว้ดังนี้

มาตรา 199 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประกอบด้วยประธานกรรมการคนหนึ่งและกรรมการอื่นอีกสิบคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ซึ่งมีความรู้หรือประสบการณ์ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นที่ประจักษ์ ทั้งนี้ โดยต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้แทนจากองค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนด้วยให้ประธานวุฒิสภาลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานกรรมการ และกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม การสรรหา การคัดเลือก การถอดถอน และการกำหนดค่าตอบแทนกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีวาระการดำรงตำแหน่งหกปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียวมาตรา 200 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

2.3.1 ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำ อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรืออันไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี และเสนอมาตรการแก้ไขที่เหมาะสมต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่กระทำหรือละเลยการกระทำดังกล่าวเพื่อดำเนินการ ในกรณีที่ปรากฏว่าไม่มีการดำเนินการตามที่เสนอให้รายงานต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป

2.3.2 เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรีเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

2.3.3 ส่งเสริมการศึกษา วิจัย และการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน

2.3.4 ส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยราชการ องค์กร เอกชน และองค์กรอื่นในด้านสิทธิมนุษยชน

2.3.5 จัดทำรายงานประจำเพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน ภายในประเทศ และเสนอรัฐสภา

2.3.6 อำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ รวมทั้งมีอำนาจอื่นเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

2.4 อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ดังได้กล่าวแล้วว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 200 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไว้กว้างขวางและสำคัญมากดังนี้

2.4.1 ตรวจสอบและรายงานการกระทำ หรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรืออันไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี และเสนอมาตรการแก้ไขที่เหมาะสมต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่กระทำหรือละเลยการกระทำดังกล่าวเพื่อดำเนินการตามที่เสนอให้รายงานต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป

2.4.2 เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรีเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

2.4.3 ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน เป็นอำนาจเสริมที่น่าจะทำให้คณะกรรมการฯ มีข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนมากขึ้น เพื่อเผยแพร่ให้สาธารณชนทราบและช่วยกันปกป้องมิให้ผู้ใดละเมิด

2.4.4 ส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยราชการองค์การเอกชน และองค์กรอื่นในด้านสิทธิมนุษยชน

2.4.5 จัดทำรายงานประจำปีเพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนภายในประเทศ และเสนอต่อรัฐสภา ทั้งนี้เพื่อให้รัฐสภาและสาธารณชนทราบและช่วยกันส่งเสริมคุ้มครองสิทธิมนุษยชนมิให้ผู้ใดละเมิดนั่นเอง

2.4.6 อำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ หมายความว่า ถ้ารัฐสภาเห็นว่า คณะกรรมการฯ ประสบปัญหาในการทำงานเพราะมีอำนาจไม่เพียงพอ รัฐสภาที่อาจจะบัญญัติเพิ่มอำนาจให้ เป็นต้น

2.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนหลายหน่วยงานด้วยกัน โดยบางหน่วยงานมีบทบาทในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนมากกว่าหน่วยงานอื่นดังนี้

2.5.1 หน่วยงานของรัฐ

1) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นหน่วยงานที่ได้รับการยกย่องให้เป็นองค์การตามรัฐธรรมนูญ จึงเป็นหน่วยงานกลางที่มีบทบาทอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนกว้างขวางมากที่สุด

2) กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงวัฒนธรรม เป็นหน่วยที่จะทำหน้าที่อบรมสั่งสอน ศึกษาวิจัยและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนเพื่อให้สาธารณชน โดยเฉพาะนักเรียนและนักศึกษาได้รับรู้และช่วยกันส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

3) กระทรวงมหาดไทย มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของบุคคลตั้งแต่เกิดจนตาย เช่น จดทะเบียนคนเกิด จดทะเบียนบ้านและย้ายบ้าน ทำบัตรประจำตัวประชาชน จดทะเบียนคนตาย เป็นต้น

4) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองมิให้มีการละเมิดสิทธิมนุษยชน และดำเนินคดีกับบุคคลที่ละเมิดสิทธิมนุษยชน

5) หน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐ ที่ใช้อำนาจในการส่งเสริมและการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นครั้งคราว เช่น กรมประชาสัมพันธ์ กรมป่าไม้ กรมที่ดิน เป็นต้น

2.5.2 หน่วยงานของเอกชน

หน่วยงานของเอกชน มีเป็นจำนวนมาก ทั้งหน่วยงานขนาดเล็กและขนาดใหญ่บางหน่วยงานเกิดจากการรวมตัวกันของคนไทยด้วยกันเอง เช่น สุภาพสตรีแห่งชาติ มูลนิธิเด็ก และสมาคมส่งเสริมสิทธิเสรีภาพ เป็นต้น ส่วนองค์กรบางองค์การของเอกชนก็ได้รับการสนับสนุนจากต่างประเทศให้เคลื่อนไหวเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เช่น องค์การสงเคราะห์ผู้ลี้ภัยองค์การส่งเสริมสิทธิมนุษยชนแห่งประเทศไทย เป็นต้น

2.6 ปัญหาสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นในประเทศไทยและต่างประเทศ

กล่าวโดยเปรียบเทียบแล้วประเทศไทยประสบปัญหาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนน้อยกว่าประเทศเพื่อนบ้านเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะประเทศไทยปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญประชาธิปไตยที่ให้การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของชาวไทยและได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนอีกด้วยนอกจากนี้ชาวไทยยังมีนิสัยโอบอ้อมอารีและต้อนรับชาวต่างชาติโดยไม่แสดงการรังเกียจแต่อย่างใด ยังผลให้ชาวต่างชาติประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ

2.7 การมีส่วนร่วมในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

เนื่องจากสิทธิมนุษยชนมีความสำคัญต่อประเทศและต่อโลกดังกล่าวแล้ว ชาวไทยทุกคนต้องใช้สิทธิมนุษยชนที่สหประชาชาติรับรองไว้คุ้มครองตนเอง มิให้บุคคลใดหรือทางราชการละเมิดใช้โดยไม่มีอำนาจตามกฎหมาย และใช้สิทธิร่วมกับบุคคลอื่นต่อต้านกลุ่มบุคคลหรือรัฐบาลที่นิยมระบอบเผด็จการ มิให้ละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือสิทธิประชาธิปไตยของชาวไทย โดยเฉพาะสิทธิทางการเมืองที่สำคัญ ๆ เช่น สิทธิที่จะชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธเพื่อกดดันให้รัฐบาลหรือทางราชการกระทำหรือละเว้นกระทำการบางอย่าง สิทธิในการปกครองตนเองระดับท้องถิ่นและสิทธิในการเลือกผู้แทนของตนไปทำหน้าที่ออกกฎหมายหรือบริหารประเทศ เป็นต้น นอกจากนี้ในนานาชาติก็จะต้องร่วมมือกันคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ดังนี้

2.7.1 ทุกประเทศจะต้องเคารพสิทธิมนุษยชนตามอุดมคติที่ปรากฏอยู่ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2492 ขององค์การสหประชาชาติ

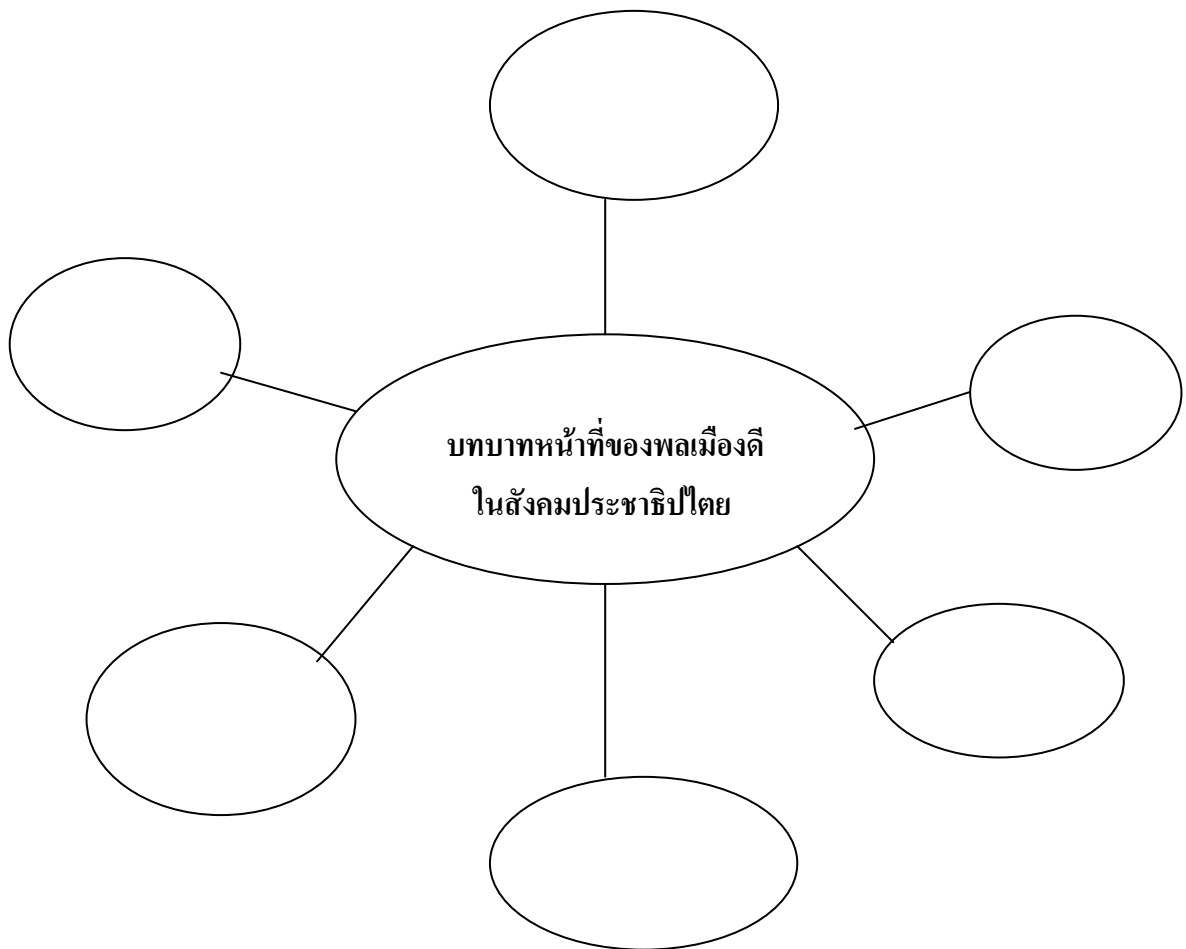
2.7.2 ทุกประเทศจะต้องร่วมมือกันในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการลี้ภัยของประชาชนจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่ง ภายใต้การสนับสนุนขององค์การสหประชาชาติ

2.7.3 ประชาชนที่ลี้ภัยเพราะถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศของตน ต้องไม่ใช่ดินแดนของประเทศที่ตนได้อาศัยอยู่ชั่วคราวเป็นฐานปฏิบัติการต่อต้านรัฐบาลประเทศของตน

ใบงานที่ 1

เรื่อง พลเมืองดีในสังคมไทย

คำชี้แจง ให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นในผังความคิด (Mind Mapping) ในหัวข้อบทบาทหน้าที่ของพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย

ใบงานที่ 2

เรื่อง พลเมืองดีในสังคมไทย

คำชี้แจง ให้นักเรียนหาข่าวจากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ เกี่ยวกับการกระทำของบุคคลที่เป็นตัวอย่างของการปฏิบัติตามหลักสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของชนชาวไทยที่เหมาะสมและนำเสนอในหัวข้อต่อไปนี้

1. หัวข้อข่าวเกี่ยวกับเรื่องอะไร

.....

.....

.....

2. มีการกระทำใดที่แสดงว่าควรนำมาเป็นตัวอย่างของผู้ปฏิบัติตามหลักสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่

.....

.....

.....

.....

.....

3. การกระทำดังกล่าวมีผลดีต่อตนเองและประเทศชาติอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

แบบทดสอบก่อนเรียน
เรื่อง พลเมืองดีในสังคมไทย

คำสั่ง ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดของแต่ละข้อแล้วกากบาทลงในกระดาษคำตอบที่แจกให้

1. ข้อใดกล่าวถึงความหมายของประชาธิปไตยได้ชัดเจนที่สุด
 - ก การปกครองที่มีรัฐสภาเป็นแกนในการดำเนินกิจการทางการ
 - ข การปกครองที่เคารพในสิทธิของประชาชนและให้อำนาจแก่ประชาชนอย่างเต็มที่
 - ค การปกครองที่ประชาชนทุกคนมีบทบาทในการบริหารจัดการทางการเมืองการปกครอง
 - ง การปกครองที่ถือว่าประชาชนทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกฐานะ ทุกอาชีพมีสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่อบ้านเมืองเท่าเทียมกัน
2. หลักการปกครองที่สำคัญในระบอบประชาธิปไตยนั้นจะเน้นสิ่งใดเป็นสำคัญ
 - ก เน้นความมั่นคงของประเทศชาติ
 - ข เน้นการปฏิบัติตามกฎกติกาของผู้บริหารประเทศ
 - ค เน้นเสียงข้างมากในการปกครองแต่ยังฟังเสียงข้างน้อย
 - ง เน้นความอิสระเสรีภาพในด้านการแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่
3. ลักษณะสำคัญที่สุดของการปกครองระบอบประชาธิปไตยคืออะไร
 - ก ประชาชนมีเสรีภาพ
 - ข พรรคการเมืองมีบทบาทอย่างเต็มที่
 - ค ประชาชนสามารถเลือกผู้บริหารประเทศโดยตรง
 - ง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองประเทศ

4. การกระทำใดที่แสดงว่าประชาชนตระหนักถึงสิทธิ หน้าที่ของตนต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย
 - ก. คาราดำเนินการเขียนบทความวิจารณ์นโยบายการบริหารประเทศของรัฐบาลตามที่บรรณาธิการมอบหมาย
 - ข. ประชาชนในจังหวัดตื่นตื่นต่อข่าวการซื้อเสียงของผู้ที่จะสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
 - ค. กำนันสมชายมีความภาคภูมิใจมากที่ลูกบ้านในตำบลที่ตนเองรับผิดชอบนั้น พากันไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งถึงร้อยเปอร์เซ็นต์
 - ง. ชาวบ้านตำบลหนองอ้อพากันเดินขบวนประท้วงและปิดถนนทุกสายในจังหวัด เพื่อขอเป็นธรรมจากเกษตรจังหวัดเรื่องราคาข้าวตกต่ำ
5. การกระทำใดจัดว่าเป็นหน้าที่สำคัญของชาวไทยต่อโลก
 - ก. การมีส่วนร่วมในการรับราชการทหาร
 - ข. การรับการศึกษาอบรมถึงระดับสูงสุด
 - ค. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - ง. การเสียภาษี การซื้อสินค้าภายในและนอกประเทศ
6. การกระทำใดจัดว่าเป็นพลเมืองดีทางด้านเศรษฐกิจ
 - ก. วัลยา พยายามตรวจสอบการทำงานของสมาชิกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
 - ข. วิภา เป็นเจ้าของโรงงานที่ร่ำรวย แต่มีวิธีการที่เสียภาษีในวงเงินที่ค่อนข้างน้อย
 - ค. ทหัย ตัดสินใจไปพักผ่อนในวันหยุดสุดสัปดาห์ ที่เชียงใหม่แทนการไปฮ่องกง
 - ง. โสม เก็บเงินฝากธนาคารจำนวนหนึ่งร้อยล้านบาท โดยไม่ยอมถอนเงินมาใช้เลย
7. คุณธรรมในข้อใดที่จะทำให้บุคคลในสังคมประชาธิปไตยอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข
 - ก. ความรัก ความพยายาม ความซื่อสัตย์
 - ข. ความเสียสละ ความอดทน ความซื่อสัตย์
 - ค. ความสามัคคี ความอดทน ความกตัญญู
 - ง. ความรัก ความเสียสละ ความเสมอภาค

8. ข้อใดกล่าวถึงความหมายของสิทธิมนุษยชนได้ชัดเจนที่สุด
- ก. มนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิเสรีภาพตามกฎหมาย
 - ข. ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นย่อมมีความเท่าเทียมกัน
 - ค. บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค
 - ง. ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
9. ข้อใดเป็นสิทธิมนุษยชน ประเภทสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
- ก. สิทธิที่จะมีงานทำ
 - ข. สิทธิในการรับการศึกษา
 - ค. สิทธิในชีวิตและร่างกาย
 - ง. สิทธิในการสร้างครอบครัว
10. หน่วยงานใดที่มีอำนาจหน้าที่ในการคุ้มครอง มิให้มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนและดำเนินคดีกับบุคคลที่ละเมิดสิทธิมนุษยชน
- ก. กระทรวงวัฒนธรรม
 - ข. กระทรวงศึกษาธิการ
 - ค. กระทรวงมหาดไทย
 - ง. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน

1. ง
2. ค
3. ง
4. ค
5. ค
6. ค
7. ง
8. ง
9. ค
10. ง

แบบทดสอบหลังเรียน
เรื่อง พลเมืองดีในสังคมไทย

1. การปกครองที่ถือว่าประชาชนทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกฐานะ ทุกอาชีพ มีสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่อบ้านเมืองเท่าเทียมกัน เป็นการปกครองแบบใด
 - ก เผด็จการ
 - ข ประชาธิปไตย
 - ค พ่อปกครองลูก
 - ง สมบูรณาญาสิทธิราช
2. ลักษณะสำคัญที่สุดของการปกครองระบอบประชาธิปไตยคืออะไร
 - ก ประชาชนมีเสรีภาพ
 - ข พรรคการเมืองมีบทบาทอย่างเต็มที่
 - ค ประชาชนสามารถเลือกผู้บริหารประเทศโดยตรง
 - ง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองประเทศ
3. หลักการสำคัญในระบอบประชาธิปไตยหมายถึงข้อใด
 - ก เน้นความมั่นคงของประเทศชาติ
 - ข เน้นการปฏิบัติตามกฎกติกาของผู้บริหารประเทศ
 - ค เน้นเสียงข้างมากในการปกครองแต่ยังฟังเสียงข้างน้อย
 - ง เน้นความอิสระ เสรีภาพในด้านการแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่
4. ข้อใดกล่าวถึงหน้าที่สำคัญของชาวไทยต่อโลกได้ถูกต้อง
 - ก การมีส่วนร่วมในการรับราชการทหาร
 - ข การรับการศึกษาอบรมถึงระดับสูงสุด
 - ค การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - ง การเสียภาษี การซื้อสินค้า ภายในและนอกประเทศ

5. ข้อใดกล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของประชาชนต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยได้ถูกต้อง
- ก ชาวบ้านตำบลหนองอ้อพากันเดินขบวนประท้วงและปิดถนนทุกสาย
 - ข คาราวัดเขียนบทความ วิจัย วิจารณ์ นโยบายการบริหารประเทศของรัฐบาลตามที่บรรณาธิการมอบหมาย
 - ค ประชาชนในจังหวัด ตื่นเต้นต่อข่าวการซื้อเสียงของผู้ที่จะสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
 - ง ผู้ใหญ่วิชัยมีความภาคภูมิใจมากที่ถูกบ้านในหมู่บ้านของตนเอง พากันไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งถึงร้อยเปอร์เซ็นต์
6. ข้อใดกล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของพลเมืองดีทางด้านเศรษฐกิจได้ถูกต้อง
- ก พลเมืองดีต้องใช้จ่ายอย่างประหยัด
 - ข พลเมืองดีต้องซื้อสินค้าที่นำเข้าจากต่างประเทศ
 - ค พลเมืองดีต้องเลือกประกอบอาชีพที่ตนเองชอบเท่านั้น
 - ง พลเมืองดีต้องประกอบอาชีพที่สุจริตและไม่เอาเปรียบผู้อื่น
7. ข้อใดกล่าวถึงคุณธรรม จริยธรรม ในสังคมประชาธิปไตยได้ถูกต้อง
- ก ความรัก ความพยายาม ความซื่อสัตย์
 - ข ความรัก ความเสียสละ ความเสมอภาค
 - ค ความสามัคคี ความอดทน ความกตัญญู
 - ง ความเสียสละ ความอดทน ความซื่อสัตย์
8. ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครองตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย หมายถึงข้อใด
- ก กฎหมาย
 - ข รัฐธรรมนูญ
 - ค สิทธิมนุษยชน
 - ง การจัดระเบียบสังคม

9. หน่วยงานใดที่มีอำนาจหน้าที่ในการคุ้มครอง มิให้มีการละเมิดสิทธิมนุษยชน และดำเนินคดีกับบุคคลที่ละเมิดสิทธิมนุษยชน
- ก กระทรวงมหาดไทย
 - ข กระทรวงศึกษาธิการ
 - ค กระทรวงวัฒนธรรม
 - ง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
10. ข้อใดเป็นสิทธิมนุษยชน ประเภทสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
- ก สิทธิที่จะมีงานทำ
 - ข สิทธิในการรับการศึกษา
 - ค สิทธิในชีวิตและร่างกาย
 - ง สิทธิในการสร้างครอบครัว

เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน

1. ข
2. ง
3. ค
4. ค
5. ค
6. ง
7. ข
8. ค
9. ค
10. ค

แผนการสอนตามหลักวิธีสอนแบบธรรมสาส์กัจฉา

แผนการสอนที่ 3

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
เรื่อง การเมืองการปกครอง

ชั้น ม.5 ภาคเรียนที่ 2
เวลา 2 ชั่วโมง

ความคิดรวบยอด

ประเทศส่วนใหญ่ในโลกนี้จะมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย แต่มีบางประเทศซึ่งมีส่วนน้อยที่มีการปกครองระบอบเผด็จการ การปกครองแต่ละแบบจะมีหลักการปกครองและรูปแบบของการปกครองแตกต่างกันออกไป ตามลักษณะเฉพาะของแต่ละประเทศ ซึ่งมีผลต่อระบบเศรษฐกิจและสำคัญของประเทศ สำหรับประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ระบบการดำเนินการปกครองของประเทศเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

มาตรฐานการเรียนรู้ ส 2.2 ข้อ 1

วิเคราะห์การเมืองการปกครองของสังคมไทยและสังคมโลกในปัจจุบันที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนำไปสู่ความเข้าใจนโยบายและการประสานประโยชน์ร่วมกัน เห็นความจำเป็นที่จะต้องธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. รู้และเข้าใจระบอบการเมืองการปกครองที่สำคัญของโลก
2. เข้าใจความสัมพันธ์ของระบอบการเมืองการปกครองแต่ละแบบ
3. วิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย ของระบอบการเมืองการปกครองแต่ละแบบ
4. วิเคราะห์โครงสร้างระบอบการเมืองการปกครองของไทยและตระหนักถึงความสำคัญของระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
5. วิเคราะห์การเมืองการปกครองของสังคมไทย และสังคมโลกในปัจจุบันที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

สาระการเรียนรู้

1. ระบอบการเมืองการปกครองที่สำคัญ
 - ระบอบประชาธิปไตย
 - ระบอบเผด็จการ
2. ความสัมพันธ์ของระบอบการเมืองการปกครองกับระบบเศรษฐกิจ
 - ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม
 - ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม
 - ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมของกลุ่มประเทศโลกที่ 3
3. การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของไทย
4. สถานการณ์ด้านการเมือง การปกครอง ของประเทศไทยและประเทศในภูมิภาคต่างๆของโลก

กิจกรรมการเรียนรู้

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 ครูตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนคิดและตอบในหัวข้อต่อไปนี้

- การปกครองระบอบเผด็จการเป็นอย่างไรมีประเทศอะไรบ้าง
- การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างไรมีประเทศอะไรบ้าง
- ผลของการปกครองที่แตกต่างกันทำให้เกิดปัญหาอย่างไรบ้าง

1.2 ครูชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจ

2. ขั้นสอน

2.1 แสวงหาความรู้

1) นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 6-7 คน โดยแต่ละกลุ่มเลือกหัวหน้ากลุ่ม และเลขานุการกลุ่มผลัดเปลี่ยนกันรับผิดชอบหน้าที่ และมีการอภิปรายปรึกษาหารือ ตกลงกันตามวิถีประชาธิปไตย

2) ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาหาความรู้ในหัวข้อต่อไปนี้

- ระบอบประชาธิปไตยของไทยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- ระบอบการเมืองการปกครองที่สำคัญ

- ความสัมพันธ์ของระบอบการเมืองการปกครองกับระบบเศรษฐกิจ
- การปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของไทย
- สถานการณ์ด้านการเมืองการปกครอง

2.2 ค้นพบความรู้

- 1) ให้แต่ละกลุ่มอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหัวข้อที่จับสลากได้ โดยศึกษาค้นคว้าจากห้องสมุด หนังสือเรียน ใบความรู้
- 2) เมื่อนักเรียนกลุ่มหนึ่งอภิปรายเสร็จแล้ว ครูกำหนดให้กลุ่มอื่นเป็นฝ่ายซักถาม สมาชิกกลุ่มอภิปรายต้องช่วยกันตอบจนกระจ่างชัด โดยครู เป็นผู้เสริมในบางตอนและทำใบงาน

2.3 การวิเคราะห์และประเมินค่าความรู้

- 1) ครูกำหนดหัวข้อให้แต่ละกลุ่มคิดวิเคราะห์ การกระทำดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยหรือไม่ อธิบายเหตุผล
 - หนังสือพิมพ์ชาวไทย มักลงข่าววิจารณ์ การทำงานของรัฐบาลอยู่เสมอ
 - ประชาชนจำนวนห้าหมื่นคนรวมตัวกันลงชื่อต่อวุฒิสภาขอถอดถอนตำแหน่งนายกรัฐมนตรี
 - พรรคการเมืองชื่อรวมไทยประกาศนโยบายต่อต้านการบริหารงานของรัฐบาลทุกยุค ทุกสมัย
 - บริษัทสินไทยให้ค่าจ้างแรงงานต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนด ดังนั้นตัวแทนผู้ใช้แรงงานจึงขอเจรจากับผู้จัดการบริษัท
 - ชาวเผ่าแม้วและเผ่ามูเซอมีความเชื่อในการทำพิธีเช่นบวงสรวง บรรพบุรุษแตกต่างกันไป
- 2) นักเรียนร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตามหัวข้อดังกล่าวที่กำหนดให้ โดยเสนอความคิดอย่างมีเหตุผล

2.4 พิสูจน์ความรู้

- 1) ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและสรุปผลจากการเรียน เรื่องระบอบ

การเมืองการปกครอง

2) นักเรียนอภิปรายถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมไทยอย่างมีความสุข

3. ขั้นสรุป

3.1 ให้นักเรียนทำแบบทดสอบ 10 ข้อและสรุปเรื่องที่เรียนทั้งหมด

3.2 ให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้จากศึกษา

สื่อการเรียนการสอน

1. หนังสือเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
2. หนังสืออื่นๆที่เกี่ยวข้อง
3. ใบความรู้
4. แบบทดสอบ
5. หนังสือพิมพ์
6. ภาพโปสเตอร์

การวัดและประเมินผล

1. สังเกตจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
2. การสนทนาและการอภิปรายร่วมกัน
3. การเสนอผลงาน
4. แบบทดสอบ

โอบความรู้ เรื่อง การเมืองการปกครอง

ระบอบการเมืองการปกครองที่สำคัญ

ระบอบการเมืองการปกครองที่ประเทศต่างๆในโลกใช้กันอยู่ในปัจจุบัน มี 2 แบบคือ ระบอบประชาธิปไตยและระบอบเผด็จการ แต่ถ้าหากจะกล่าวเชิงเปรียบเทียบก็สามารถกล่าวได้ว่า ประเทศต่างๆในโลกนี้ส่วนใหญ่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย แต่ก็มีบางประเทศที่ยังปกครองระบอบเผด็จการอยู่

ระบอบประชาธิปไตย การปกครองระบอบประชาธิปไตยมีลักษณะเด่นอยู่ที่การแข่งขันอย่างเสรีระหว่างกลุ่มหรือพรรคการเมืองต่างๆ เพื่อให้ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนส่วนมากในประเทศให้เป็นรัฐบาลและทำหน้าที่บริหารกิจการต่างๆ ของประเทศตามนโยบายที่กลุ่มหรือพรรคนั้นได้วางไว้ล่วงหน้า

1. ประชาชนทุกคนมีสิทธิเสมอกันในการที่จะได้รับบริการทุกชนิดที่รัฐจัดให้แก่ประชาชน ฐานันดรหรือยศถาบรรดาศักดิ์ไม่ก่อให้เกิดอภิสิทธิ์หรือสิทธิพิเศษแก่บุคคลนั้นแต่อย่างใด

2. รัฐบาลถือกฎหมายและความเป็นธรรมเป็นบรรทัดฐานในการปกครองและในการแก้ปัญหาความขัดแย้งต่างๆระหว่างกลุ่มชน รวมทั้งจะต้องไม่ออกกฎหมายที่มีผลเป็นการลงโทษบุคคลอื่นหลัง ระบอบประชาธิปไตยแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ ระบอบประชาธิปไตยแบบที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข กับระบอบประชาธิปไตยแบบที่มีประธานาธิบดีเป็นประมุข แบบแรกคือแบบที่ใช้กันอยู่ในประเทศอังกฤษ เบลเยียม เดนมาร์ก นอร์เวย์ สวีเดน ญี่ปุ่น มาเลเซีย และไทย ส่วนแบบหลังคือ แบบที่ใช้อยู่ในฝรั่งเศส ฟิลิปปินส์ และสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

ข้อดีของระบอบประชาธิปไตย

1. เปิดโอกาสให้ประชาชนส่วนข้างมากดำเนินการปกครองประเทศโดยประชาชน ส่วนข้างน้อยมีสิทธิที่จะดำรงอยู่ และทำการคัดค้านการปกครองของฝ่ายข้างมากได้ ข้อดีนี้มีส่วนทำให้เกิดผลดีต่อประเทศชาติโดยรวม เนื่องจากการตัดสินใจทำสิ่งต่างๆ ด้วยฝ่ายเสียงข้างน้อยย่อมจะมีความถูกต้องมากและผิดพลาดน้อย ขณะเดียวกันฝ่ายเสียงข้างน้อยจะคอยเป็นกระจกเงา และท้วงติงผลเสียที่จะต้องป้องกันมิให้เกิดขึ้นตลอดเวลา

2. เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนใช้สิทธิเสรีภาพได้อย่างเสมอภาคกัน เช่น ไม่ว่าจะเป็นคนมั่งมีหรือยากจนก็มีสิทธิที่จะรวมตัวกันเป็นพรรคการเมืองและสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและประธานาธิบดี ซึ่งทำให้ประชาชนมีโอกาสเลือกคนดีและมีความสามารถเข้าดำรงตำแหน่ง

3. ถือกฎหมายเป็นมาตรฐานในการดำเนินการปกครอง โดยใช้กฎหมายบังคับแก่ทุกคนไม่ว่าจะเป็นคนมั่งมีหรือยากจน ไม่ว่าจะป็นข้าราชการหรือประชาชน ยังผลให้ทุกคนเสมอภาคกันโดยกฎหมาย

4. ช่วยระงับความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับประชาชน และระหว่างประชาชนด้วยกันเองโดยสันติวิธี โดยมีศาลเป็นผู้พิจารณาพิพากษาคดีต่างๆ ให้เป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งช่วยให้ประชาชนอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ โดยมีกฎหมายเป็นกรอบความประพฤติของทุกคน

ข้อเสียของระบอบประชาธิปไตย

1. มีความล่าช้าในการตัดสินใจทำการต่างๆ เนื่องจากต้องมีการปรึกษาหารือและผ่านขั้นตอนมาก เช่น การตรากฎหมายแต่ละฉบับต้องใช้เวลาช้านาน เนื่องจากต้องมีการอภิปรายกันในสภา และต้องใช้เวลาในการแก้ไขปรับปรุงจนกว่าจะประกาศบังคับใช้เป็นกฎหมายได้ ด้วยเหตุนี้ประเทศที่กำลังพัฒนาที่มีปัญหาจะต้องแก้ไขโดยรีบด่วนจึงมักจะคิดว่าระบอบประชาธิปไตยไม่เหมาะสมกับประเทศของตน

2. ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการปกครองมาก เช่น ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา หรือเลือกตั้งประธานาธิบดีแต่ละครั้งต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมาก ซึ่งผู้นำประเทศที่กำลังพัฒนามักคิดว่าประเทศของตนยากจนเกินไปที่จะใช้ระบอบประชาธิปไตยได้

3. อาจนำไปสู่ความสับสนวุ่นวายได้ ถ้าประชาชนส่วนมากในประเทศที่ใช้ระบอบประชาธิปไตยไม่รู้จักใช้สิทธิเสรีภาพให้อยู่ภายในกรอบของกฎหมาย ซึ่งอาจทำให้ประเทศชาติ

เจริญช้าลงอีก ด้วยเหตุนี้ผู้นำของประเทศที่กำลังพัฒนาบางประเทศจึงคิดว่าระบอบประชาธิปไตยไม่เหมาะสมกับประเทศของตน เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่พร้อมที่จะปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ระบอบเผด็จการ

ระบอบเผด็จการมีลักษณะเด่นอยู่ที่การรวมอำนาจทางการเมืองการปกครองไว้ที่บุคคลเพียงคนเดียวหรือคณะเดียวหรือพรรคเดียว โดยบุคคลหรือคณะบุคคลดังกล่าว สามารถใช้อำนาจนั้นควบคุมบังคับประชาชนได้โดยเด็ดขาด หากประชาชนใดคัดค้านผู้นำหรือคณะผู้นำก็จะถูกลงโทษ

รูปแบบของระบอบเผด็จการ ระบอบเผด็จการมี 3 แบบคือ เผด็จการทหาร เผด็จการฟาสซิสต์ และเผด็จการคอมมิวนิสต์

1. ระบอบเผด็จการทหาร หมายถึง ระบอบเผด็จการที่คณะผู้นำฝ่ายทหารเป็นผู้ใช้อำนาจเผด็จการในการปกครองโดยตรงหรือโดยอ้อม และมักจะใช้กฎอัยการศึกหรือรัฐธรรมนูญที่คณะของตนสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการปกครอง โดยทั่วไปคณะผู้นำทหารมักจะใช้อำนาจเผด็จการปกครองประเทศเป็นการชั่วคราว แต่หลังจากนั้นมักไม่ยอมคืนอำนาจกลับมาให้ประชาชนโดยง่ายและเมื่อเวลาผ่านไปนานออกไป กระแสความไม่พอใจในหมู่ประชาชนรวมทั้งแรงกดดันจากนานาชาติก็มักจะทำให้คณะผู้นำทางทหารกุมอำนาจการปกครองไว้ไม่ได้ ในที่สุดจำต้องคืนอำนาจมาให้ประชาชน แต่กว่าจะถึงจุดนี้ได้ในบางประเทศก็เกิดความวุ่นวาย มีการต่อสู้ระหว่างกำลังของประชาชนกับกำลังของรัฐบาลเผด็จการทหาร

2. ระบบเผด็จการฟาสซิสต์ หมายถึง ระบอบเผด็จการที่ผู้นำคนหนึ่งซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มนักธุรกิจและกองทัพให้ใช้อำนาจเผด็จการปกครองประเทศ ผู้นำในระบอบการปกครองเผด็จการฟาสซิสต์มักจะมีลัทธิการเมืองที่เรียก ลัทธิฟาสซิสต์ เป็นลัทธิชี้นำในการปกครองและมุ่งที่จะใช้อำนาจเผด็จการปกครองประเทศเป็นถาวร โดยเชื่อว่าระบอบปกครองแบบนี้เหมาะสมกับประเทศของตนและจะช่วยให้ประเทศของตนมีความเจริญก้าวหน้าโดยเร็ว

3. ระบอบเผด็จการคอมมิวนิสต์ หมายถึง ระบอบเผด็จการที่พรรคคอมมิวนิสต์เพียงพรรคเดียวได้รับการยอมรับหรือสนับสนุนจากกลุ่มบุคคลต่างๆ และกองทัพให้เป็นผู้ใช้อำนาจเผด็จการปกครองประเทศ คณะผู้นำของพรรคคอมมิวนิสต์เชื่อว่าระบอบเผด็จการคอมมิวนิสต์เป็นรูปแบบการปกครองที่เหมาะสมกับประเทศของตน และจะช่วยทำให้ชนชั้นกรรมาชีพเป็นอิสระจากการถูกกดขี่โดยชนชั้นนายทุน รวมทั้งทำให้ประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าและเข้มแข็งทัดเทียม

กับต่างประเทศได้เร็วกว่าระบอบการปกครองแบบอื่น ระบอบเผด็จการคอมมิวนิสต์มีความแตกต่างจากระบอบเผด็จการทหารที่สำคัญคือ ระบอบเผด็จการทหารจะควบคุมเฉพาะกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนเท่านั้น และระบอบเผด็จการคอมมิวนิสต์จะใช้อำนาจเผด็จการควบคุมกิจกรรมและการดำเนินชีวิตของประชาชนในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการเมือง การปกครอง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ด้วยเหตุนี้รัฐศาสตร์จึงเรียกระบอบเผด็จการคอมมิวนิสต์อีกอย่างหนึ่งว่า ระบอบเผด็จการแบบเบ็ดเสร็จ

หลักการของระบอบเผด็จการ

1. ผู้นำคนเดียวหรือคณะผู้นำของกองทัพหรือของพรรคการเมืองเพียงกลุ่มเดียว มีอำนาจสูงสุดในการปกครองและสามารถใช้อำนาจนั้นได้อย่างเต็มที่โดยไม่ต้องฟังเสียงคนส่วนใหญ่ในประเทศ
2. การรักษาความมั่นคงของผู้นำหรือคณะผู้นำ มีความสำคัญกว่าการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ประชาชนไม่สามารถที่จะวิพากษ์วิจารณ์การกระทำของผู้นำอย่างเปิดเผยได้
3. ผู้นำหรือคณะผู้นำสามารถอยู่ในอำนาจได้ตลอดชีวิตหรือนานเท่าที่กลุ่มผู้ร่วมงานหรือกองทัพยังให้การสนับสนุน ประชาชนทั่วไปไม่มีสิทธิที่จะเปลี่ยนผู้นำได้โดยวิถีทางรัฐธรรมนูญ
4. รัฐธรรมนูญและการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนที่จัดขึ้นตามรัฐธรรมนูญและรัฐสภาไม่มีความสำคัญต่อกระบวนการทางการเมืองเหมือนในระบอบประชาธิปไตย

ข้อดีของระบอบเผด็จการ

1. รัฐบาลสามารถตัดสินใจทำการอย่างใดอย่างหนึ่งได้รวดเร็วกว่ารัฐบาลในระบอบประชาธิปไตย เช่นสามารถออกกฎหมายมาบังคับใช้ เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งได้ โดยไม่ต้องขอความเห็นชอบจากเสียงข้างมากในรัฐสภา
2. การแก้ปัญหาบางอย่างมีประสิทธิภาพกว่าระบอบประชาธิปไตย เช่น สั่งการปราบการจลาจล การก่ออาชญากรรม และการก่อการร้ายต่างๆ ได้อย่างเด็ดขาดมากกว่า โดยไม่ต้องเกรงว่าจะเกินอำนาจที่กฎหมายให้ไว้ เนื่องจากศาลในระบอบเผด็จการไม่ได้มีความเป็นอิสระในการพิจารณาคดีเหมือนในระบอบประชาธิปไตย

ข้อเสียของระบอบเผด็จการ

1. เป็นการปกครองโดยบุคคลคนเดียวหรือกลุ่มเดียว ย่อมจะมีการผิดพลาดและใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้องได้ โดยไม่มีใครรู้หรือกล้าคัดค้าน
2. มีการใช้อำนาจเผด็จการ กดขี่ และลิดรอนสิทธิเสรีภาพ รวมทั้งประทุษร้ายต่อชีวิตของคนหรือกลุ่มคนที่ไม่เห็นด้วยกับกลุ่มผู้ปกครอง
3. ทำให้คนดีมีความสามารถ ที่ไม่ใช่พวกพ้อง หรือผู้สนับสนุนกลุ่มผู้ปกครองไม่มีโอกาสดำรงตำแหน่งสำคัญในการเมือง
4. ประชาชนส่วนใหญ่ที่ถูกกดขี่และขาดสิทธิเสรีภาพ ย่อมจะไม่สนับสนุนนโยบายของรัฐบาลอย่างเต็มที่
5. อาจนำประเทศชาติไปสู่ความพินาศได้ เหมือนดังฮิตเลอร์ได้นำประเทศเยอรมันเข้าสู่สงครามโลก

ความสัมพันธ์ของระบอบการเมืองการปกครอง

ระบอบการเมืองการปกครอง มักจะมีความสัมพันธ์กับระบอบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและแบบสังคมนิยมเสมอ หมายความว่า ประเทศที่ใช้ระบอบการเมืองการปกครองแบบหนึ่งมักจะใช้ระบบเศรษฐกิจแบบหนึ่ง เพื่อส่งเสริมให้ระบอบการเมืองการปกครองนั้นดำเนินไปด้วยดี เพื่อความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างระบอบการเมืองการปกครองกับระบบเศรษฐกิจว่ามีส่วนสัมพันธ์และส่งเสริมกันอย่างไร จึงเป็นการสมควรที่จะศึกษาหลักการและวิธีการของระบบเศรษฐกิจแบบต่างๆดังนี้

ระบอบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมหรือระบบธุรกิจเอกชนแบ่งเป็น 2 แบบคือ

1.1 ระบบทุนนิยมแบบเสรีหรือระบบธุรกิจเอกชนเสรี เป็นระบบเศรษฐกิจที่ใช้กันในประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้เนื่องจากระบบทุนนิยมแบบเสรีที่มีหลักการและวิธีการบางอย่างที่คล้ายคลึงกับระบอบประชาธิปไตย จึงทำให้ระบบทุนนิยมแบบเสรีกับระบอบประชาธิปไตยส่งเสริมซึ่งกันและกัน ดังจะชี้ให้เห็นถึงหลักการและวิธีการของระบบทุนนิยมแบบเสรี ซึ่งสัมพันธ์กับหลักของประชาธิปไตยดังนี้

1.2 เคารพสิทธิในทรัพย์สินของเอกชน และยอมให้เอกชนมีสิทธิที่จะใช้ทรัพย์สินหรือปัจจัยการผลิต

1.3 ยอมให้กลไกแห่งราคากำหนดการดำเนินงานของระบบเศรษฐกิจ โดยมีกำไรเป็นแรงจูงใจสำคัญ

1.4 ผู้บริโภคเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดที่จะเลือกซื้อสินค้าที่เขาชอบมากที่สุด โดยผู้ผลิตสินค้าที่มีผู้ต้องการมากที่สุด

1.5 การแข่งขันเป็นรากฐานของระบบเศรษฐกิจ

2. ระบบทุนนิยมแบบบังคับ หรือระบบฟาสซิสต์ เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีหลักการคล้ายกับระบบทุนนิยมแบบเสรีในบางประการ และมีความแตกต่างในบางประการดังนี้

2.1 เคารพในกรรมสิทธิ์ของเอกชนเหมือนระบบทุนนิยมเสรี

2.2 รัฐบาลเป็นผู้วางแผนในการแจกจ่ายทรัพยากรในการผลิต ให้ผู้ผลิตทำการผลิตสินค้าตามที่รัฐบาลต้องการ

2.3 จำกัดเสรีภาพของผู้บริโภคอย่างมาก

2.4 ส่งเสริมให้มีการผูกขาดในอุตสาหกรรม

ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม

ระบบสังคมนิยมแบบเสรี เป็นระบบเศรษฐกิจที่ส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยจึงมีชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า ระบบสังคมนิยมประชาธิปไตย เริ่มใช้ในประเทศอังกฤษเป็นประเทศแรก แต่ก็ยังไม่สมบูรณ์นัก มีหลักการที่สำคัญดังนี้

1. รัฐต้องเป็นเจ้าของและผู้จัดการปัจจัยการผลิตที่ใช้ในการผลิตขนาดใหญ่
2. เคารพสิทธิในทรัพย์สินของเอกชน
3. ผู้บริโภคมีเสรีภาพในการเลือกซื้อสินค้าได้อย่างเต็มที่
4. มุ่งกระจายรายได้ให้เท่าเทียมกันยิ่งขึ้น

ระบบสังคมนิยมแบบบังคับ

1. รัฐเป็นเจ้าของปัจจัยในการผลิตทั้งหมด
2. รัฐเป็นผู้ควบคุมการผลิต
3. ทุกคนต้องทำงานตามที่รัฐบาลกำหนด
4. จำกัดเสรีภาพของผู้บริโภค

ระบบสังคมนิยมของกลุ่มประเทศโลกที่ 3

1. รัฐเป็นเจ้าของและผู้จัดการปัจจัยการผลิตแทบทุกชนิด
2. เคารพสิทธิในทรัพย์สินของเอกชน และให้เอกชนประกอบธุรกิจขนาดเล็กได้
3. ผู้ใช้แรงงานมีเสรีภาพในการเลือกงานได้
4. ผู้บริโภคมีเสรีภาพในการเลือกซื้อสินค้า

การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

รูปแบบของรัฐ ที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ประเทศแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันออกไป สำหรับประเทศไทยมีรูปแบบที่เป็นเอกราชหรือรัฐเดี่ยว ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติไว้ในบททั่วไปของมาตรา 1 ว่าประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวจะแบ่งแยกไม่ได้ นอกจากนี้แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐยังกำหนดไว้ว่า รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์เอกราชและบูรณภาพแห่งอาณาเขต โดยเฉพาะการจัดให้มีกำลังทหารไว้เพื่อพิทักษ์รักษาเอกราชความมั่นคงของรัฐ สถาบันพระมหากษัตริย์ ผลประโยชน์แห่งชาติ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ประมุข ของประเทศต่างๆ มีรูปแบบสำคัญ 2 รูปแบบคือแบบมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และแบบมีประธานาธิบดีเป็นประมุข โดยทั้ง 2 รูปแบบนี้จะใช้อำนาจตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด สำหรับประเทศที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขจะทรงใช้อำนาจอธิปไตยผ่านสถาบันการปกครองอื่นๆ ได้แก่รัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้ารัฐบาลหรือประมุขฝ่ายบริหาร ส่วนประเทศที่มีประธานาธิบดีเป็นประมุขนั้น ประธานาธิบดีจะดำรงตำแหน่งทั้งประมุขของประเทศ และหัวหน้าฝ่ายบริหาร โดยประธานาธิบดีจะมาจากการเลือกตั้งและอยู่ในตำแหน่งจนกว่าจะครบวาระ ซึ่งแตกต่างจากพระมหากษัตริย์แต่จะใช้อำนาจผ่านสถาบันการปกครอง สำหรับประเทศไทยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พระองค์ทรงอยู่เหนือการเมืองและทรงใช้อำนาจอธิปไตยแทนปวงชนรวมทั้งปฏิบัติราชการณกิจอื่นๆ ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

การใช้อำนาจอธิปไตย ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พระมหากษัตริย์มิได้เป็นหัวหน้ารัฐบาลเหมือนในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ โดยพระองค์จะทรงใช้อำนาจอธิปไตยหรืออำนาจในการปกครองประเทศตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ คือ พระองค์ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภา อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี และอำนาจตุลาการทางศาล ซึ่งเป็นสิ่งแสดงให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์มิได้ทรงใช้อำนาจโดยตรงแต่ประการใด

1. การใช้อำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภา รัฐสภาเป็นสถาบันการปกครองที่มีความสำคัญมากในระบอบประชาธิปไตย เพราะรัฐสภาเป็นสถานที่ประชุมของผู้แทนปวงชนของประเทศ โดยมีโครงสร้าง 2 แบบ คือแบบสภาเดี่ยวและแบบ 2 สภา กล่าวคือ ถ้าเป็นแบบสภาเดี่ยวผู้แทน

ปวงชนซึ่งเป็นสมาชิกของสภาจะประชุมร่วมกันเพียงแห่งเดียวถ้าเป็นแบบสองสภาผู้แทนปวงชน ซึ่งเป็นสมาชิกของแต่ละสภาจะประชุมแยกกัน และจะประชุมร่วมกันเฉพาะในกรณีพิเศษซึ่ง รัฐธรรมนูญกำหนดไว้เท่านั้น โครงสร้างของรัฐสภาไทยในปัจจุบัน รัฐธรรมนูญกำหนดให้มี 2 สภา โดยเรียกว่า **สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา**

อำนาจหน้าที่ของรัฐสภา รัฐสภาในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรง เป็นประมุข มีหน้าที่สำคัญทางการปกครอง ดังนี้

1. บัญญัติกฎหมายและยกเลิกกฎหมาย
2. เสนอชื่อบุคคลที่สมาชิกส่วนใหญ่แห่งรัฐสภาเห็นสมควรเป็นนายกรัฐมนตรี
3. ควบคุมรัฐบาลให้บริหารราชการแผ่นดินตามที่แถลงไว้ต่อรัฐสภา โดยตั้งกระทู้ถาม

รัฐมนตรีอำนาจหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา เป็นอำนาจหน้าที่แตกต่างกันตาม บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ โดยจะแบ่งอำนาจหน้าที่ที่มากน้อยแตกต่างกัน

4. อำนาจหน้าที่ในการเสนอชื่อบุคคลที่สมควรได้รับการแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี
5. อำนาจหน้าที่ในการตรากฎหมายต่างๆ
6. อำนาจหน้าที่ในการควบคุมรัฐบาลเป็นของสภาผู้แทนราษฎรเกือบทั้งหมดการใช้

อำนาจทางคณะรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีเป็นคณะบุคคลที่มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารประเทศ เพราะเหตุนี้จึงควรเลือกบุคคลที่มีความซื่อสัตย์สุจริตในการเลือกตั้งทั่วไปเข้ามาบริหารประเทศ

7. อำนาจหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีในการบริหารประเทศประกอบไปด้วย กำหนด นโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน รักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อย ควบคุมข้าราชการ ประจำวันให้นาน โขบายไปปฏิบัติให้บังเกิดผล ประสานงานกับกระทรวงต่างๆให้เป็นไปในแนว เดียวกันและสอดคล้อง ออกมติต่างๆเพื่อให้กระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ถือปฏิบัติ

8. อำนาจหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีในการบริหารราชการแผ่นดิน ประกอบไปด้วยการบริหารราชการส่วนกลาง การบริหารราชการส่วนภูมิภาคและการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

การใช้อำนาจตุลาการทางศาลประกอบไปด้วย

- การจัดระบบศาลยุติธรรม การจัดระบบศาลยุติธรรมของไทยแบ่งออกเป็น 3 ชั้นคือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกา

ฐานะและพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์

1. ทรงอยู่ในฐานะประมุขของประเทศเท่านั้น
2. ทรงเป็นกลางและทรงอยู่เหนือการเมืองตลอดเวลา
3. ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ
4. ทรงเป็นตัวแทนของปวงชนชาวไทยในการติดต่อกับประมุขของต่างประเทศ
5. ทรงเป็นเอกอภิศูนย์และศูนย์รวมแห่งความสามัคคีของประชาชนทั้งประเทศ

การดำเนินนโยบายด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทย

การกำหนดนโยบายด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทย ถือเอาการส่งเสริมผลประโยชน์ร่วมกันทั้งด้านความมั่นคง และด้านเศรษฐกิจเป็นหลักในการดำเนินความสัมพันธ์ต่อกันซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติมาตราต่างๆ 3 มาตรา ดังนี้

มาตรา 71 รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช และบูรณภาพแห่งอาณาเขต

มาตรา 72 รัฐต้องจัดให้มีกำลังทหารไว้ เพื่อพิทักษ์รักษาเอกราช ความมั่นคงของรัฐ สถาบันพระมหากษัตริย์ ผลประโยชน์แห่งชาติ การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและเพื่อการพัฒนาประเทศ

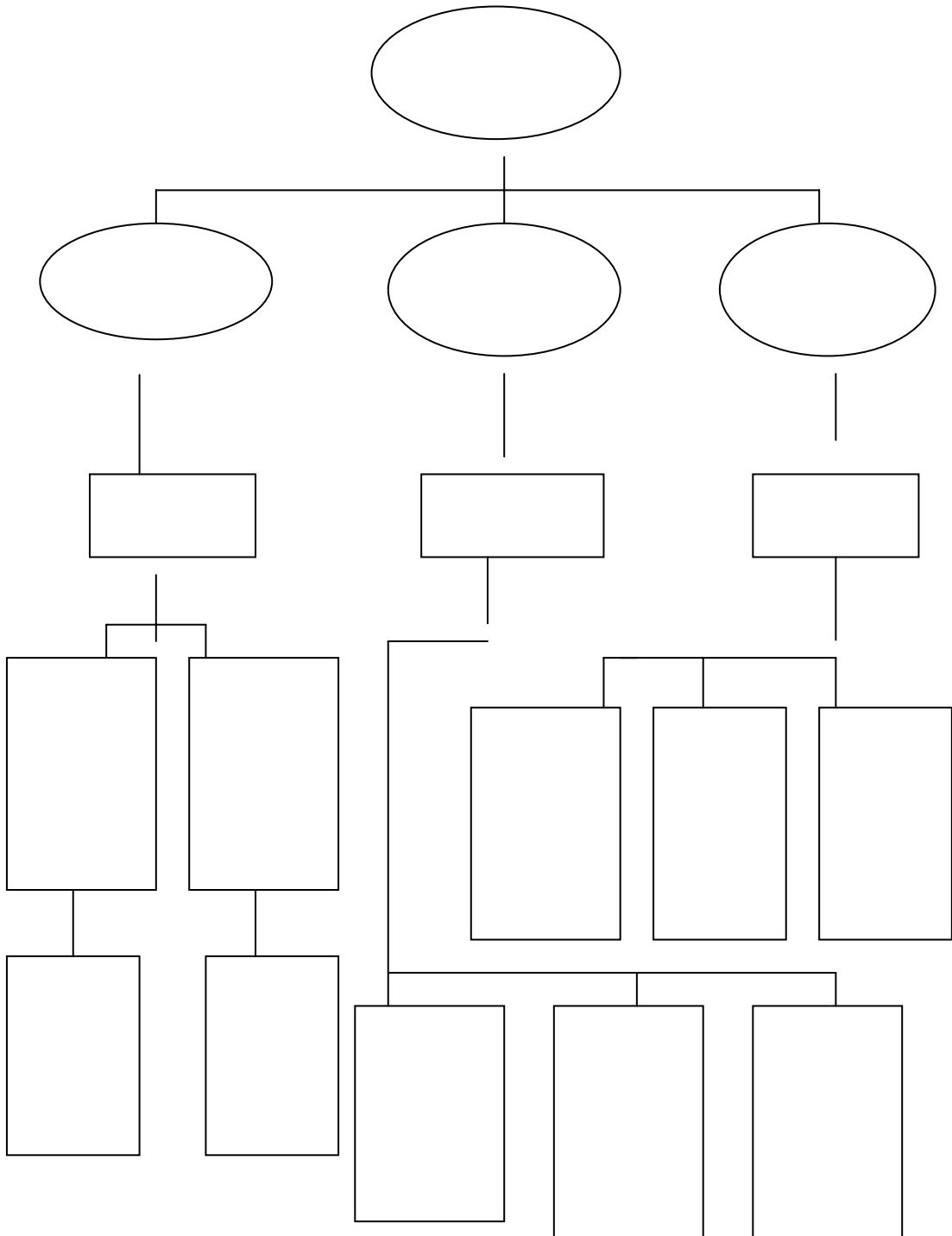
มาตรา 74 รัฐต้องส่งเสริมพันธไมตรีกับนานาประเทศ และพึงถือหลักในการปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาค

การกำหนดและดำเนินนโยบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้นเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับต่างประเทศ มิใช่ความรับผิดชอบของกระทรวงการต่างประเทศเท่านั้น หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่า รัฐบาลเป็นผู้รับผิดชอบสูงสุดในการกำหนดและดำเนินนโยบายด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หากความผิดพลาดอย่างร้ายแรงเกิดขึ้นต่อประเทศไทย จากการปฏิบัตินโยบายต่างประเทศเรื่องใดเรื่องหนึ่ง รัฐบาลอาจต้องลาออกเพื่อแสดงความรับผิดชอบ และเนื่องจากยุคปัจจุบันเป็นยุคโลกไร้พรมแดน หรือโลกาภิวัตน์ ประชาชนในทุกประเทศจึงอาจได้รับผลกระทบทั้งทางตรงทางอ้อม จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ

เช่น เหตุการณ์ตึงเครียดในตะวันออกกลาง ระหว่างประเทศอิสราเอลกับชาวปาเลสไตน์ หรือการที่สหรัฐอเมริกาต้องการเปลี่ยนรัฐบาลในประเทศอิรัก หรือปลดอาวุธของประเทศอิรัก มีผลทำให้ราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกเพิ่มขึ้นตลอดเวลา ย่อมทำให้ทุกประเทศที่นำเข้าน้ำมัน ต้องซื้อน้ำมันดิบจากต่างประเทศในราคาแพง และประชาชนต้องเสียค่าใช้จ่ายในการใช้น้ำมันเพื่อกิจการต่างๆ เพิ่มขึ้น ด้วยเหตุนี้ประชาชนในทุกประเทศรวมทั้งประชาชนไทยจึงต้องติดตามเหตุการณ์ในต่างประเทศอย่างใกล้ชิดและร่วมกันแสดงความคิดเห็นให้รัฐบาลทราบว่า ประชาชนคิดอย่างไรในปัญหา ระหว่างประเทศที่เกิดขึ้น และรัฐบาลไทยควรปฏิบัติอย่างไรต่อปัญหานั้นเพื่อรักษาประโยชน์ของชาติไทย

ใบงานที่ 2
เรื่อง การเมืองการปกครอง

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนแผนผังการใช้อำนาจธิปไตย ในระบอบการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตยของไทย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

แบบทดสอบก่อนเรียน
เรื่อง การเมืองการปกครอง

คำสั่ง ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดของแต่ละข้อแล้วกากบาทลงในกระดาษคำตอบที่แจกให้

1. การปกครองระบอบประชาธิปไตยให้ความสำคัญในเรื่องใดมากกว่าการปกครองระบอบเผด็จการ
 - ก. ขั้นตอนการบริหารราชการ
 - ข. กระบวนการบริหารประเทศ
 - ค. การใช้อำนาจในการปกครอง
 - ง. การสรรหาบุคคลมาเป็นผู้นำประเทศ
2. ข้อใดคือลักษณะที่สำคัญที่สุดของการปกครองระบอบประชาธิปไตย
 - ก. ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพเต็มที่
 - ข. พรรคการเมืองมีจำนวนมากพรรค
 - ค. ประชาชนต้องเลือกตั้งผู้แทนราษฎรโดยตรง
 - ง. การยอมให้ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจธิปไตย
3. รัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยต้องเคารพสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนในเรื่องใด
 - ก. สิทธิเสมอกันในด้านการศึกษาเล่าเรียน
 - ข. สิทธิเสรีภาพในการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นของตน
 - ค. เสรีภาพในการชุมนุมและการรวมกลุ่มอย่างเปิดเผยโดยไม่จำกัดเวลา
 - ง. สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในชีวิต เสรีภาพในการพูด การเขียน การแสดงความคิดเห็น
4. ประเทศใดมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีประธานาธิบดีเป็นประมุข
 - ก. นอร์เวย์ สวีเดน
 - ข. เบลเยียม เดนมาร์ก
 - ค. ฟิลิปปินส์ ฝรั่งเศส
 - ง. อังกฤษ เนเธอร์แลนด์

5. การนำหลักประชาธิปไตยมาใช้ในการเมืองการปกครอง จะทำให้เกิดลักษณะเด่นชัดในข้อใด
 - ก ประชาชนมีเสรีภาพมากที่สุด
 - ข ประชาชนทุกคนไม่ใช่สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
 - ค ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายบริหารบ้านเมือง
 - ง ประชาชนมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดี
6. เพราะเหตุใดการปกครองระบอบประชาธิปไตย จึงถือว่าพรรคการเมืองและการเลือกตั้งมีความสำคัญ
 - ก เพราะเป็นกิจกรรมทางการเมือง
 - ข เพราะเป็นบทบาทสำคัญของรัฐธรรมนูญ
 - ค เพราะเป็นสิทธิหน้าที่ของประชาชนที่จะต้องปฏิบัติให้ถูกต้อง
 - ง เพราะเป็นกลไกที่จะได้มาซึ่งตัวแทนของประชาชนให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครอง
7. ประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยมักจะใช้ระบบเศรษฐกิจแบบใด
 - ก ทุนนิยมแบบเสรี
 - ข ทุนนิยมแบบบังคับ
 - ค สังคมนิยมแบบบังคับ
 - ง สังคมนิยมกลุ่มประเทศโลกที่สาม
8. ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรีมีความสอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยในข้อใด
 - ก รัฐเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตเฉพาะธุรกิจขนาดใหญ่
 - ข ผู้ผลิตสามารถผลิตสินค้าได้ตามความต้องการของรัฐบาล
 - ค ความเป็นอิสระในการดำเนินกิจการของเจ้าของทุนการผลิต ผู้บริโภค มีสิทธิเลือกซื้อสินค้า
 - ง เอกชนสามารถกู้เงินไปลงทุนในอุตสาหกรรมขนาดใหญ่เพื่อผลิตสินค้าตามความต้องการของรัฐบาล

9. ใครเป็นผู้นำร่างกฎหมายที่ผ่านมติของสภาผู้แทนราษฎรขึ้นกราบบังคมทูล เพื่อให้พระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย
- ก นายกรัฐมนตรี
 - ข ประธานรัฐสภา
 - ค ประธานองคมนตรี
 - ง ประธานสภาผู้แทนราษฎร
10. สมาชิกวุฒิสภาสามารถควบคุมรัฐบาลในการบริหารประเทศโดยวิธีใด
- ก อภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ
 - ข ร่างกฎหมายสำคัญของประเทศ
 - ค ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้พิพากษา
 - ง ตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีหรือขอเปิดอภิปรายทั่วไปได้

เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน

1. ค
2. ง
3. ง
4. ค
5. ค
6. ง
7. ก
8. ค
9. ก
10. ง

แบบทดสอบหลังเรียน
เรื่อง การเมืองการปกครอง

1. การปกครองระบอบประชาธิปไตยมีลักษณะที่สำคัญที่สุดในเรื่องใด
 - ก ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพเต็มที่
 - ข พรรคการเมืองมีจำนวนมากพรรค
 - ค ประชาชนต้องเลือกตั้งผู้แทนราษฎรโดยตรง
 - ง การยอมให้ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจธิปไตย
2. การปกครองระบอบประชาธิปไตยให้ความสำคัญในเรื่องใดมากกว่าการปกครองระบอบเผด็จการ
 - ก ขั้นตอนการบริหารราชการ
 - ข กระบวนการบริหารประเทศ
 - ค การใช้อำนาจในการปกครอง
 - ง การสรรหาคณะบุคคลมาเป็นผู้นำประเทศ
3. ข้อใดเป็นสิทธิ เสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ที่ต้องเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน
 - ก สิทธิเสมอกันในด้านการศึกษาเล่าเรียน
 - ข สิทธิ เสรีภาพ ในการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นของตน
 - ค เสรีภาพในการชุมนุมและการรวมกลุ่มอย่างเปิดเผย โดยไม่จำกัดเวลา
 - ง สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในชีวิต เสรีภาพในการพูด การเขียน การแสดงความคิดเห็น
4. ประเทศใดมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
 - ก ฝรั่งเศส
 - ข อังกฤษ
 - ค ฟิลิปปินส์
 - ง สหรัฐอเมริกา

5. บทบาทของประชาชนในการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่สำคัญคือข้อใด
 - ก ประชาชนมีเสรีภาพมากที่สุด
 - ข ประชาชนทุกคนไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
 - ค ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายบริหารบ้านเมือง
 - ง ประชาชนมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดี
6. พรรคการเมืองและการเลือกตั้งมีความสำคัญต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างไร
 - ก เพราะเป็นกิจกรรมทางการเมือง
 - ข เพราะเป็นบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ
 - ค เพราะเป็นสิทธิหน้าที่ของประชาชนที่จะต้องปฏิบัติให้ถูกต้อง
 - ง เป็นกลไกที่จะได้มาซึ่งตัวแทนของประชาชนให้เข้าไปมีส่วนในการปกครอง
7. ในกลุ่มประเทศที่ปกครองระบอบประชาธิปไตย มักนิยมใช้ระบบเศรษฐกิจแบบใด
 - ก ทุนนิยมแบบเสรี
 - ข ทุนนิยมแบบบังคับ
 - ค สังคมนิยมแบบบังคับ
 - ง สังคมนิยมกลุ่มประเทศโลกที่สาม
8. ข้อใดกล่าวถึงระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรีที่มีความสอดคล้องกับหลักการของประชาธิปไตยได้ถูกต้อง
 - ก รัฐเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตเฉพาะธุรกิจขนาดใหญ่
 - ข ผู้ผลิตสามารถผลิตสินค้าได้ตามความต้องการของรัฐบาล
 - ค ความเป็นอิสระในการดำเนินกิจการของเจ้าของทุนการผลิตผู้บริโภคที่มีสิทธิเลือกซื้อสินค้า
 - ง เอกชนสามารถกู้เงินไปลงทุนในอุตสาหกรรมขนาดใหญ่เพื่อผลิตสินค้าตามความต้องการของรัฐบาล

9. ผู้นำร่างกฎหมายที่ผ่านมติของสภาผู้แทนราษฎรขึ้นกราบบังคมทูล เพื่อให้พระมหากษัตริย์ลงพระปรมาภิไธย คือใคร
- ก ประธานรัฐสภา
 - ข นายกรัฐมนตรี
 - ค ประธานองคมนตรี
 - ง ประธานสภาผู้แทนราษฎร
10. ผู้ใดที่มีสิทธิในการตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีหรือขอเปิดอภิปรายทั่วไปได้
- ก นายกรัฐมนตรี
 - ข ผู้แทนราษฎร
 - ค สมาชิกวุฒิสภา
 - ง ประธานองคมนตรี

เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน

1. ง
2. ค
3. ง
4. ข
5. ค
6. ง
7. ก
8. ค
9. ข
10. ค

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวปรีษาภรณ์ ศิริวงศ์โยธิน
วัน เดือน ปีเกิด 27 เมษายน พ.ศ. 2511
สถานที่เกิด 117 หมู่ 4 ตำบลบึง อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

ประวัติทางการศึกษา

วุฒิ	ปีที่สำเร็จการศึกษา	ชื่อสถานศึกษา
มัธยมศึกษาปีที่ 6	2532	โรงเรียนโนนสูงศรีธานี
อ.ว.ท.	2536	สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์
ศศ.บ.	2544	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช

สถานที่ทำงาน ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา
ตำแหน่ง ครูศูนย์การเรียนชุมชน